

Andoni Egaña: "Gauzak esatea ez da aski, era politena bilatu behar da"

ARGIA

1 k o A s t e k a r i a

Hizkerak eta argotak
PAGOTXA ALA TXOLLOA

Antton Karrera

"Fronte nazionalista ari da bihurtzen Lizarrakoa"

**DATORREN
ASTEAN**

BASOA

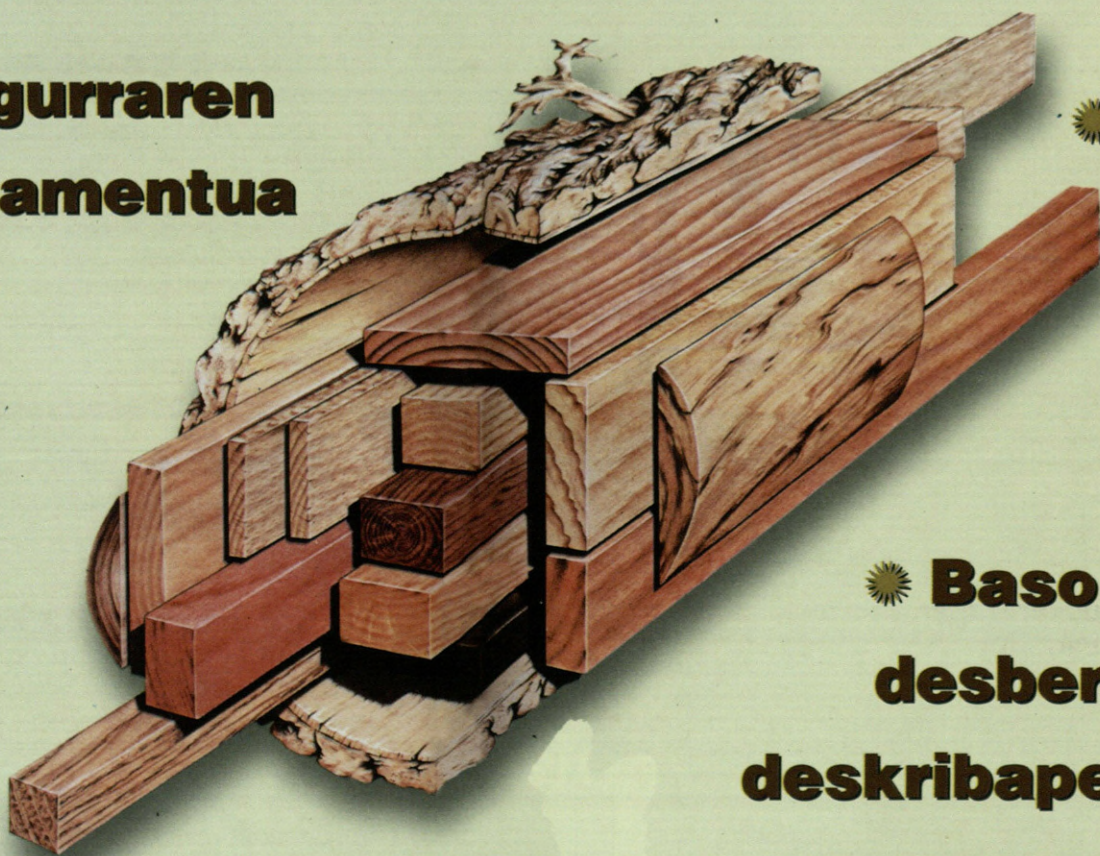
B E R E Z I A

☀ **Zuhaitzaren prozesua:**

Landaketa, zainketa, mozketa

☀ **Egurraren
tratamentua**

☀ **Pinu**

☀ **Baso mota
desberdinen
deskribapen eta
ezaugarriak**

☀ **Zuraren merkatua**

Otsailaren 28ko alearekin batera

Argazkiak: Alberto Elozegi
Diseinua: Aitzol Goikoetxea

■ Antton Karrera: «Fronte nazionalista ari da bihurtzen Lizarrakoa»

9

■ Argotak euskaraz Iparraldean eta Hegoaldean

20

■ J. M. Sarriegi: «Diego Garciak maratoiaren eskema irauli du»

26

■ A. Egaña: «Esatea ez da aski, era politena bilatu behar da»

33

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. *Asisko Urmeneta* 4
Irakurleak mintzo 5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa 6
Elkarrieketa: Antton Karrera.
Xabier Letona 9
Iparraldeko Eskemaren garapena bidartean dago.
Mikel Asurmendi 12

NAZIOARTEA

Elkarrieketa: Pere Esteve.
Paco Soto 14

EKONOMIA

140.000 euskal langabetuk ez du laguntzarik jasotzen. *Daniel Udalaiz* 16

EUSKARA

Zamudio: Nola sortzen da euskara talde bat?
Peru C. Saban 18

GIZARTEA

Euskarazko argotak Iparraldean eta Hegoaldean.
Joxemi Saizar, Mikel Asurmendi 20
Elkarrieketa: Joxe Mari Sarriegi.
Onintza Irureta 26

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak 30
Elkarrieketa: Andoni Egaña.
Aitor Zuberogoitia 33
Idizinema: berrogei baietz.
Beñat Doxandabaratx 36

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak 38
Agenda 41
Irrati-Telebista. *Beñat Doxandabaratx* 42
Bizia 45
Ihesi 46
Denborapasak 48

IRITZIAK

Politika: *Jakes Bortairu* 8
Kultura: *Xabier Kintana* 32
Azkena: *Jose Inazio Ansorena* 50

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura eta Euskara Departamendua

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

fundazioa
fundación

ASISKO + XANAR ©

ERRADAK KOSI ESPAINULA
DEUS ENTHELEGATÜ DIANEZ
ETA ENE KÜRDÜ ETSIAZ
DEUS ENTZÜNIK HÜKIANEZ

TÜRKA EZ LOTSA BATERE,
DÜZIE KONTROLATÜ:
BASKISTANIAKO BILKÜRA
BEHAR DÜGÜ FUNDIKATÜ!

A ASNAR PLAZER EGITEN DEITADAK
ENTHELEGATÜ BEITÜZIE ZIEK ENE ANAIK

NOR DA MANBRU -
HERRIKO TRUKU HORI

KÜRDÜAK HERRIAN PHASTUALA • GASTEIZ

JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
ZUZENDARIA: Pello Zubiria.
Kontseilu Editorialeko Arduraduna:
 Baleren Bakaikoa.
Erredakzioa: Nagore Irazustabarrena,
 Onintza Irureta, Xabier Letona, Eriz
 Zapirain.
Maketazioa: Berdaitz Goia.
Grafismoa: Aitzol Goikoetxea.
Administrazioa: Marijo Aierza.
Harpidetza: Olatz Korta, Edurne
 Urruzmendi.
Hedapena: Ixabel Bereziartua.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña
 Soraluze, Bego Zuza.
Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160
 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45.
 Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/
 943 36 10 48 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122
 Urruña. Tel.: 559 47 60 00.
 Faxes: 559 47 60 01.

NAFARROA: Iratxeko Monastegia 70, 3.
 ezkerre. 31011 Iruñea.
 Tel.: 948 17 80 78. Faxes: 948 17 80 77.

POSTA ELEKTRONIKOA:

Erredakzioa: kazeta@argia.com
 Komertziala: komertzial@argia.com
WEB ORRIALDEA

www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P., S.A.L.

Harpidetza sariak:

Hego Euskal Herria...15.000 pezeta.
 Ipar Euskal Herria...717 libera.
 Espainia...15.000 pezeta.
 Beste atzerriak...19.300 pezeta.
 Airez...30.225 pezeta.

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Ametzagaina Taldeko partaidea da

Euskara, desobedientzia erabiliz urratsak ematen

Euskaldunok aldarrikapenez aldarrikapen ibiltzen ohituta gaude. Batzutan, era jendetsuan eta beste batzuan talde txikietan edota pertsona mailan. Zoritzarrez, emaitzak ikusten hain ohituta ez gaude oraindik.

Leihatiletako «kristaueraz berba egidazu»; ulertezinak diren medikuak, epaileak, apaizak, kutzazainak... erdaraz egiten dituzten inprimaki zein gutun ofizialek... gure erantzuna behar dituzten arazo/eraso gisa baino ez ditugu ulertu behar.

Pasa den azaroaren 21ean, eta Euskal Herrian Euskaraz taldeak deitutako Ezabaketa Egunaren gonbitea jaso, beste lagun batzuekin batera Getxon diren Erromo eta Areta herrietako trafikoko seinale erdaldunak salatzeari ekin genion.

Udalak jarritako «zona de carga y descarga», «ambulatorio», eta horrelako ha- maika seinale diskriminatzaileei norberak jarritako kale pribatuaren «Propiedad privada» edota «Perros no» gehitzen zitzaizkien, gure lana handituz. Soilik erdaraz bakarrik ziren seinaleekin goiz osoa eman genuen. Bada disglosikoekin hastekotan... uf!

Erdaldunen artean azpimarratzeko seinale batzuk baziren: Bizkaiko —Aretako, Portugaleteko, Erromogaleteko— Zubian zeudenak: «a partir del X del X del 199X, recoger el tiquet en barquilla», «taquilla» eta horrelakoak.

Bizkaiko Foru Aldundiak emandako kontzesioari esker bere negoziotxoaren egiten duen El transbordador de Bizkaia enpresaren berataratu, eskaileran igo eta errotulo ba-

koitzaren gainean Euskal Herrian Euskaraz ikurra sprayz marraztu genuen.

Langileek asaldatuta marrazteari uzteko agindu ziguten. Guk bapote bapote euskaldunentzat baztertzailak zirela eta, gainera, euskararen legearen kontrakoak zirela azaldu genien. Haiek inolongo kasurik egin ez zigutela Ertzaintzari deitu zioten, jada lan astuntxo hori bukatuta geneukanean. Patadaz agurtu eta joan ginen hurrengo beharrak egitera.

Geroago Ertzaintza etorri zen, identifikatu beharra eta... Lizarra izango ote da? «Jarrai dezakezue». Baina hori ez da gaur ekartzen dizueguna.

Orain dela egun batzuk, Bizkaiko Zubitik pasatu gara eta hau ikusi dugu: «leihtila/taquilla» eta horrelakoak. Diglosikoa, bai, itzulpen eskasa, bai. Baina enpresak errotulazioa aldatu izana aurrepauso argi bat da. Euskararen aldeko desobedientzia ekintza baten emaitza positiboa da. Horrelako ekintzak ugaltzea gure eta zuen eskutuan dago!

GABI BASAÑEZ

SOPELA (BIZKAIA)

IÑIGO FDEZ. DE MARTIKORENA

ERROMO (BIZKAIA)

Hiruko Txikian

ETXEKOTUAK

Gerraoste hurbilean sortuak, gu, ez lur ez bapote, baserritar arrantza- le habikumeak munduratu gintuzten. Eta lehen hegazkatzeak, hizkuntza arrotzeko eskolara joateko eginak izan genituen. Orduko uzkuradura hura kozkorre- tan atxikia egin ditugu geroztikakoak, he- galdiak barne. Eta erorialdi ugariko bi- daian, ez dira gutxi izan euren habietan onartu eta lagundu gaituztenak. Eta eske- rronekoa nahi dugu Lizarran garatzen ari garenean nahiko genituzke hegautsiak osatze bidean eman. Kurdoak. Beren na- ziotasuna inork ukatzen ez dien herriak, ez du deusetarako eskubiderik. Rosa Diez

bezalako top politik emazteak esan berri du. Eta kurdoen ondasunak xautu eta ku- deatzen duen bermeaz Turkiarekin ditu- gun harreman komertzialak ditu bere me- zuaren oinarri. Langileei zuzendutako me- zua hain zuzen. Entrepresariekin bat egi- nik. Baina kurdoak, gu bezala berearen jabe egingo direnean, orduan ikusiko di- tugu venyuentalo hauek ipurdiak galduz kurdohabietan barna komertzioa egin na- hian. Baina zanpatua oroikorra dela ba- dakigunentzat hori ez da kezagarria. Ongi etorri gurera, zuek, Kurdistango ordezkariak ●

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O

TXANPONA

ETEKINAK

Datorren larunbatean Estatu espainiarreko base-ritarrak Madrilen manifestatuko dira. Guztiek errefusatzen dute Nekazari Politika Bateratuaren erreforma. Belarkien, esnekien eta behi haragien murrizketengatik egiten dute protesta. Batez ere laguntze banaketaz dira kezka: nekazarien % 10ak dirulaguntzen % 90 jasotzen baitu. Espainian, 127 eskatzailek 15.000 milioi pezeta (600 milioi libera, 90 milioi euro) jasotzen du urteko (bakoitzak 118 milioi pezeta baino gehiago); beste 182.469 nekazarik batez beste 300.000 pezeta baino gutxiago. Europako Bata-sunak nekazari politika berriak baserritarren etorkizuna arriskuan jartzen du. Hego Euskal Herrian, egungo 17.000 nekazaritza-ustiatagietatik 1.000 galtzen dituzte urteko. Egoera laggarri horren aurrean, ulergaitza da Jaurlaritzako Nekazaritza eta Arrantza Sailburu berriak, Iñaki Gerenabarrenak, adierazitakoa: «egun, EBk planteatzen duen nekazal erreforma onuragarria da Euskadirentzat». Datuen errealtate setatiak, EBk merkatarien Europari bere langile eta baserritarrei baino mesede gehiago egiten diola pentsatzen dugunoi, arrazoa ematen digu.

■ DANIEL UDALAITZ

HIPOKRESIA

«MENDIAK bakarrik ditugu lagun» esan ohi du kurduen esatera zahar batek. Ez da egia, euskal herritar batzuk behintzat lagun ditu, eta Europako beste herri batzuetako herritar asko ere bai. Danimarkan, Belgikan, Errusian, Norvegian, Italian eta Austrian ere bildu izan da Kurdiarren Legebiltzarra. Horrez gain, 1996an EAJ, PSE-EE, PP, HB eta IU-EBren ordezkari bat Belgikan bildu zen Kurdiarren Legebiltzarreko ordezkari batzuekin, Bruselako Europako Legebiltzarra erakutsi zieten eta beraiekin afaldu zuten. Sasoiko egunkari eta aldizkariak ikusi besterik ez: nor ez zen kurduen lagun hamarkadaren hasieran Golkoko gerraren ostean Saddam Huseinen armadak Irakeko iparraldean jazartu zituenean? Turkiako kurduak ez ote dituzte Irakeko kurduak adina eskubide?

■ Kurduak uztailen bilduko dira Gasteizen.

ELKARRI PLAZARA BERRIZ

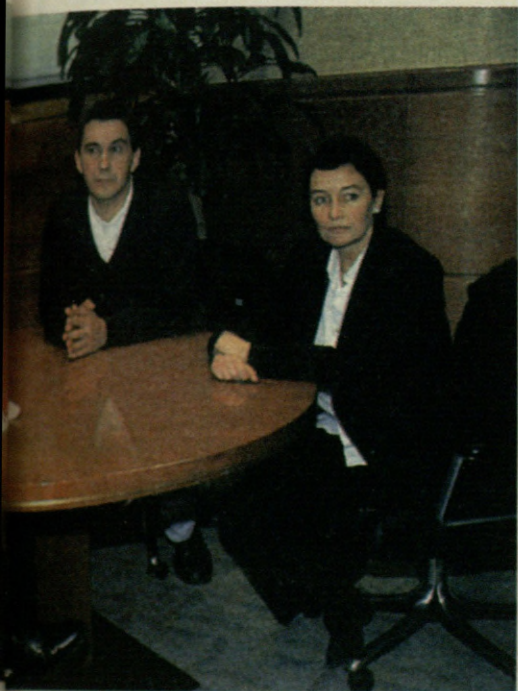
ALDERDI politiko guztiek osatutako mahaiaren osaketa proposatu du Elkarrik. Beraien ustez, hilabete hauetan «arazoaren ardatzari heldu ezin bazaio ere», arau eta ebazpenei buruzko akordioak har daitezke. Elkarri isil samar egon da azken hilabeteetan, egungo protagonismoa alderdien eskuetan dagoelakoan. Prozesuaren norabideak eta polarizazioak, ordea, berriro plazara ateratzera bultzatu dute. Bakearen Aldeko Koordinakundearekiko (BAK) elkarlana garrantzitsutzat jotzen dute prozesuaren sendotze bidean eta datozen hilabeteetan bi erakundeen arteko elkarlana areagotu daiteke.

GIZAKUMEARENGAN TXERTATUA

IÑAKI Ruiz Alfranca izan omen da Nafarroako Amnistiaren Aldeko Batzordeetatik 17 milioi pezeta (680.000 bat libera) lapurtu duena. Albiste

B A H E A ● Enriqueta Benito, UAko buruzagia: «Beren aldarrikapenak errespetatzen ditut baina euskal herritarren gehiengo handiari bost ajola zaizkie» ● «Ez dut onartzen Espainia eta Espainiaren ideia Francorekin batera ehortzia daudenik Valle de los Caidosen», dio Jose Borrell PSOeko buruzagiak ● Jaime Mayor Oreja euskal pres buruz: «Euskal gizarteak jarritako irizpideen arabera jardungo dut, eta gizarteak beldurra, terrorea eta inposaketari alde egin nahi dio» ● Michel Intxauspe garaztar eskuintiarraren ustez, «euskal departamendua sortu behar da, bestela Frantziako Euskal

E T R O A

GOBERNU SOSTENGUA

Aste honetarako edo berandue-
nez datorrenerako itxi
dezakete Jaurlaritzarako EHk
EAJ eta EAri eman beharreko sosten-
guaren negoziaketa. Aurretik
biolentziaren inguruko deklarazio
instituzional bat egin beharko
dute, Ibarretxek biolentzia
sostengatzen dutenekin ez
duela gobernatuko adierazi
baitzuen gobernuia eratu zue-
nean. Duela aste batzuk
filtratu zen ahalegin horretan ari
zirela —filtrazioa Ezker Batutik
egin ei zen— eta ostiral honeta-
rako Legebiltzarreko osoko
bilkurarako prest egon daiteke.

gogorra eta jende ugari harritu duena, horrela-
koetan gertatzen den legez, batez ere antzeko
lekuetan sarritan uste baita horrelakorik ezin dela
gertatu. Gertatu, oster, hor eta beste leku askotan
gertatzen da, gizakumeak bere baitan txertatua
bide dauka lapurretara. Horrenbeste diru atzema-
teko, aldiz, lapurrean bakarrik ezin egon akatsa,
kontrol sistemetan ere bada akatsik, antza. Az-
kenik, 'lintxamendu' giroetatik ihes eginez, bere
ingurumenean aukerarik izatea ere merezi du
akats egileak.

EA-EAJ ELKARREKIN HIRIBURUETAN

DONOSTIAN ezezik gainerako hiriburue-
tarako alkaltetzarako eta diputazioetarako zerren-
da bateratuekin aurkeztuko dira EAJ eta EA.
Akordioa ez ei dago guztiz itxia baina Joseba
Egibar eta Inaxio Oliverik zuzentzen dituzten
batzordeek laster itxiko bide dute guztia.

PRESOEI BARKAMEN ESKE

GARIZUMA dela eta Bizkaiko eliza egiten
ari den otoitz bilkuretan presoek barkamena es-
katzea aztertzen ari dira, «beraien arazoekiko
izandako ardura marginala izan baita».

■ Zerrenda bateratuak egingo bide dituzte.

■ J.A. Etxeberria.

IZPIAK

Jose Antonio Etxebe-
rriari iragan ostiralean
EAEko Legebiltzarrean
egoteko baimena ukatu
zion EAEko Auzitegi Na-
gusiak. Erabakiaren argu-
dioekin ez da harritzekoa
sarritan epaileekiko zabal-
tzen den mesfidantza: ez-
legezko proposamena ze-
nez, Etxeberriaren botoa ez
zela ezinbestekoa.

Manu Legarreta-Etxe-
barria eukal preso politi-
ko mungiarak hogei urte
bete berri ditu Espainiako
espetxeetan. 35 urterekin
espetxeratu zuten eta gaur
egun Basauriko espe-
txean dago, aske noiz
utziko duten zain.

Lionel Jospin Frantziako
lehen ministroaren esa-
netan, ez du Frantziako
erralitarea aldarazteko
asmorik eta fidel jarrai-
tuko du orain arteko de-
partamendu egiturekin.

■ Lionel Jospin.

Herria Donostiako auzo bat bilakatuko da» ● Juan Mari Atutxa Gasteizko Legebiltzarreko
arduradunari buruz: «Ez da beharrezkoa ETak biolentziaren behin-betiko amaiera
iragartea» ● Felipe Gonzalez Espainiako gobernuburu ohiaren esanetan zinegotziei
mehatxuak egitea «garbiketa etnikoa da» ● «PP eta PSE-EERI bukatu zaie Ajuria Eneko
garai oparoa, han indar harremana beren aldekoa zen eta», dio Carlos Garaikoetxeak ●
Juan Carlos Rodriguez Ibarra, Extremadurako lehendakaria: «Euskal Herriak EBN
independenteki egoteko jakin dezala Hassan II. arekin aliatu beharko duela».

Manifa eta gero

Iparraldeko abertzaleek orain arte antolaturiko mobilizazioetako marka guziak hautsi ditu joan den urtarriaren 30eko manifestaldiak eta Ipar Euskal Herriko ezagupenari begira urrats funtsezkoa emana izan dela erran daiteke. Manifaren arrakasta azken bost urte hauetako bilakaeran kokatu behar da. Hala nola, sektore desberdinetako eskakizun lortu ezinak eta mobilizapenak (laborariak, ofizialeak, ikasleak, euskaltzaleak...), Antolakuntza Eskemaren aplikapen eskasa, euskal nortasunaren bereganatze zabala jendearen artean, zombait sektore eta bereziki abertzaleen mota askotako lan eta ekimenak, Inchauspereen iniziatibak, sozialisten promesa betegabeak, auzapezen erreferenduma eta herriko kontseiluen bozkak, iritzi inkesta batzuen emaitzak, Lizarr-Garaziko ondorioak ahanzi gabe... Manifa eta aurreko hila-beteetako kanpainak erreka guzti horiek elgarretaratu dituzte.

ARRAKASTA handia benetan, kontutan hartuz hainbat arlotan ez bezala, departamenduaren edo oro har Iparraldeko ezagupen politiko-administratiboaren aldeko herri mobilizazioak historia frango laburra duela. Orain arte hautetsi edo arduradun ekonomiko mundutxoan gelditu zen eztabaida. Orain, karrikara atera da, indar handiz gainera eta egindako lan militanteari esker arazoa gizarteratua izan da. Bestalde lurraldetasuna eta hizkuntza batera aldarrikatuz abertzaleek beren marka gaineratu dute argumento pragmatiko eta ekonomikoak nagusi ziren afera honetan eta eztabaida bere lekuan kokatu, hots Ipar Euskal Herriaren ezagupenaren lehen urratsa. Nahiz eta sozialistek «manipulazio» baten entsegua salatu eta boikotatzera deitu, jendearen erantzunak esperantza guztiak gaudititu ditu. Halaber, agintarien urduritasuna giroaren islada izan da. Uhainen indarrak oharturik, iniziatibak biderkatu dituzte azken egunetan karrikara ateratzeko arrazoinak indargabetu nahian: Antolakuntza Eskema ongi doa, Estatuak diru asko xahutzen du Iparraldean, lehen aipatu beldurra sortzeko entseguez gain.

Mugarri berri bat pausatua izan da bidean beste batzuen

ondoren. Bainan geroari begira zer? Bide batzuk irekiak dira. Lehenik Pauko Kontseilu Nagusiaren erabakia. Izan ere legeak dionez, gaurko departamendua zatikatzeko poderea badu. Borontatea berriz falta du eta ez da, denbora labur barne, al-daketa nabarmenik aurikusten. Halere kontseilariak, Euskal Herrikoak zein Biarnokoak, presiopean ezartzeko momentua da. Noiz arte elkor etaitsu egon daitezke euskal herritarren borontate demokratikoa ukatuz?

Bigarren bidea kontrabandista edo parlamentuko gerrilarena da, Inchauspek behin eta berriz saiatu izan duena. Azken egun hauetan, lurralde antolaketari buruzko legearen eztabaida baliatuz, Ipar Euskal Herrian departamendua sortzeko emendakina aurkeztu du. Orain arte kontrako indartsuak topatu ditu beti eta hemengo sozialisten boikota jasan.

HIRUGARREN bidea gobernuaren erabaki politikoarena da. Horretarako gizartearen mobilizazioa nahiz herriko hautetsien aldeko jarrera ezinbestekoak dira. Jospinek berak ez ote zuen erran bertako hautetsiek galdeginez gero ez litzatekeela kontra izanen? Bainan hautagaiaren hitzak pisu gutti du poderera heldu ondoren. Dena den batzuen helburu taktikoa, duela 18 urte Parisen, Deferre Barneko ministroaren bulegoan iragan biltzar famatuaren errepikatzea da.

Han Euskal Herriko hautetsien ezetz borobilak, hitz emandako departamendua ukatzeko estakuru ederra eman zion frantses gobernuari, Madrilen eraginez jadanik iritzi aldatu zuena.

Gaurko egoera bestelakoa da bainan atzo bezala gaur ere frantses agintarien borontate politikoa era-

bakiorra da. Izan ere Parisetik ikusita galdera sinplea da. Euskal departamenduak abertzaletasuna indartuko du ala bazka kenduko dio? Eta edozoin erabakia harturik ere, zoin kostu politiko sortuko zaio? Eurokartari buruzko urtetako duda mudak ikusirik auzia oraindik luza daiteke. Bainan Hegoaldean emaiten ari den bilakaerak Iparraldean eragin handia izanen duela ontsa badaki Parisek. Erabaki ezak frustrazio izugarriak piztuko litzuzke, sortu berri den euskal instituzio nazionalari bidea libro utziz... ●

Jakes Bortairu
AB-ko kidea

“Jospinek berak ez ote zuen erran

bertako hautetsiek galdeginez gero

ez litzatekeela kontra izanen?

Bainan hautagaiaren hitzak pisu

gutti du poderera heldu ondoren”

A N T T O N K A R R E R A

Ezker Batuko zinegotzia da Donostian eta EBko aurpegi ezagunena Gipuzkoan. Lizarra-Garaziko akordioa sinatu zutenetik kritika uholdea izan dute komunikabide asko eta PP eta PSOEn aldetik. Karrerak, alabaina, bide egokian doazela uste du.

“FRONTE NAZIONALISTA ARI DA BIHURTZEN LIZARRAKOA”

Ezker Batuak eraso mediatiko gogorrak jaso ditu Lizarra-Garazi akordioarekin bat egin zuenetik. Gogorra egin al zaitzu komunikabide eta zenbait alderdiren presio hori?

Gogorra da baina batzuek ez dugu egiten politika komunikabideei egiten duguna gustatuko zaien edo ez pentsatuz. Lizarra-koari baiezkua ematerakoan hitz egitea eta negoziatzea bakea lortzeko bide bakarra

zela pentsatzen genuen eta, egun ere, horretan jarraitzen dugu. Horregatik izan gara lintxatuak. Baina alderdiek arazoei erantzuteko egon behar dute eta ez jendea kontentu edukitzeko, horregatik gara ezkerrekoak.

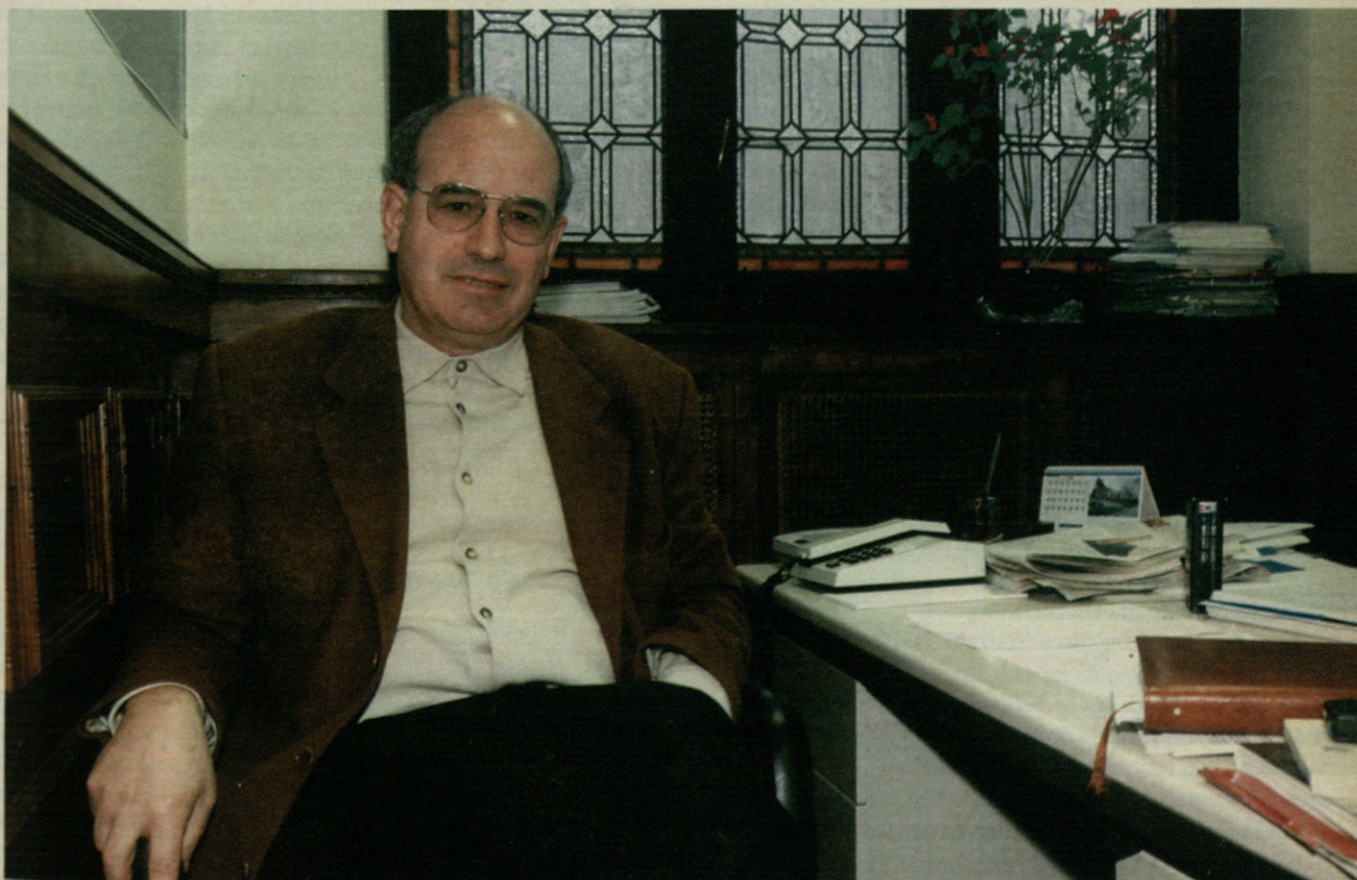
■ **Barne ekosistema gorabeheratsuan nola eutsi diozue zaparrada horri?**

Ezker Batua batez ere azken bolada honetan egiten ari da bere aldaketak eta barruan badira konforme ez dauden batzuk

baina gero eta gehiago dira konforme daudenak.

■ **Zer sentitu zenuen Nafarroako Ezker Batuak Lizarra-Garaziko akordioa utzi zuenean?**

Ezker Batuan federazio bakoitzak bere erabakiak hartzeko ahalmena du. Behar bada azkarregi hartutako erabakia da baina nik errespetatzen dut. Komunikazio aldetik ere hustasun bat ere egon da, hori ere egia da. Nafarroan diote akordioaren kudeaketa

■ «Botere judizialean botere politikoak egiten duen presioaren ondorio da Urrutikoetxearena».

■ «Kale borrokak Lizarrako akordioari kalte izugarria egiten dio eta PPri mesede».

oso ikuspegi nazionalistatik egiten dela eta Lizarrako akordioa ez dela hori. Alde horretatik guk ere baditugu gure kritikak baina barruan geratu gara.

■ **Susmatzen al zenuen horrelakorik gertatu zitekeenik?**

Bagenekien ez zeudela oso gustura baina ez genuen uste beren ateraldia horrelakoa izango zenik. Komunitate horretan Lizarrak gauzak argitu egin beharko ditu. Denbora ere behar da eta sarritan oso artaga jartzen gara, baina hor pauso batzuk eman behar dira, bestela akordioa arazoekin geratuko da.

■ **Zein da Lizarra-Garazi akordioaren kudeaketari buruz egiten duzuen balorazioa?**

Akordioa bera oso garrantzitsua izan da eta egungo egoera, parte batean, berari zor zaio. Bidea hori da. Akordioaren aurretik esaten nuen, HB eta bere inguruan ari direnek beren helburuak lortzeko borroka armatuaren mesede ezaz konturatu behar dutela. Irlandan Sinn Fein eta IRA ere ondorio horietara iritsi ziren. Batzuk iritsi dira jada ondorio horretara baina beste batzuk ez. Hilabete hauetakoa kudeaketari buruz, zilegi da norberak bereari ahalik eta zukurik handiena ateratzen saiatzea baina, nafarrek dioten gisa, fronte nazionalista bilakatzeko ari da eta hori da beste fronteak nahi duena, PPK eta PSOEek nahi du-

tena.

■ **Zure ustez frontismoan erortzen ari da Lizarra-Garaziko akordioa?**

Arriskua badago eta jendeak hori ger-

■ **“Nafarroari dagokionez, udalen biltzarrarekin hanka sartze handia egin den sinesmen osoa dut”**

tatzen ari dela interpretatzeko ekintza batzuk egin dira dagoeneko.

■ **Zein ekintza?**

Adibidez, eztabaida handia egon da akordioaren sozializazioari buruz. Hasie-

ran diseinu bat egin zen, gure ustez erraztu herrietan gauzak nola egin eta nola azaldu behar ziren adierazten zuena. Bestetik, udalen biltzarra Lizarrako akordioarekin lotu nahi izatea, HBkoek argi diote hori; ez da akordio hartatik zuzenean ateratzen den ondorio bat, zeharka beharbada bai. PPi eta PSOEek desitxuratu egin dute Lizarrako akordioa, haren irekitasuna eta baliagarritasuna estaliz; independentista dela diote eta autodeterminazioa ere ez du aipatzen. Baina akordioa gehiegi erori da nazionalismoan eta horrek mugitu nahi ez dutenei bakarrik egiten die mesede.

■ **Kale borroka dela eta, biktimen batzorde bat eratzea Eusko Legebiltzarrean, beste zenbait adierazpen... Badi-rudi EB Lizarra-Garaziko akordiotik aldendu guran dabilera.**

Aldendu nahian ez, gure politika egin nahian bai. Azken bileran eraman genuen kale borrokaren gaia eta gainera nahiko adostua zegoen EAJrekin, ELAk ere ondo ikusten zuen... Lizarrako akordioak gizar-tearen gehiengo du baina oraindik gehiengo handiagoa lortu behar du eta horretarako kale borrokak kalte izugarria egiten

dio. Kalte egiten badu, zeinek aprobetxatzen du kale borroka? Ondoren komunikabideetan eta herrian sortzen den eztabaidaz nork irabazten du? PSOEek ere bai, baina batez ere PPK. Horrez gain,

hauteskundeetan ikusi zen legez, beste muturrak ere irabazten du eta eztabaida erabat polarizatzen da. Giro horretan Lizarrako akordioak ez du aurrera egingo. Lehenago edo geroago posizioa hartu beharko da. Areago, horrekin oztopatu badaitenke bakeranzko prozesua probokazioak ere egon daitezke. Ez dut esaten gaitzetsi eta horrelakoak esan behar direnik baina bai, horrek kalte egiten diola prozesuari.

■ **Eta biktimen batzordea EAEko legebiltzarrean horren beharrezkoa al da?**

PPk eta PSOEek politikoki erabiltzen dituzte biktimak eta guk ez dugu horrelakorik egin nahi baina biktimak kontuan hartu behar dira, biktima guztiak gainera, ez bakarrik ETAk eragin dituenak. Biktima asko dago eta asko isilik gainera.

■ **Udal Ordezkarien Biltzarraren aurkako eraso mediatikorik ez balego egongo al zinatekete bertan?**

Udal biltzar honek, Nafarroari da-

ETA-TIK EZKER BATURA

1997ko udaran egin genuen azken elkarriketa, Miguel Angel Blanco baitu berri zuten. Ez da gutxi harrezkero euskal gizartean aldatu dena. Tartean urte eta zazpi hilabete besterik ez. 60ko hamarkadan ETAn ibilitakoa, Burgosko epaiketaren epaitua, zazpi urte espetxean iragandakoa, Xabier Kintanaren euskara irakasle izana, LKIn ibilitakoa, Fraisoro nekazari eskolako zuzendaria... Egun Ezker Batuko buruzagia Gipuzkoan.

gokionez, hanka sartze handia egin duen sinesmen osoa dut. Nafarroa ezin dugu joan esanez «zuek euskaldunak zarete eta hor sartu behar duzue», «gu hemen gehiago gara eta hona etorri behar duzue».

■ Eta hori esaten al da Biltzarrarekin?

Ez, ez da esaten, egia da. Baina Nafarroan EAErekin batu nahi dutenak gu txiengo txiki bat dira, zoritxarrez, eta besteek erraz erabiltzen dute abertzaleak hara doazela Nafarroa berengantzera. Mezu horrek arrakasta du jendearengan. Askoz egokiagoak dira «Bai euskarari» gisako mugimenduak, kanpaina hau modelikoa izan da.

■ Forma akatsak ikusten dizkiozu.

Bai, eta are gehiago. Nafarroako Parlamentuak eta EAEkoak elkarlanean jarduteko onartu zuten hitzarmena askoz egokiagoa da. Horren aurka ezin dute beren propaganda hori egin eta, gainera, erabakiak hartzeko edo aurrera eramateko askoz indar handiagoa du.

■ Batak ez du bestea kentzen, lankidetzat hitzarmena ere etor liteke.

Etor liteke, bai, eta Biltzarra egiteko eskubide eta zilegitasun osoa dago baina une honetan, Nafarroan, mesede baino kalte handiagoa egiten du. Iparraldean ez horrenbeste, nahiz eta ez duen asko lagunduko. Eta gure autonomian ere mesede gehiegirik ez du egingo, gure autonomian ere Gasteizen eta Araban sortuko diren arazoak nahiko gogorrak izan daitezke. Horrez gain, herrien biltzarra egin liteke baina ez lurraldetasunean oinarrituta; hori herrien biltzarraren bidez egin nahi izatea ez da demokratikoa. Lurraldetasuna legebiltzarren bidez lantzea askoz demokratikoagoa da. Herrien arteko elkarlana bultzatzeko? Horrek zentzu handiagoa du baina, aldi berean, euskal subiranotasunaren adierazle politiko-instituzionala dela esaten da; hori ez da eta ez da izango ere. Oro har, hemen zabaldu den prozesuari mesede baino kalte egiten dio.

■ Bukatu al duzue hauteskundeetako emaitzen inguruko hausnarketa?

Bai, aspaldi egina dago. Ezker Batuan badaude esaten dutenak boto galeraren arrazoiak Lizarrako akordioan dagoela; ez dakit hori horrela den ala ez, baina gehien-gogor garrantzitsuenak uste du bide horretatik jarraitu behar dela.

■ Zuen mezua ez ei zen ondo ulertu. Pentsatua al duzue zerbait ekainean ondo ulertua izan dadin?

ALBERTO ELORRIAGA

■ «Ez genuen uste Nafarroako Ezker Batuaren ateraldia horrelakoa izango zenik».

Nabarduretan egon daiteke aldetaririk baina mezu orokorrean ez. Dagoeneko koalizio proposamenak izan ditugu, bai alde batetik zein bestetik, baina ez ditugu egingo, independenteekin ez bada. Ingarugiroa, etxebizitza, langabezia... arazo handiak daude herrietan eta horiek jorratzen saiatuko gara.

■ Koalizio akordioetarako proposamenak bi aldetik aipatzen dituzu, EH eta PSE-EEren aldetik esan nahi duzu?

Bai, izan ditugu proposamenak baina nahiago dut horri buruz ez aritzea orain.

■ «Urrutikoetxea eta Etxeberriari lehendakaria hautatzen uzten zaie baina gero beren funtzioa betetzen ez»

■ «Ez dugu baroirik nahi, ezta kapitainik ere; proiektu gorri-berde-bioleta bizirik mantendu nahi dugu, funtzionamendu etiko, garden eta bateratzaileekin». EBko Ezkerraren Kemeneko kide bati irakurri diot.

Gure erakundean ez dago idazkari nagusirik, koordinadoreak dira, eta inor ezin da egon zortzi urte baino gehiago ez barne ez kanpo karguetan. Hala ere, batzuen ustez hori ere gehiegi da. Ez ditugu gordetzen gure eztabaidak eta beharbada hori gure kalterako bihurtzen da, iritzi batek sostengutxikia izanda ere ezberdintasuna azpimarratzen dutelako komunikabideek.

■ Eraikuntza nazionalaren kontzeptua

alderdi abertzaleei lotua bide dago, hala ere zuen agiritan agertzen da kontzeptu hori. Nola ulertzen duzue eraikuntza nazionala?

Autodeterminazioa ere defendatzen dugun gisan defendatzen dugu eraikuntza nazionala. Ez dira kontzeptu nazionalistak eta ezkerrarentzat garrantzitsuak dira. Duela hogeita urte, espetxean zazpi urte iragan ondoren kalera ateratzean, autodeterminazioa defendatzeagatik egundokoak entzun behar izan nituen egun EHn dauden askoren aldetik. Orduan autodeterminazioa espainolismoa zen. Euskal Herria eraikitzearen alde gaude, euskara eraiki, kultura, bere bereizitasunak bilakatu eta zabaldu... baina hori ez da mugak altxatuz egiten, hori beste garai bateko

kontzeptua da. Gaur egun, Europako Batasunarekin, independentziaren kontzeptua asko aldatu da.

■ Zer iruditzen zaizu Josu Urrutikoetxea eta Joxean Etxeberriari Legebiltzarrera joaten ez uztearen erabakia?

Oso gaizki iruditzen zait. Herriak hautatu ditu eta lehendakaria hautatzeko aukera eman zitzaion baina gero bere funtzioa betetzen ez zaie uzten. Araudiak eta legeek ere esaten dute, epaituak ez diren bitartean parlamentari izan daitezkeela. Botere judizialean botere politikoak egiten duen presioaren ondorio da. Aurrerapausoak emateko oztipo da ●

◆ XABIER LETONA

Lurralde eskema lantzen ari den Garapen Kontseiluak lehen ebaluazioa egin du. 1996an hasi zen hainbat eremuen garapena. Bi urte ondotik, hauxe dugu lehen balorazioa. Battita Boloki idazkariaren iritzian, koalitatiboa baino balorazio koantitatiboa da.

IPARRALDERAKO ESKEMAREN GARAPENA BIDARTEAN DAGO

ALBERTO ELOSEGI

■ Turismo agentzia berriak egokitu dira Maule, Donibane Garazi eta Baigorriin.

Zazpi atal ari dira lantzen Garapen Eskema barruan, eta beraietan 93 proiektu biltzen dira. Erdiak hasiak eta beste erdiak lantzeaz edo esperoan daude. Landuenetatik abiatutik, atal bakoitza zertan den ikusiko dugu jarraian.

AZPIEGITURAK. Bidasoako zubien gainetik 15.640 ibilgailu iragan dira egunero; 5.600 garraio astunak izaki. Iaz garraioa % 14 emendatu zen. Ipar Euskal Herria pasaia lekua da eta errepideak azkartu aldera bi proiektu lantzen ari dira egun. Baionatik Hendaiaren artean garraio zerbitzu bat muntatzeko estudioa, batetik. Garraio kolektiboa sustatu nahi da Baiona eta Donostia arteko zirkulazio ardatzan. Bestetik, Iruñea eta Bordele lotuko lukeen errepi-

dearen estudioa dago. Nafarroako Gobernua eta Departamenduko Kontseilu Orokorren esku dagoen proiektu honetan Garapen Kontseiluak ere eskusartze zuzena du. Era berean, RN10 eta RN 117 nahiz A63 eta A64 arteko lotuneak hobetzen ari dira. Baita Maule, Donapaleu eta Donibane

Euskal Kultur Erakundeak Hizkuntz Kontseiluaren sortzea hartu izan du bere gain ezinbestean

Garazi lotzen dituen errepidea eta kostapartera doazenak ere. Baionako itsasportua eta AHT (Abiadura Handiko Trena) edo TGV delakoa estudioan daude oraindik.

BIZILEKUA ETA INGURUMENA. Aurreko atalarekin batera bi hauek osoki

proiektatuak daude. Bizilekua eta eguneroko bizitzari dagokionean, munta handia dauka Garapen Eskemak izendatu duen Erdiguneak. Kostapartea eta Barnealdearen artean kokatzen da. Hazparne, Kanbo, Senpere eta Uztaritze hartzen dituen erdigune honetan zerbitzu politika berezi bat lantzen ari da. BAM (Baiona-Angelu-Miarritze) delakoak betetzen dituen funtzioak bertan finkatu nahi dira. Era berean, barnealdeko herri haundiak, Baionara etorri gabe autosufiziente izatea lortu nahi da. Ingurumena atalean, ura eta hondakinak izan dira aztergai. Uste dugunaren kontra, Ipar Euskal Herriko urak ez dira uste bezain txukunak. Ibaietako urak ez doaz hain sano eta kalitateko ura itsasoratzeko politika berri bat lantzen ari da. Itsasora nahiz Aturrri ibaira doazen urek ez dute Europako arau berriak exigitzen duen kalitatea. Kalitateko ura erdiesteko proiektuak 800 milioi liberako aurrekontua du (20.000 milioi pezeta), honela banaturik: BAM distrituan 400 milioi, Donibane Lohitzunen 150 milioi eta 250 milioi gainontzekoan.

EKONOMIA GARAPENA. Laugarren atal hau, erdibidean dago; hainbat sektoretan garaturik. Nekazaritza eta arrantza ditugu ahulenak. Gizarte zibileko ekile guztiak mahaian eseritzea zaila izan zenez, proposamen gutti agertu zen. Egun, bi talde ari dira txosten berriak lantzen. Industria alorra doa hobekien, bi proiektuetan joan ere. Batek, enpresa eta

eskola arteko harremana sustatzen du. Enpresa sorrerako hiru zentru zabaldu dira jada; barnealdean hain justu: Maulen Oda- ce, bertako Lizeo Teknikoarekin elkarlanean; alor mekanikoari atxikia. Donapaleun, Indar izeneko zentroa Laborantza eta Interface zentroekin ari da. Hazparneko

Lizeko Teknikoarekin Aldatu zentroa ari da. Hauek guztiak Bidarteko Izarbel teknologia zentroarekin lotuak dira. Bestalde, enpresak bermatzeko «Diru fondo» ekimena dago. Lanbide Ganbararen eskutik, bankuek mailegu eskuragarriak ematen dituzte. Turismo alorrean, kostaparte eta barnealdearen arteko eskaintza osagarriak egin ahal izateko, turismo-agentzia berriak egokitu dira Maule, Donibane Garazi eta Baigorri. Turismoaren sustapena lurralde osoan batera burutzeko xedea dago. Osasuna alorrean 400 milioi liberako inbertsioak egin dira Baionako ospitalea indartzeko. Donostiako ospitaleekiko harremanak erraztuko dituen behaketa saila eratu da. Aldi berean, Baionako eta barnealdeko beste ospitaleen arteko hitzarmenak gauzatu dira, larrialdi nahiz haurdunaldi kasuak hobekiago artatzeko. Azkenik, funtzio logistikoa egituratzeko egitaraua abian dago.

FORMAKUNTZA. Jarraian datozen hiru eremuak oso dira garrantzitsuak, eta guttien garatu direnak. Formakuntza edota goi-mailako ikasketei dagokien atalean Baionako unibertsitatea dago. Paueko unibertsitatearen adarra da, baina programa berri bat landu nahi da aitzinatzean. Programa laurtekoa izan ohi da, eta 1999-2000 ikasturteari begira norabide berriak ezarri dira euskal unibertsitate autonomoago bat ukan aldera. BAM (Baiona-Angelu-Mia-

ALBERTO ELOSEGI

■ Ibaietako uraren kalitate ona lortzeko 800 milioi libera inbertituko dira.

ritte) distrituak laguntzen du ekimena. Proiektuak unibertsitatea eta lizeoak lotuko ditu, baita lantegiak ere. Alor zientifiko eta teknikoari atxikia da bereziki, eta 70 milioi liberako inbertsioa du honetarako. Gizarte sektore hainbatek eskatzen duen unibertsitate propio izatetik urrun dago, baina duela bost urte erdiets zitekeena baino askoz gehiago da Garapen Kontseiluko kideen aburuz.

KULTUR ANTOLAKETA.

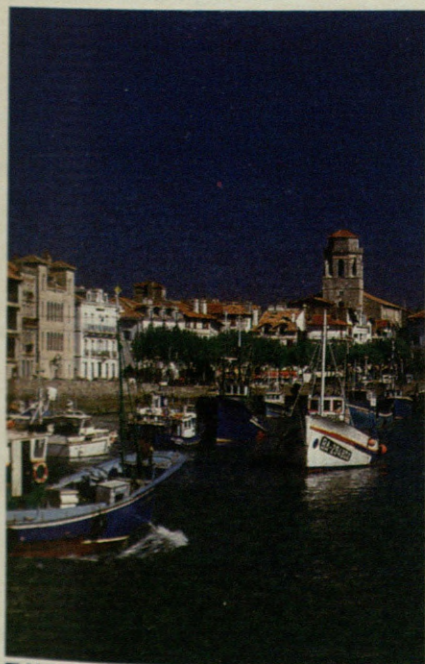
Kultur eremua izan da gaizkien tratatua Iparraldean. Instituzioetan aurrekontu oso apalak erabili dira kultur sustapenerako. Uneon, hiru dira kultur politika berezia hedatzeko azkartu nahi diren gu-neak. Euskal Kultur Erakundearen (EKE) bitartez kulturgune eta areto berriak eratzen ari dira Donapaleu, Hazparne, Maule, Uztaritze eta Bastidan. Bestalde, Izurako Haize Berri elkartearekin batera, San Jagobaren bide inguruan kultur proiektu bat lantzen ari da. Irisarrin, euskal ondarearen heziketarako zentroa eta Luho-son Euskal Herriaren historia hobekiago ezagutarazteko zentroa. Azken hiru hauek, turismoa sustatzeko ekimenen barruan. Urrunago ikusten da Baionako Museoaren irekitzea, eta honek Iparraldeko euskal kultur etxeen koordinaketan har lezakeen funtzioa.

■ Bi urteren ondotik, laborantza eta arrantzari buruzko txostenak dira gutxien landutakoak

HIZKUNTZ ANTOLAKETA. Iparraldean ez da euskaraz hain gutxi mintzatu sekulan, eta aldi berean hainbesteko gogoia izan ikasteko. Estatu frantsesaren hizkuntz politika ezak oso zailtzen du arlo honen garapena. Hiru dira Garapen Kontseiluak abiarazi dituen ekimenak; hiruak gauzatzetik urrun dira hala ere. Irakaskuntzan ari diren Seaska, Ikas-Bi eta Haziak proiektu komun bat lantzen ari dira, eta berau Hezkuntza Nazionalaren onespenaren aiduru dago. Hedabideen alorrean hainbeste gertatzen da, Euskal Irratiak eta Radio France Pays Basque elkarteek beren proiektuak ahalbidetzeko planaren bermea espero baitute. Hizkuntz Kontsei-

luaren osaketa eratze bidean dago. EKEk hartu du zeregina, eta kultur elkarte nahiz gizarte eragileekin eztabaidan dihardu. Artean, euskara helduen irakaskuntzan, bere presentzia bizitza publikoan eta administrazioan ziurtatu gabe dago. Garapen Kontseiluko kideen esanetan, tankerako proiektua egitea gauza berria da Estatu frantsesean. Estatu, erregio, departamendu, distritu, udal nahiz eragile pribatuekin batera aritzeak lurralde eskemaren aplikazioa geldotzen omen du ●

◆ MIKEL ASURMENDI

■ Nekazaritza eta arrantzaren eremuak industriakoa baino gutxiago garatu dira.

Bartzelonako Adierazpenaren ideologo eta Convergència Democràtica de Catalunyako idazkari nagusi Pere Esteve ETaren su-etenak zabalduko egoera politiko berriaz, Estatu ereduaz, Europar Estaturik gabeko nazioek izango duten tokiaz... duen iritzia azaldu digu.

“ESTATU EREDU BERRI BAT HITZARTU BEHAR DA”

JORDI ROVIRAUTA

■ «Europar izugarritzko aukerak eskaintzen dizkie Estaturik gabeko nazio txikiei».

Convergència Democràtica de Catalunyako idazkari nagusi Pere Esteveren ustez, Bartzelonako Adierazpenaren eta ETaren su-etenaren ondorioz, sortutako egoerak Estatu ereduaren eztabaida dakar plazara. Bartzelonako Adierazpenaren ideologotzat jo izan den Esteve, ARGIAri eskainitako elkarrizketa honetan, Estatu Espainiarraren aniztasun nazionala aintzat hartuko duen kultura politiko berri baten alde agertu da. Datozen Europako Legebiltzarrerako hauteskundeetan CiUko zerrendaburu izango den Estatuaren plurinazionaltasun hau 1978ko Konstituzioaren markoaren baitan zilegi dela dio.

■ Zure iritziz, zer aldatu da Estatu espainiarrean Bartzelonako Adierazpe-

naren eta ETaren su-etenaren ondotik?

Gauza garrantzitsu zenbait aldatu da. Aldatu da, esaterako, Estatu ereduaren inguruko eztabaida abiatu dela, nahiz eta Espainiako politikagintzan betidanik azalean egon den zerbait izan. Nire ustez, eztabaida hau duela hilabete batzuk CiUk, PNVk eta BNGk sinatutako Bartzelonako

■ **“Uste dugu zilegi dela Espainia Estatu plurinazional bat dela onartzea marko konstituzionalaren barruan”**

Adierazpenari esker abiatu da. ETaren su-etena beste elementu garrantzitsu bat da.

■ Estatu ereduaren inguruko eztabaidak 1978ko Konstituzioaren erreforma edo berrirakurketa esan nahi du?

Lehenik, uste dut Estatu ereduaren inguruko eztabaida baldin badago, hori Estatu espainiarrean baldintza berri batzuk daudelako dela. Azpimarratu nahiko nukeen lehen aspektua da gaur egun demokrazia egonkor bat dugula; egun ezinezkoa litzateke 23 F bat. Bigarrenik, Espainiako gizarteak azken urteetan modernizatu egin da. Estatu espainiarra Europako Batasunean sartzea Estatu ereduaren inguruko eztabaida hori zilegi egin eta laguntzen duen beste faktore bat da. Convergència i Unió ez du Konstituzioaren erreforma planteatzen, baina bai bere berrirakurketa. Uste dugu zilegi dela Espainia Estatu plurinazional bat dela onartzea marko konstituzionalaren barruan. Helburu hau lortzeko, Estatuaren aniztasuna onartuko duen kultura politiko berri bat behar da. Behar da, halaber, indar politiko eta sozial guztien arteko elkarrizketa eta adostasuna.

■ Honek esan nahi du Konstituzioaren 20. urteko aldiak berraztertze kritiko bat behar duela eta “kafea guztientzat” formula ez zela aiposena izan?

Halaxe da. 1978ko Konstituzioak, bere muga guztiekin, ez du Estatu espainiarraren banaketa uniforme bat aurretik juzgatu. Horregatik uste dut ez zela beharrezkoa “kafea guztientzat” formula. Erresuma Batuan gertatzen ari denaren adibidea dugu: Tony Blair-en Gobernuak ahalmen politikoa itzuli die jomuga hori zuten lurraldeei, Ipar Irlandako gatazka konpontzeko izandako jarrera positiboa ez aipatzearen. Estatu espainiarrean,

Jose Maria Aznarren Gobernuak eta indar politikoak adostasun batera heldu beharko lirateke etorkizunean, botere politikoaren berbanaketara, eta Estatu beronen berregituraketara; hau guztia eraikuntza europarraren eremuan. Espainian, ez zen nahi-

taezkoa UCDe aukeratutako 17 autonomien formula. Orain politika haren ondorioak ordaintzen ari gara. Ezinbestekoa da guztien artean Estatu eredu berri bat hitzartzea. Prozesu honetan Kataluniako, Euskadiko eta Galiziako indar abertzaleek oinarritzko papera jokatu behar dute eta euren ahaleginak koordinatu behar dituzte.

■ **Zein irakurketa egiten duzu PPk eta PSOEk Estatu ereduaren inguruko eztabaidan duten jarre-raz?**

Esateak penatzen nau, baina PP eta PSOE trantsizio-ko oinordeko kultura politiko zaharkituaren ordezkari onenak dira. Jada balio ez duen kultura politikoa da, beheja jo duena. Bi alderdiok ez dute Espainiaren aniztasun nazionala onartu eta ulertzen. Jarrera kontserbadoreak eta erresistentzialistak dituzte. PP zein PSOEren barruan kultura jakobinoa eta zentralista gailentzen da. Biek ala biek ahalegina egin beharko lukete ulertzeko Espainia ez

dela errealtate nazional bat, plurinazional bat baizik. Baina, egun, zail ikusten dut sozialistek eta popularrek, salbuespen ohoragarriekin, errealtate plurinazional hori eta Estatu eredu berri bat onartu edota defendatzea.

■ **Zergatik erabaki duzu Europako Legebiltzarrerako CiUren zerrendaburu izatea?**

Europak Kataluniarentzat eszenatoki berri bat eta aukera berriak zabaltzen dituelako. Euroak, esaterako, garrantzi politiko itzela du. Uste dut ona eta beharrezkoa dela erai-kuntza europarraren prozesua bultzatzea eta eszenatoki hortan egoteko helburua izatea. Hori da CiUren zerrendaburu izateko izan dudana funtsezko arrazoietako bat.

■ **Zein izan daiteke Katalunia bezalako Estaturik gabeko nazioen tokia Europa-ko eszenatoki berrian?**

Esan nahi nuke, lehenik, eraikuntza europarra Estatuaren interesetan oinarrituko

■ «PP eta PSOE trantsizioaren oinordeko den kultura politiko zaharkituaren ordezkari onenak dira».

balitz soilik, Estatu horien eraldatzea gertatu gabe, Kataluniako nazionalistentzat Europako itxaropena oso mugatua legokeela. Zorionez, hau ez da horrela eta Estatuetatik Europako Estaturik gailentzeko erakundeetara subiranotasun emate garrantzitsuak gertatzen ari dira. Bestalde, indarren

■ **“Ez da beharrezkoa moneta propioa edo armada eta mugak edukitzea subiranoa izateko”**

orekan eta botere politikoaren banaketan egiazko eraldatze bat ematen ari da. Eredu berri honetan, gurea bezalako unitate nazionalak protagonismo handiagoa izan dezakete Europaren eraikuntzan. Kataluniako nazionalistek aukera hau aprobetxatu nahi dugu.

■ **Uste duzu Europako Batasuneko eskemak kataluniar, euskal eta galiziar nazionalistak zenbait helburu klasiko,**

alegia Estatu independente baten sortzea, mugak edo armada propioa, berplanteatzera behar-tzen dituela?

Lehen subiranotasunaren bereizgarri ziren elementuok indarra galdu dute. Ez da beharrezkoa moneta propioa edo armada eta mugak edukitzea subiranoa izateko. Hala izango da mendebaleko Europan etorkizunean. Subiranotasunaren elementu klasikoak, erabaki demokratikoz, herritarren autodeterminazioz, gero eta gutxiago daude Estatuaren gain eta gehiago Europako Estaturik gailentzeko erakundearen esku. Abiatzen ari den prozesu bat da, baina izugarritzko aukerak eskaintzen dizkie Estaturik gabeko unitate nazional txikiei.

■ **Jordi Pujol lehendakariak Kataluniako hauteskunde autonomikoak datorren udazkenean izango direla iragarri du duela gutxi. CiU garaipen adorez joango da hauteskunde hauetara**

edota oraingoan irabaztea zailagoa izango dela uste du, Pasqual Maragall buru duen alternatiba hor dela kontuan izanda?

Gu konbentzitzen gaitu CiU bere gehiengo parlamentarioa berrituko duela. Gure helburua aurreko hauteskunde autonomikoetako emaitzak hobetzea da. Maragalli dagokionez, mihi zuhurrek diote ezin dituela hauteskunde horiek irabazi. Maragallek ezin die nazionalistek irabazi ez duelako programarik eta ez delako proposamen bat bera ere zehaztu. Maragall gertakizunen ondotik dihoaz. Gainera, Maragallen diskurtso katalanista, zeina erabat nahasia eta kontraesankorra den, ez da PSCKo hainbat sektoreen gustuko, ezta PSOEren zuzendaritza zentralista eta jakobinoaren gogoko ere. Maragallek ez du erraz izango, ezta bere baseak konbentzitzeko ere ●

◆ PACO SOTO

INEMeko diru-kutxek 300.000 milioi pezeta baino gehiagoko superabita erakusten badute ere, Hego Euskal Herriko lau langabetutik batek baino ez du kontribuziorik jasotzen. EAEko Gobernuak etengabe eskatzen duen eskumenetakoa da INEMena. Madrilek entzungor darrai

140.000 EUSKAL LANGABETUK EZ DU LAGUNTZARIK JASOTZEN

ALBERTO ELOSEGI

Enplegurako Institutu Nazionaleko (INEMeko) diru-kutxek 300.000 milioi pezeta (12.000 milioi libera, 1.800 milioi euro) inguruko superabita izan arren, Hego Euskal Herrian dauden 186.900 langabetutatik 140.000k ez dute inolako laguntzarik jasotzen, hau da, 48.417 euskal langabetuk baino ez du langabezi saririk jasotzen. Hego Euskal Herriko langabetuen %75ak ez du INEMetik inolako langabezi saririk jasotzen.

INEMek Estatu mailako langile soldatadun guztiek langabezi estaldurarako egiten dituzten kotizazioei esker lortzen du dirua. Horren arabera, INEMeko diru-kutxek ehundaka mila milioi pezeta jasotzen dute Hego Euskal Herriko langileengandik, erakunde eta sindikatu ez-euskaldunek kontrolatzen duten dirutza, izan ere.

Hasieran aipatutako datuak, ELA sindikatu abertzaleak mahaigaineratu zituenak dira, Espainiako Gobernua, UGT eta

■ Euskal langabetuen % 14,7k baino ez du kontribuzio saririk jasotzen.

■ Marjinazioa eta hileko 51.000 pezeta artean harrapaturik

Esan dugu dagoeneko lau euskal langileetatik batek baino ez duela INEMetik langabezi saririk jasotzen—kontribuzio eta laguntza sariak, denak harturik—. Horrek inolako diru laguntzarik jasotzen ez duen 140.000 pertsona dagoela esan nahi du. Nola bizi daitezke? Familiek ondo asko dakite zer gertatzen den etxe bakoitzean. Baztertze eta marjinazio soziala ez dira asmakeria hutsa, errealitate gordina baizik. INEMetiko laguntza jasotzeko eskubiderik ez dutenak dira, hain zuzen ere, horren behar handiena dutenak. Jende horrentzat mauka ederra litzateke 52 urtetik go-

rako langabetuek—15 urtetan zehar Gizarte Segurantzaren kotizatu ondoren—duten 51.000 (2.040 libera, 307 euro) pezetako laguntza eskasa jasotzea. Langabezian ere, mailak eta mailak daude.

Irakurleak langabetu hauek jasotzen duten diruaren berri izan dezan, hona hemen gutxi gorabeherako zenbateko batzuk. Langabezian dauden langileek, Gizarte Segurantzaren behar adina kotizatu baldin badute, hileko 80.000 eta 120.000 pezeta arteko batez bestekoa jasotzen dute bi urtetan, aparteko ordainsaririk gabe. Bi urte horiek amaitutakoan, ez dute zentimorik ere jasotzen. 45

urtetik gorako langabetuek langabezi sariaren luzapena lor dezakete baldin eta Gizarte Segurantzaren 15 urtez kotizatu badute gutxienez. 15 urtez baino gehiago kotizatu duten 52 urtetik gorakoek, INEMek berak urtero kontrolatzen dituen errenta jakin batzuetatik beste inolako irabazirik ez izatekotan, hileko 51.000 pezetako langabezi sari zehaztugabea jasotzeko eskubidea dute erretiro adinera heldu arte eta aparteko ordainsaririk gabe. Honako laguntza hau KPIaren igoraren arabera berrikusten da urtez urte, baina igoera hori hain txikia izanik, ez dago gehiegi handitzerik ●

■ INEMek 1,6 bilioi pezeta baino gehiagoko diru-sarrera izango du aurten

Enplegurako Institutu Nazionalak, INEMek, 1,6 bilioi pezetako (64.000 milioi libera, 9.638 milioi euro) diru-sarrera izango du aurten langabezi kotizazioak direla-eta. Horietatik 1,33 bilioi langabezi sarietara bideratuko ditu. Superavit garrantzitsua izan arren, 826.000 langabetuk, horietako 186.900 Hego Euskal Herrikoak, inolako diru laguntzarik ez izateko aurreikuspena egin du Espainiako Gobernuak Lan Ministerioak.

Horrela banatuko dira langabezi estaldurara bideraturiko 1,3 bilioi pezeta horiek: 615.406 milioi, lanean ziharduten bitartean kotizatu izan dutenei kontribuzio saria ordaintzeko; 252.986 milioi, Gizarte Segurantzari langabetu horien kuotak ordaintzeko; 287.917 milioi, 45 edo 52 urtetik gorako langabetuak izanik, gutxienez 15 urtez kotizatu dutenen langabezi saria ordaintzeko; 51.048 milioi, Gizarte Segurantzari horien gutxienezko kuotak ordaintzeko; eta

azkenik 128.961 milioi, nekazal enplegu saria ordaintzeko.

Langabezi sarien superavitari dago-kionez, politika aktiboetara zuzenduko da, kontratu iraunkorren enpresa-kuotetako hobarietara hain zuzen ere, Lan Ministerioaren arabera 290.000 milioi pezeta izango direlarik. Lan Ministerioaren esanetan, 1997ko lan erreformaren baitako 570.000 lan kontratu iraunkor lortzea espero da hobari hauei esker, orotara 850.000-900.000 behin betiko kontratuen lorpena aurreikusiz.

Familia bere gain duten, 45 urtetik gorakoak diren edota prestakuntza baxua duten iraupen luzeko langabetuei nola-baiteko babesa eskaintzeko asmoz, Lan Ministerioak enplegu tailerrak sortzeko nahia agertu du. Tailer hauetan lanbide prestakuntza jasoko dute eta baita bekak ere. Beken zenbatekoa dagokion ikastaro eta ogibiderako hitzarturik dagoenaren arabera izango da. Neurri honek gutxienez urte betez hileko ordainsaria ja-

soko duten 12.000 langabetu hartuko ditu Espainia osoan. Egitasmo hau kontuan izanik, INEMeko 1999ko Aurrekontu Orokorrek 64.100 milioi pezeta bideratu ditu.

Sindikatuak ordea, lehen aipaturiko INEMeko superavita ikusirik, neurri hori Espainian egoera beretsuan diren —langabeziaren bi urte baino gehiago, familia bere gain harturik, prestakuntza baxua eta 45 urtetik gorakoak— beste 250.000 pertsonarengana ere hedatzeko eskatu dute.

Datu ofizialen arabera, une honetan INEMetik kontribuzio saria jasotzen duten 446.264 pertsona daude Espainian, Gizarte Segurantzari kotizatu dutenak alegia. Beste 435.265 pertsonak ere jasotzen dute dirua INEMetik, kotizatu izan arren horretarako epeak agortu baizaizkie ere. Kasu hauetan eta familien beharrak gorabehera, INEMek estaldura epea luzatzen du, laguntza sari bihurtzen baitira orduan ●

CCOO sindikatuak iraupen luzeko langabetuentzako langabezi sariaren inguruan eztabaidatzen ari ziren uhe berean, hain zuzen. Negoziaketa honetan aurrerapauso esanguratsurik emango ez balitz, mobilizazio garrantzitsuak antolatzeak arriskua legoke. Gernikako Estatutuaren baitan dagoen, eta beraz Eusko Jaurlaritzak etengabe eskatzen duen eskumenetarikoa bat da INEM. Madrilak ordea, entzungor jarraitzen du. INEMek Madrilgo Gobernuaren menpe jarraitzen duen bitartean, Estatuan gehiengoa osatzen duten sindikatuak baizik ez dute horren gainean negoziatzeko eskubidea, CCOO eta UGTk alegia. Hego Euskal Herrian gehiengoa osatzen duten ELA eta LAB negoziaketa horietatik at geratzen dira.

% 14,7K BAINO EZ. Kontuan hartu beharreko datu garrantzitsua da euskal langabetuen %14,7k baino ez duela kontribuzio sariarik jasotzen, hau da, lanean ari bitartean Gizarte Segurantzari kotizatu izandakoagatik datorren saria. Gainontzekoek hauei baino askoz ere txikiagoa den laguntza saria jasotzen dute. INEMeko zerrendan dauden 48.417 euskal langabetu saridune-

tatik, 27.395ek (euskal langabetu guztien %14,7k) kontribuzio saria jasotzen dute, gainontzeko 21.022 pertsonak laguntza saria jasotzen duten bitartean.

Zergatik ez du langabezi saririk jasotzen Hego Euskal Herriko hainbeste langabetuk? Kasu batzuetan, indarrean diren diru-laguntzak agortu dituztelako edo sekula lanik egin ez dutelako; beste batzuetan aldiz, laguntza hori jasotzeko behar adinakoa lan urteak lortu ez dituztelako. Sozialki-

■ INEMek Madrilgo Gobernuaren menpe jarraitzen duen bitartean, ELA eta LAB negoziaketatik at geratzen dira

inolako babesik ez duen sektore bati buruz ari gara eta euskal gizartearen bezalako gizarte batek ezin dio egoera larri hau arintzeko irtenbideak aurkitzeari uko egin.

Behin behineko neurriak alde batera utzita, euskal subiranotasun ezaren ondorioz euskal langileen patriketatik datozen baliabide ekonomiko horiek kontrolatu eta kudeatzeko ezintasuna uzten du agerian berriz ere egoera honek. Alderdi abertzaleek, beraz, INEM euskaldunok kudeatua izateko eskakizuna egiten dute.

CCOOek Estatu mailan eginiko txosten batek azken urteotan esparru horretan egiten ari diren murrizketen kontra ohartarazten du, horren ondorioak Hego Euskal Herriko ere baliagarriak izaki. Txostenaren arabera, eta zenbatekoen murrizketa eta beharpenak direla-eta, 1993tik hona kontribuzio sarien onuradunak 300.000 pertsona gutxiago dira batez beste, laguntza sarien onuradunak 570.000 gutxiago direlarik.

Laguntza saridunak kontribuzio saridunekin alderatzean, nabarmen gutxitu direla eta babes sozialerako sistemaren gastu publikoa bidegabeki banatzen dela adierazten du txostenak, «sari horien onuradunen antzeko banaketa zuzenagorik burutu gabe».

Langabezi sariak, CCOOen esanetan, onuradunen % 57,3 hartzen du eta kontribuzio sariak % 42,7. Bestalde, onuradunen % 3,6k baino ez du diru-laguntza 21 edo 24 hilabetez gaindi izaten eta hilabete bat eta hiru arteko tarteak hartzen du onuradunen % 26. Langileen % 23k soilik erabiltzen du urte batez gaindi, hau da, hilabete 136.000 pertsonak ●

◆ DANIEL UDALAITZ

Zamudio 3.000 biztanleren herria da, Lezama eta Derio artean kokatua Txorierri eskualdean. Biztanleen erdia baino gehiago euskalduna den arren, euskararen erabilpena urria da. Hala, iragan astean herriari dei egin zioten euskara taldearen lehen biltzarrrerako.

ZAMUDIO: NOLA SORTZEN DA EUSKARA TALDE BAT?

Zamudion euskararen egoeraz kezkatutik bazagoz, zer edo zer egin zeinkeala uste badozu, erdu: otsailaren 9an (martitzena) iluntzeko 8,30etan Zamudio dorretxean egingo dogun batzarrera». Hitzokin dei zabala egiten zuten kartelak agertu ziren lehendabizi herrian. Komunikabideetara ere heldu zen deia. Zamudioko euskara taldearen lehen deia anonimoa bezain irekia izan zen. Sortzen ari den taldearen helburu zehatzak markatzeko daude oraindik, baina badago euskaraz bizitzearen aldeko lanerako gogoia, eta jende dexente prest, lehen bilerara hogeita bost gizaseme bildu baitziren: zahar eta

gazte, politikoki kolore diferenteetako jendea.

Taldearen sortze lan zailetan euren esperientzien berriez lagundu asmoz Durangoko Berbaro elkarteke Gorka Barruetabeña eta euskara elkartearen Topaguneko Xabier Sarasua ere lehen biltzar honetara hurbildu ziren.

Bai Euskarari kanpainak bultzada handi samarra eman dio zenbait euskara talderi. Politika arloan banatuak diren pertsonak biltzen jakin izan zuen heinean, giro politiko orokor berriaz batera, aurrerapauso handia eman zen orduan euskara normalizatzeko ahaleginean.

Dagoeneko lau hilabete pasa dira urriaren 3an Bai Euskarari kanpainaren aurkezpen ofiziala Zamudio Parke Teknologikoan egin zenetik. Horren ostean, Euskal Herriko beste hainbat herritan legez, Zamudion ere batzorde bat sortu zen kanpaina hari bultzada emateko. Batzorde honen beharrak amaitu eta gero, herritarrek oso balorazio ona egin zuten kanpainaren gainean: batzaretan nahikoa talde handia biltzen zen, herrian egin zen azkeneko ekitaldira jenderik asko joan zen eta San Mameseko ekitaldira ere jendea erruz joan zen. Baina oroz gain egunero izaten diren ezberdintasunen gainetik herriko hainbat eta hainbat jende elkartu eta denen indarrak batu ziren euskararen alde. Herriko kultur eta kirol taldeak bertan egon ziren, baita alderdi politiko desberdinetako jendea ere.

Txorierri eskualdeak berezko euskara dauka. Baserri inguratutako herria izaki, gaur egun Zamudioko populazioaren % 48 euskalduna da, eta beste % 15 ia-euskalduna. Hala ere euskararen erabilpena urria da kalean, eta honek bertako euskaldunen kezka sortu du. Lezamako bizilagunek berriki sortu dute euskara taldea, eta orain Zamudio-koen txanda da.

EUSKARA TALDE HELDUEN IRAKASPENAK. Zamudioko euskara taldearen lehen bilera honetan Berbaroko eta Topaguneko ordezkarien gomendioek pisu berezia izan zuten. Talde berri bat elkarrekin lanean hasteko asmotan biltzen denean, aurrean den arazoari forma eman behar zaio lehen-lehenik eta erantzuna prestatu jarraian, baina askotan ez da erraza nondik nora jo erabakitzea. Zamudiotarrek esker-tzeko laguntza izan zuten euskara talde helduen gomendioetan.

Gorka Barruetabeñak euskara taldeen herri mugimendu izaera azpimarratu zuen bere gogoeten azalpenaren hasieran, herri-herriko eredu berezitasunak beharrezko direla aipatuz. Jarraian euskara taldeen lan

MONIKA DEL VALLE

■ Hogeita bost lagun inguru bildu zen Zamudioko euskara taldearen batzarrera.

Babeslea:

arloe jardun zuen: hizkuntzaren beharra sortzea, hizkeraren babesa eta inkontzienteko zenbait arauarekin haustea (gaztelania edozertarako hobea dela dioten horiek, kasu) aipatu zituen.

Euskara talde baten xedeak laburbilduz honakoak lirateke: euskaldunak euskaldunago izatea eta dena euskaraz egitea; erdaldunak erakartzea; eta besteak, azkenik, behintzat kontra ez egotea. Horretarako funtsezko deritzo Barruetabeñak gune euskaldunak sortzeari, dela lekuen bidez (taberna, txoko, aldizkari, eta abar), dela ekintzen bidez (udalekuak eta abar). Zaharren euskara eta haur eta gazteenaren arteko transmisioa, edota bizitzako funtzioak (lan harremanak, etxeokak, kirola, poteoa...) berreskuratzea ere aipatu zituen.

Hizkuntz komunitatea batzea euskara taldeen zeregin nagusia da, inguruan erreferentzia bilakatuko den dinamika bat sortuz. Berbaroko kidearen ustez «oso garrantzitsua da taldea sortzea, erreferentzia modura, nahiz eta gero gauza handirik egingo ez badu ere. Garrantzitsua da Zamudioko jendeak jakitea herriko batzuk batu egin direla euskara arloan inplikazioa beharrezkoa dela azpimarratzeko». Bazkide kanpaina, aldizkaria, gazte taldea, motibazio kanpainak, dendarien edota elkarten euskararen aldeko hitzarmena... Zaila da euskara taldeetan martxan jarri ohi diren ekintza guztiei batera ekitea, poliki egin beharreko lana da, baina taldea sortze berak, horrek bakarrik, jada merezi duela behin eta berriro azpimarratu zuten Barruetabeña eta Sarasuak.

Xabier Sarasuak, halaber, Topagunearen helburuetako bat euskara talde hasberriei laguntza eta babesa eskaintzea dela gogoratu zien Zamudio dorretxean zeuden 25 biltzar-kideei.

Informazio guztia jaso ondoren, hausnarketak egiteko astebeteko epea hartu dute zamudiotarrek, eta asteartea 16an berriro batzartuko dira toki berean taldeari izena jarri eta zereginak definitzen hasteko. Ideia batzuk badaude: euskararen egoeraren azterketa bat egitea premia handienak non dauden jakiteko, Zamudioko toponimiari edo euskarari buruzko azterketak, denda edo tabernetan euskararen erabilera bultzatzeko bideak eta abar. Baina horiek geroko lanak dira. Zamudioko euskara taldea Zer-Zertarako-Zelakua galderak erabakitze fasean da, taldea martxan jartzeko une erabakigarrian.

◆ PERU C. SABAN

Arturok jakin nahiko luke...

■ Zein oinarriren gainean sortu da «Eutsi», Gernika-Lumoko aldizkari berria?

“Bideragarritasuna eta kalitatea ditugu ardatz”

Joseba Arruti

«Eutsi» Gernika-Lumoko aldizkari arduraduna.

Gernika-Lumon euskarak hedabide mailan zuen egoera negargarria zen, 1990ean «Deiadar» sortu zenean. Erakundeen, eta batez ere Gernika-Lumoko Udalaren bultzadak lehen urte gogor haiek gaitzitea posible egin zuen arren, 1992tik aurrera dirulaguntzek izandako beherakada nabarmenak proiektua kolokan jarri zuen. Hasieran erakundeetatik aldizkariari eman nahi izan zioten dimentsioa ez zetorren bat eskaintzen zen laguntzarekin eta halako desoreka itzel bat sortu zen. Azkenik, 1998an, urte askotan ezinean ibili eta gero, Deiadar aldizkariak hondo jo zuen. 101 zenbaki jarri dira kalean, doan hainbat eta hainbat ordu sartu dituen lantaldeari esker.

Orain, berriz, urtearekin batera, «Eutsi» plazaratu da. Helburua produktu irakurga-

rriagoa, atseginagoa eta, barrura begira, ekonomikoki bideragarria lantzea da. Koloraz jantzi dugu eta «Deiadar»-ek zuen egunkari formato bereziaren ordean, Euskal Herriko hainbat lekutan dauden aldizkariaren formatoa eman zaio.

«Eutsi»k irakurleen zein iragarleen aldetik jaso duen harrera bikaina izan da. Horrek bultzatuta, eta beste gizarte eragile askorekin batera, euskaldun guztiarentzat hain esangura berezia duen Gernika-Lumon euskarak merezi duen maila izan dezan lanean jarraituko dugu. Beste euskal aldizkariarekin batera elkarlanean, Topagunearekin bat eginik.

Zaharrentzat porrotaren aurrean etsi beharrean, jaioberriaren aldeko apustuari eutsi nahi izan diogu. Kalitatea eta gestio ekonomiko txukuna dira aurrera jarraitu ahal izateko osagaiak. Eta biak lor ditzakegulakoan nago.

U r r e a

■ Azken aldi honetan, euroa aurki patriketan izango dugula eta, hainbat enpresek euro eta pezetzen arteko balio aldaketak jasotzen dituzten taulatxoak kaleratu ditu. Andoingo Udaleko Euskara Zerbitzuak ere berea kaleratu du «Euroak ere euskaraz egiten du» lelopean. Euroa indarrean jarri berri denean euskara ere indarrean jarri nahi dute.

■ Hendaiako Herriko Etxeak hilero zortzi orrialdeko aldizkaritxoak kaleratzen du «la lettre Municipale de Hendaye» izenburupean, hiriaren inguruko berriak zabaltzeko asmoz. Kulturak, aisiak, kirolak, festek, bestelako gizarte ekintzek euren tokia dute aldizkarian, ez ordea euskarak. Testu guztia erdara hutsez dago idatzia.

I k a t z a

La lettre Municipale de Hendaye

EUSKARAZKO ARGOTAK

Edozein hizkuntz normalizaturik hainbat argot, jerga edo hizkera berezi du egun, bere baitan. Euskara normalizazio bidean da baina, bide horretan garatzen ari ote da argot propiorik? Euskal gizarteak, belaunaldi berriak bereziki, bere hizkuntz premiei erantzuten die. Baina etxe barruan eredurik topatu ez eta kanpora jo behar izan du horien bila: gaztelera, frantseseko eta ingelesezko hitzak hartu ditu. Badirudi, hala ere, euskarazko komunikabideek duten eragin urria areagotzen ari dela apurka. Etorkizunak ekarriko digun argotaren zain, iraganari ere erreparatu diogu; hor dira Segura inguruko zapo euskara, Hegoaldean, eta Iparraldeko buhame eta kaskarotak.

Testuak: Joxemi Saizar eta Mikel Asurmendi

■ Haur eta gazteek ez dute eredurik euskarazko hizkuntza ez formalean; eskolak hizkuntza

Argot edo jerga, ingurune, klase, lagunarte edo lanbide bereko pertsonen hizkuntza ez formalean erabiltzen duten espresio multzoa bezala definitu ohi dute hiztegi gehienek. Euskaraz ba al dago horrelakorik, alegia pertsona talde desberdinak bereizten dituen hizkerarik? Hizkuntzarekin jolasteko modua da. Berreskura dezagun!

Talde bateko partaideak identifikatzeko eta besteengandik bereizteko hizkera berezia dela eranstean du Fernando Lazaro Carreter-ek «El dardo en la palabra» izenburuko liburuaren egileak. Hasieran gaizkileen hizkera definitzeko erabiltzen zen jerga edo argot hitza,

baina orain esanahia zabaldu egin da eta edozein arlotan erabiltzen da. Askotan lanbide batekoak dira argotak, baina baita ikasleen artekoak, kuarteletakoak, kartzelakoak, lagunartekoak edota familiartekoak.

■ Gazte euskaldunek erdaratik hartu ohi dute argota, euskal komunikabideen eragina txikia baita oraindik

KOMUNIKABIDEEN ERAGINA. Euskaraz hizkera ez formalean hutsune nabaria sumatzen da haur eta gazteengan bereziki. Gazteek erdaratik hartu ohi dute hizkera hori, euskal komunikabideen eragina txikia baita oraindik. Hala ere, euskarazko telebistan «Goenkale»

edo «Txiskola» bezalako saio arrakastatsuek horretan lagundu dutela esan daiteke. Hitanoa zabaldu egin da azkenaldian eta «estutu garuna laguna», «hori egin a

TAK ERDARA ITURRI

ala irakasten die soilik.

gok» edo «mihia zulora» bezalako esamoldeak euskarazko hizkera bereziaren zabalkundearen adibidetzat har daitezke. Bestelako adibide bat jartzearen, *Tumatxa* hitza da aipagarri; Antton Olariaga marrazkilariak sortu eta Zakilixut bere pertsonaiaren ahotan jarri zuen. Hitz hau zabaldua da dagoneko.

Eremu euskaldunetan betidanik izan dira horrelako hizkerak eta gune horietan errazago sortuko dira beti horrelakoak (ikus Azpeitia eta Azkoitiako edota Bizkaiko hitz eta esamolde bereziekin osatutako zerrendak). Askotan baserri edo itsas giroarekin lotutakoak izaten dira hizkera bereziak. Bestalde, euskarazko komunikabideen eragina gune horietan

■ Asisko Urmenetak erabiltzen dituenak

- ✓ **Ahantzeimer:** ahantzi eginarazten duen eritasuna
- ✓ **Aguratsoak:** aitamei, gurasoei erraten zaie (seme-alaben, gazteen artean gehienbat)
- ✓ **Gaubasa:** gau-larrutze gordian/iskanbilatsua
- ✓ **eLSDarnio:** droga jakin batek sortarazten duen loria
- ✓ **Neurontzi:** belarritartekoa, burua, kaskoa
- ✓ **Anderebehekoa:** Jaungoikoaren kontrako ez jainkosa
- ✓ **Kepa Ahulezia:** flakia, debilidadea, indarririk eza
- ✓ **Orga/makina:** auto
- ✓ **Arti-kuluska:** idazki sedantea, loa eragiten duena
- ✓ **Manistan:** Aragoi
- ✓ **Paratu:** kitzikatu, goritu
- ✓ **Paragarri:** sexy
- ✓ **Erre(g)insuge:** Drag Queen
- ✓ **Berunago:** pisue, pelma, astuna (inor)
- ✓ **Lumadun:** gay
- ✓ **Veiculo longo:** lesbian
- ✓ **Biko:** bisexual, gillette
- ✓ **Extu:** hetero ●

handiagoa denez, bertan sortzen dira horrelako joerak. Gazteen kasuan, esaterako, bada musika lantzen duten hedabide berezietan entzundakotik jasotzen duenik. Asisko Urmeneta komikigile eta marrazkilari nafarraren ahalegina ere aipa daiteke hemen.

Euskarazko ereduen faltan, erdaren kalkoa egiten dugu maiz, Hegoaldean gaztelania eta ingelesera jo ohi dugu eta Iparraldean, aldiz, frantsesera, hizkera konnotatiboa erdaratik baidator. Gaztelaniako *cheli* jergatik adibidez hitz zerrenda luzea hartu dugu euskaldunok. *Txorba, txapa, mugida, tronko, peña, kolega, baska, marxoso, julai* edo *julandron, ligatu, amuermatu, karroza, bokata, bakata, sudaka, ze fuerte, moskeo, flipatu, tranki, txokolate, esnifatu, kanuto, porro, kolokatu, kamello, pasata egon, kolgatuta egon* eta abar erabiltzen dira sarritan. Ingelesetik heldutakotatik, aipatutako *tumatxa* edo *okei makei* egongo lirateke, besteak beste.

■ Segurarrek zapo euskara eta erdara asmatu eta erabiltzen zituzten kanpotarrek esaten zutena uler ez zezaten

Euskañolaren fenomeno ez da gazteen arazoa bakarrik. Bertsolariek erabiltzen dituzte zenbait hitz, eta antzerki lanetan eta telebistan ere intentzionalki erabili ohi dira gaztelaniazko hitzak edota beste hizkuntzakoak. Eta hiperkontrolrik edo zuzenketarik ere ez dugu behar argota garatzeko garaian.

ZAPO ERDARA ETA ZAPO EUSKARA. Segura eta inguruetako biztanleak zapo erdara eta zapo euskara izeneko hizkera bereziak erabiltzen hasi ziren lehengo mendearen erdi eta bukaera aldera. Goierriko hiriburua zen garai hartan Segura eta kanpotar asko bizi zen bertan. Segurarrek zapo erdara eta zapo euskara erabiltzen zuten kanpotarren aurrean, hauek esaten zutena ez ulertzea nahi zutenean. M-arekin edo p-arekin jokatuz beste silaba bat eran-

■ Manuel Lekuonak Oartzunen ijitoei jasotakoak

- ✓ **Eaxi:** gizon
- ✓ **Eaxo:** emakume
- ✓ **Erromitzel:** ijito
- ✓ **Balitxo:** zerri
- ✓ **Zitzoi:** katu
- ✓ **Kani:** oilo
- ✓ **Mola:** ardo
- ✓ **Bokalu:** gose
- ✓ **Mati:** mozkorra
- ✓ **Matitu:** mozkortu
- ✓ **Mautu:** hil
- ✓ **Mangatu:** eskatu, eskean ibili
- ✓ **Xaotu:** lapurtu
- ✓ **Latximur:** ilargia
- ✓ **Latximurtan:** ilargitan
- ✓ **Gutti:** piska
- ✓ **Guttino:** piskatxo ●

■ Imanol Esnaola

“Gazte euskaldunari ezinbestekoa zaio erdal ekarpena”

Imanol Esnaola Lezoko 17 eta 21 urte arteko gazteei buruzko ikerketa ari da egiten bere tesian eta bereziki hizkera ari da aztertzen).

■ Deitu al diezaiokegu argota hizkera bereziari?

Ez da hitz egokia, baina beharbada egokiena jendeak uler dezan. Hizkuntz aldaera deitzen diot nik. Aldaera soziala dei dakiok. Zorrozki aztertuko bagenu ez da iritsiko aldaera bat izatera seguraski, lexikora mugatzen delako. Nik ez dut uste. Zein eremu komunikatiboz ari gara hitzegiten? Gazteek kidekoen artean erabiltzen dutena eta horretarako beraien artean sartu behar da eta bere giroan erabiltzen dutena entzun. Alferrik litzateke gazte bati galdetzea nola hitz egiten duen.

■ Inguru nahikoa euskalduna da Lezo. Aberastasun berezia esan nahi al du?

Noski. Hizkuntza formala ondo ikasi dute eskolan. Eta kalean hizkera ez formala landu dutela esan daiteke: mota askotako esamoldeak, esaerak, horien barruan zaharrrak edo errutinazko formulak, eguneroak (Zer moduz? Ondo esan beharko), funtzio formulak (agurtzeko, haserrea adierazteko), lokuzioak (nominalak, adberbialak, adjetibialak).

■ Hala ere gaztelaniaren eragina nabarrituko da.

Formulek garrantzia dute kultura erakitzeke. Testuinguru horretan erdarak ukipen indarra du. Gazteen erreferentzia eremuetan, ez ikastetxean, lagunartean, telebistak, bideojokoak, irrati programak, mu-

sika, aldizkariak, gehi gaztelaniak da gazte hizkera indartsua kontuan izanik, darak egiten dion eskaintzarekin bat egiten du. Gazte euskaldunari inanizioz bizi izan behar lako, ezinbestekoa zaio erdal ekarpena hartzea. Izugarria da erdarak duen eragina. Bestalde gazte euskaldunek esparru horretan ez dute batere laguntzarik. Eskola hizkuntza formalaren esparrua betetzen eta informalarena ez du inork betetzen.

■ Aipa itzazu esamolde bitxi batzuk.

Lokuzio adberbialena oso alor emanirik dagoenak da gazteen artean sentimendu gogorak adierazteko. Jende asko zegoela esateko «a saco» esango dute. «Asko» diskurtso kolokialean, arruntean erabiltzen da, indarra bilatzeko edo txorakerietara denborarik ez dagoenean bere jerga erabiltzeko.

■ Bizkaialdean Joserra Urrutxuak bildutako hainbat lokuzio

- ✓ **Ama putien txapela:** biseradun txapela, gorra madrileña (Bermeo)
- ✓ **Andoboa-andobie:** mutil edo neska gaztea. Kalotik hartua (Busturialdea)
- ✓ **Andratan kikile apurtu arte:** jo-take narrutan (Bermeo)
- ✓ **Antxoa txikia:** mutikoen pitinoa, txitxilina (Ondarroa)
- ✓ **Armata egon:** zakila tente eduki (Bermeo)
- ✓ **Auskaka ibili:** burrukan ibili (Lekeitio)
- ✓ **Begi-argiak egin:** begiraden mintzoaz maitasun keinuak egin
- ✓ **Beheko sua bero eduki:** txortan egiteko gogoz dabilzan neskei esaten zaie (Foru)
- ✓ **Belarriak hazten egon:** egonean egon, ezer probetxuzkorik egin barik (Foru)
- ✓ **Berdatu:** haserretu, sumindu (Busturialdea)
- ✓ **Betibelu:** sekula orduan iristen ez dena (Busturialdea)
- ✓ **Diru errementaria izan:** dirua egiten dakiena, diruzalea (Foru)
- ✓ **Eguzkiak lepoa berotuta etxera etorri:** gaupasa egin eta gero, goiz berandu etxeratu (Mungialdea)

- ✓ **Eskuetara egin:** borrokan hasi (Kiriñiño)
- ✓ **Eten edo urrutu:** zirt edo zart, arre edo iso
- ✓ **Ez eten ez urrutu:** ez aurrera ez atzera
- ✓ **Euli epela:** adore bakoa, koldarra, oilo epela
- ✓ **Euliaren ostikada:** eragin gutxiko ekintza, huskeria.
- ✓ **Gaztanberazko hatzamarrak eduki:** guriak, zaildu gabeak, ahulak, lanerako balio ez dutenak (Arratzu)
- ✓ **Hatzazalpeko kaka be emon ez:** zekena, zikoitza (Orozko)
- ✓ **Iko-orria baino latzagoa izan:** bat ere gozotasunik ez duen pertsona (Busturialdea)
- ✓ **Kaballotu:** behorra estali (Orozko)
- ✓ **Kastigatu:** txakur emea estali (Kortezubi)
- ✓ **Katanesa:** emakume erakargarria, sexu grina pizten duena
- ✓ **Labana:** pertsona labana, zuria, faltsua. Berba labana: aho zuria, ez fidatzekoa
- ✓ **Lakatz:** buztana, zakila, kikila, berdela, kikirria, txitxilina, txistua...
- ✓ **Lakatz sartu:** narrutan egin, kitarra jo, tarratada jo, txortan egin...

- ✓ **Lapiko txikia izan:** sekreturik isilpean gordetzen ez dakiena
- ✓ **Lar bere lar da:** zerbait gehiegizkoa denean (Mungialdea)
- ✓ **Lotsa bragetatik eskegite eduki:** lotsa zer den ere jakin ez
- ✓ **Maletak estutu:** potroak, barrabilak estutu
- ✓ **Narrua:** gaiztoa, pertsona txarra
- ✓ **Papauen buzkantza lez egon:** beti parean, estorbuan edo enbarazuan egon (Kortezubi)
- ✓ **Santageda jo:** idiarena jo (Busturialdea)
- ✓ **Toton egin:** pott egin, frakasatu
- ✓ **Tortola:** matxana, alua, potxua, bateko urrea, potxorra
- ✓ **Tortola bizarrak erreta eduki:** desio sexualerik gori-gorian egon
- ✓ **Trentine:** ganora, fundamentua
- ✓ **Txakur baltzak lepora salto:** logura handia sartu (Foru)
- ✓ **Txitxarrilo pelajikoa:** buztan txikia (Bermio)
- ✓ **Txorra egin:** kiebra jo, lekura ailegatu ez, ezin eutsi
- ✓ **Ulenpo:** tximaluzea
- ✓ **Urkulua:** neska batek izter ederrak dituela esateko ●

tzen dute. «Tontolaba» adibidez, eta ez «oso lerroa». «Oso nekatuta» = «hecho polvo». Adierazkortasuna bilatzen denean euskarak defizita du.

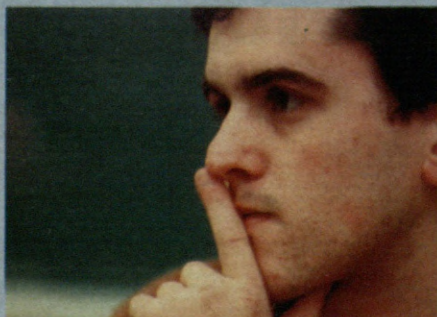
■ Ingelesko hitzak ere entzuten al dira?

Badira gutxi batzuk: «por la face» = «por la cara» esan beharrean, «Mikel and company». Gazteek esamolde horiek oso elaboratuak dituzte. Beraien arteko harremana indartzeko erabiltzen dute, lagunarteko taldetasuna eta identitatea sendotzeko. Oso modu kreatiboan gainera, beste gauza da guri gustatzen zaigun ala ez. Batzuk potentziatu eta beste batzuk baztertu egiten dituzte. «Zozoak beleari ipurbeltz» ez zaie erabiltzea okurrizten. Nirekin edo etxean botako dituzte horrelakoak, beste testuinguru bat delako, baina beraien artean ez.

■ Eta helduekin konparatuta, gazteek horrelako hizkera berezia gehiago ala gutxiago erabiltzen dute?

Ez dut konparaketarik egin. Helduek

bere jerga badute, eta oso aberatsa eta ur-banoa gainera. Mende hasieran emakumeek industrian lan egin zuten. Gizarte hura aldatu zen, desagertu zen. Egun erreferentziak ez dira auzoa eta lantokia. Horrez gain ikastetxea, komunikabideak, norbe-

raren gizarte zirkuito partikularra dira. Oso harreman sare konplexua da. Hizkuntza beraren beharrianak ere aldatu egin dira. Belaunaldi honek adierazteko dituen pre-

miak, sentsazioak, harrobia ez dira inola ere guk izan genituenak. Hor dago gakoa ulertzeko hizkuntza eguneroko beharrei erantzuteko tresna bat dela.

■ Umeen hizkeraz zer esan dezakezu?

Ezin ditugu gazteak eta umeak nahastu. Gazteak psikologikoki ere identitatea indartu behar du: modu jakin batean jaztea, jokatzeta eta hitz egitea dakar horrek. Bere harreman sareak ez du zerikusirik umeekin eta helduekin. Esparru antropologikoa oso berezia da. Haurrena berezia da, baina desberdina. Erreferentziak mugatuagoak dira umetan. Bestalde familia ere aldatu egin da. Ez dago garai bateko denbora haurraren hizkuntz heziketa bermatzeko. Murrizte hori gertatu denez, guraso askok imitatu egiten dute telebistan ikusitako haur hizkera. «Txatxi» eta «guai» da dena. Gurasoek ez dute dagokien papera betetzen. Haurrari zor dioguna ez diogu ematen komunikazioaren izenean ●

sten zioten hitz bakoitzeko silaba bakoitzari. Modu horretan, atea «amatepeama» izango litzateke adibidez; eta 'zer moduz zaude?' berriz, «zeper mopodupuz zapapudepe», Jolas modura erabiltzen zuten eta gaur egungo bertako gazteek ere erabiltzen dute oraindik zaharrei ikasita.

ZAHARRENEK BEREIA. Adineko jendeak gordetzen du oraindik argot maila bat, gazteenarekin alderatuta, arras desberdina dena. Euskalki bakoitzak gainera, bere jerga propioak ditu, urteen poderioz aldatuz joan direnak. Bestalde, euskara batuak normalizazio bidean etengabe sortzen dituen berrikuntzak mantso samar bereganatzen dituzte zaharrenek. ●

■ Azpeitia eta Azkoitia aldean jasoak

- ✓ **Hortzak garbitu:** musuka aritu
- ✓ **Pertz hartu:** edaria nork berak hartu inori eman gabe
- ✓ **Bakailaua:** heroina
- ✓ **Olio aldatu:** txiza egin
- ✓ **Bibliotekara joan:** komunera kaka egitera joan
- ✓ **Buztanka ederra eman:** txortan egin, larrua jo
- ✓ **Igoko al zenioke? (Ixoko al ixoke? Azkoitian eta Iyoko al iyoke? Azpeitian):** txortan egingo al zenuke? larrua joko al zenuke?

- ✓ **Txahala(k) lotu:** oka egin
- ✓ **Tipo horta?:** harro datorren bati gaizki dabilela esateko
- ✓ **Hi, heureari eragin!:** hi, hoa hire lanetara
- ✓ **Belearena egin:** nonbaitetik (batez ere tabernetatik) ordaindu gabe joateari deritzo
- ✓ **Astapaloak bota:** tontokeriak, inozokeriak
- ✓ **Beroa eman:** pisua izan
- ✓ **Korritu beharrean:** emozioak eutsi ezinda ●

ZERBITZUAK

Hizulpenak
Traducción

Testu zuzenketak
Corrección de textos

Interpretaritzak
Traducción simultánea

eskuira

SERVICIO DE TRADUCCIÓN

José Arana, 15 Behegalna
20001 DONOSTIA
☎ 943 29 18 30
Faxa 943 27 58 69

e-posta: eskura@bezeroak.euskalteles

BEREZIKI LANTZEN
DUGUN ARLOA

EUSKARA - GAZTELANIA
GAZTELANIA - EUSKARA

Bezeroen beharretara egokiltuz,
Ingelesa, Frantsesa,
Alemaniera eta Itallerako
itzulpenak ere eskaintzen ditugu

Argota terminoa giza talde edo lan-jarduera jakin bateko hizkera berezia bezala ekarria da. Argota ere hitz mordoiloari esaten zaio. Historikoki giza talde marginatuek erabili izan dute komunzki argota. Egun euskarak, marginatua izan arren, ez du argotik sortzen, edo deus gutti.

ARGOTA: HITZ-JARIO EZEZAGUN HORI

■ Egungo haur eta gazteek espainol eta frantses joskera darabilte gehienbat.

Ipparaldeko historia berrian buhameak —ijituak— edota kaskarotak mintzo izan dira nolabaiteko argota. Beren hizkuntza euskararekin nahasten zuten, eta hartara, hizkuntza berezi eta mordoiloa egin ere. Iragan mendeko Jean Barbier apez garaztarrari esker ezagutzen ditugu Euskal Herrian bizi eta bertan integratu ziren buhameak. Idazle baxenafarrak Garazi eskualdeko Antxitxarburuko Buhameak izeneko liburuxkan, haien nondik norakoak agertu zizkigun, baita agertu ere, beren hizkuntzak euskararekin egin nahasketak.

Adibide baterako, hona aita batek bere haurrari errana: «Xaua, goli keau-zak, mol buterrago ajinen duk». Hots, «haurra kantatzen du, arno gehiago ukanen duk». Hona hemen euskaraz aritzean zerabilten hitz sorta: *Xori*: ohoin; *Xoritu*: ebatsi edo lapurtu; *Marrun*: senar; *Miruni*: emazte; *Mitxai*: alaba; *Xaho*: seme; *Puxka*: arma; *Buterrago*: gehiago. Hauek guztiak argotatzat jo ditzakegun ez dakigu, baina Barbieren aburuz, arrotzek, euskaldunak ka-

■ Argotezko zenbait esamolde Iparraldean

Iritziak: «Segurtamena emateko»: *leher'in baietz/ezetz, leher'in ta zapart, leher'in ta zin, ehun mila sorgin/debru*. «Iritzia ezezkorra»: *ez du tirrit ulertu, ez du tirrit/alferrik/kaka bali/merezi, hau edo uli putza...* «Gezurra»: *zipotza*.

Kalifikapenak: «Zozoa»: *zapart joana burutik, net zozoa, buruan teila bat(zu) eskas, buruan bi sosunik ez ukaitea, buruko hariak kurutzatuak, buru nahasia. Ergel, ments, perreka, tris-tea, triste paketa, tetele, tetele borda. «Motela»: malestruka, tipula, kakola, bare-kurkuila, kuia lilia, eskalapoina, lukinka, ttarttaleta, torta, ttuta, ttutulina, minttulina, errementa. «Ezdeusa»:*

herresta, behar gabe sortua, tzarpila, zirtzila, pistoleta, perttoila, brilila, kixkila, pipila. «Espantua»: aho haundia. «Burugogorra»: koska, gauzak buruan ukaitea ez aztalean. «Arbuiagarria»: urdea, urde-urdea, urde ustela, urde mekanika, hastiala, urde ustel zikina. «Ederra»: Katzo. «Kuriosa»: kutzu, kurios pint'erdia. «Irringarria»: zapart'ingarria. «Usain txarra»: usain pestia. «Beti zerbait gehitzeko»: mokotila, ttarttala. «Isti barrasta dabilena»: barraka.

Egoerak adierazteko esaerak, hauek: «Akitua»: *kakina izan. «Beldurtua»: kaka saltatua. «Sosik gabe»: tturrindua izan. «Zainetan»: pil-pil. «Arrabots, gorabehera frango»: gaitzeko/debrien ko-*

meria/korrída/pataska.

Ekintzak aipatzeko esamoldeak berri, honako hauek: «Nor bait jo»: *oloztatu, kalitu, egurtu, jipoitu, galtzak berotu, zafratu, txintxinfrikatu, birrindu. «Jokabidea aldarazi»: haxean/plomian ezar. «Nor bait aizatu, kasatu»: pikutara/antzaren ferratzeara igorri, pakemazu hortik. «Indar egitea»: gostian saka-tzea. «Bost axola zait»: ontsa futitzen naiz, ontsa kakite'ut. «Irri egin»: irriz urratzea, hertzeak botaka irriz aritzea. «Nahitaez lortzea»: zakutik edo zorrotik. «Kexatzea»: norbaitekin paperak markatzea. Eta azkenik, «nor bait nardatzea»: norbaiti ezkilak joitea, norbaiti gaita hanpatzea ●*

■ Euskaraz berez sorturiko egoera bitxiak

Ipar eta Hegoaldeko euskaldunen harremanek egoera eta hitz nahaste-borraste anitz ekarri dute zenbaitetan. Nik nehaurek irri eta barre egin izan dut zenbaiten hitz mordoiloa entzunik. **Agur:** Topo egitean, agur batez egiten da diosala Iparraldean. Hegoaldira zenbaitetik, iritsi orduko kanporatzen ari ote ziren uste izan dute orain gutxi arte. **Sarri:** Iparraldean sarri arte batez erranen ditzute gero arte. **Usaia:** Usaia hitza, ez da usainaren esanahi berekoa. Iparraldean usaian diote ohikoan esateko. Beraz, kasu nahaste-borraste usaingarria senti baitezakezu Iparraldekoekin solastatzeari. **Ardura:** Ardura hitzaren esanahia

guztioek ezagutzen dugu. Iparraldean, ardura hitza usaia hitzaren sinonimoa bezala erabiltzen da. Kasu! berriz. **Mentsa:** Zuberotarrek ergela esateko mentsa diote. Iparraldean ametsa ez baizik amentsa diote, baita mentsa elearen bitartez gutxi adierazi ere. Adibidez: eguerdiko 12ak hamar ments dira. Ments hitzak zerbaitek edo norbaitek zerbaitek eskas duela esan nahi du hortaz. Horregatik ergelarena, kontuz! **Aizturra:** Aitzur hitzaren sinonimoa dira guraize eta artazia. Ez dezagun aitzurrarekin nahastu gero. Behinola Iparraldetik idatzi artikulu batean honela idatzi nuen: «Ikastolako haurrek hiru urterekin badakite aitzurrak ondo erabiltzen...» Aldizkari honetakoek, hau-

rrek aitzurrak ez baina aitzurrak ederki zerabiltzate jarri zuten. Perurena eta Saralegi harrijasotzaileek badute segida, ez kexa! Pasadizo bat azkenik. Herri Urratsen kariatara, Senpereko aintziran bi euskaldun ari dira solasean. Iparraldekoak zera erraiten dio hegoaldiarrari: «Beraz, egungo kultur peñatan engaiatua zira zu ere?». Hegoaldiarrak, gaizki ulertu nonbait eta hona erantzuna: «Ez motel, ni ez naiz hona engainatua etorri, inondik ere». Hura enkontru lazgarria. Bati gogoia samurtu zitzaion, bestea erabat samurtu zen berriz. Engaiatua ez da engainatua izatea, konpromezua hartzea esan nahi du. Samurtua egotea Iparraldean hasarre egotea da berriz ●

su, ez konprenitzeko horrela mintzo ziren buhameak.

BUHAMEAK ETA KASKAROTAK.

Alicia Stürtze historialariak, «Agotak, juduak eta ijitoak Euskal Herrian» izenburuko liburuan, *Lapurdiko kaskarotak: ijito ala agotak?* diren itauntzen digu. Agotak Nafarroa Garaiko iparraldean bizi zen jatorri ezezaguneko giza taldea izan zen. Agot hitza ere, XVI. eta XVII. mendeetan irain gisa erabilitako hitza da. Stürtzeren aburuz, kaskarotak buhameen kastakoak ziren, Lohizune eta Ziburun kokatuak batez ere. Euskaraz ederki mintzatzen zuten, nahiz azkeneko silaban kargatzen zuten beren hitz jarria. Erromintxela mintzatzen zuten, eta haien pasadizoak eta kontakizunak albokoek uler ez zitzaizuten erabiltzen zuten.

Mintzaira haren berezitasuna hiztegian omen zetzan, ez ordea egiturari. Alegia, joskeran eta aditz jokoan. Elementu hauek euskaratik jasoak zituzten hein handi batean. Hiztegi hura urri samarra zen, 350 bat hitzek osatua. Hona zenbaitzuk: *Aria:* harria; *Pishia:* pixa; *Orga:* kotxea. Goardia zibilak izendatzeko *bruia* hitza zerabilten. Larrua jotzeari edo txortan egiteari *txibatu* zeritzoten. Eta nahikoa dut berriz, *buterrau ez dut behar* konparazio-ne.

XAKILIXUTEN ARGOTA. Gure egunotara etorriaz, euskaraz ez da ia-ia argotik egiten. Buhame edota kaskaroten kasuan ez bezala, egungo haurrek, esaterako, espainol eta frantses joskera darabilte gehienbat. Hendaia eta Ziburuko ikastolaraino iristen da espainolaren eragina ere. Euskarazko hitz berriak urriak dira, eta argot molde bakarra frantsesegaz egin da. Ladix Arrosagaraireren ustez —Ziburuko Piarres Lartzabal kolegioan irakasle egun—, ezin da ziur erran argotik ez dela, edo ez dela izan. Iparraldeko laborral herri euskaldunetan sakonki aztertu beharko litzateke hori ziurtatzeko. Amikuze, Garazi eta Baigorri bereziki, oraino antzerki herrikoia egiten den eskualdetan.

Bere zalantzaren frogagisa Ladixek irakaskuntzan eginiko ibilbidean bilduriko hitzak ditugu (alboan jarriak). Irakasle honen iritzian, ontsalaz, egungo argota euskarazko hedabideek sortu beharko lukete. Horren adibidetzat, Antton Olariaga komikigileak sorturiko *Xakilixut* pertsonaia eredu bezala jarri ere. Xakilixut litzateke argota mintzo den bakarrenetarik bat. Beldur da Ladix, egon dagoen argot apurra galduz joanean ote den, eta berririk sortzeko gauza ez garela izan.

Argotaz mintzo garelarik, aipatzekoa

da Ipar eta Hegoalde artean azken hogeitau urteotan hizkuntzan nabari den distantzia. Distantzia hau erdaren eraginez zabaldu da hain justu. Eguneroko mintzaira, frantse-saren nahiz espainolaren argotaz edo ironiaz kutsaturik dago. Euskaraz hazi eta hezi diren gazteengana hurbildurik, hezkuntza osoki euskaraz eginik ere, haien zirkuluetan ez dago argotik. Hizkuntza berezia egiteko orduan frantsesean aurkitzen dituzte argotean aritzeko erreferente baka-

■ Aipagarria da Ipar eta Hegoalde artean argotetan nabari den aldea.

J O X E M A R I S A R R I E G I

“DIEGO GARCIAK MARATOIAZ ZEGOEN ESKEMA IRAULI DU”

Bere aurpegia ez da oso ezaguna, baina bai ahotsa. Euskal Herrian zein nazioarte mailan atletismoa albiste izan bada, Sarriegi hor izango da Euskadi Irratiarekin. Bere ahotsak atletismoa dakar gogora. Gaztetxoa zenean hasi zen korrika Hondarribin bizi den 59 urteko irakaslea. Gazte zela utzi zion lasterka egiteari, baina atletismoa, fraka motzak jantzita bizi ez badu ere, ia eguneroko jarduna du. Hondarribiko institutuko haurrekin amaitzen duenean, irakaslea komunikatzaile bihurtzen da, kazetaria.

Denbora laburrean izan bazen ere, pistan eta krosean aritu izan ziren korritzen 50eko hamarkada bukaeran, 60koaren hasieran.

Hamalau urtez geroztik hasi nintzen. Lasarten. Lasarteko Krosa 1956an hasi zen eta edizio hartan eta hurrengo urtekoan bigarren egin nuen kadete-jubeniletan. Hortik pistara jo nuen. 3.000 metro oztopoetan Espainiako errekorrak egin nituen juvenil

eta junior mailetan. 1958an Madrila eman ninduten selekzionatuta. Han egin nituen bi urte. 1960an Erromako Joku Olimpikoak ziren, baina gaztetxo nintzen eta ez ninduten selekzionatu. Lasterketetan parte hartzen jarraitu nuen ordea eta Mariano Haro berarekin korritu nuen 1960an Nanteseko txapelketan. Hurrengo urtean ordea, atletismo aktiboa utzi egin nuen.

■ **Zergatik utzi zenuen hain goiz?**

Ez zen orain bezala. Adibidez, andregai izaten zen goiz eta gazte ezkontzen

■ «Begira Martin Fizi noiz iritsi zaion puntu gorena; krosean... beti beltzen atzetik eta aurrerantzean»

ginen, ni 23 urterekin. Ogibidea ere bilatu behar zen.

■ **Madrilekoa bezalako azpiegiturak izanda, nola ez zinen aurrera jarraitzea ausartu?**

Baziren azpiegiturak goi mailako atletak egiteko, baina garai hartan atletismoak ez zuen gaur duen garrantzia eta ez zen hainbeste jende horretara jarria.

■ **Atletak ezin zuen pentsatu atletismoa ogibide bihurtzea?**

Ez. Firmarik ez zen eta ezta babeslerik ere. Erakunde ofizialak ziren babesle bakarrik.

■ **Harrobiari begira jarritz. Noren esku dago haurrek atletismoa ikas dezaten? Eskolen lana da? Zein funtzio dute federazioek?**

Uste dut Gipuzkoako Diputazioak ondo sailkatu duela umeen lana. Adinetan banatuta daude eta atletismoa oinarritzko kiroltzat hartzen da. 13 edo 14 urte dituztenei iritsi zaie kirola aukeratzeko garaia, zertan diren hoberenak kontuan hartuz.

Gaitasun fisiko onak dizuztenak bideratzen saiatzen zara, saiatu diot, zeren gaitasun fisiko onak dituztenak normalean futbolari onak izaten dira. Umeak gaitasunak baditu, nahiago du futbola atletismoa baino.

■ **Futbola esan duzu. Beste kirolen moduan atletismoa kirol marginala izatera bultzatu du futbolak.**

Haurrak atletismoko proba ugari egiten ditu; jaurtiketak, jauziak, lasterketak... Bere proba aukeratzeko doan neurrian ordea, jolasa gehiago bihurtzen da lana. Azkarregi bihurtzen da kirola gogorregi, eta gehiago iraun beharko luke jolas izaten.

Azkarregi espezializatu nahi izaten da eta jolas kutsua galtzen du. Eta lehen esan dudana, gaitasunak dituen beharbada ez duzu atletismora bideratuko herriko futbol taldean arituko baita. Eta futbolak "fianbre" asko uzten ditu. 13-14 urterekin denentzat dago tokia taldean, baina hortik aurrera gazte asko soberan daude. Gaztegi uzten ditu futbolak baztertuta ume hauek guztiak. Bi edo hiru urte igarotzen dituzte kirolak egin gabe eta "desengantxatuta" geratzen dira.

■ **Atletismoa kirol indibiduala da beste kirol batzuekin alderatuz. Hori desabantaila da neurri batean.**

Atletari eskuarekin bultzatzea egin behar diozu eta esku hori kentzen badiozu utzi egiten du. Gustura aritzeko pozoia sartu behar zaio bakoitzari, bestela oso zaila da. Balore asko ikusten ditugu esku artean pasatzen.

■ **Zerk zailtzen du atletismoa egitea?**

Gizarteak berak. Aldatu egin da. Bost eta sei autobus betetzen genituen Bidasoatik Arcachonera lasterketak korritzera joateko. Orain autobus bat betetzeko lanak izaten dira. 1973. urtean (Arcachoneko lehen edizioa egin zen) kotxe gutxi zeuden eta gurasoak eta haurrak, guztiak, autobusez hara joateko irrikitan ziren. Orain gurasoek beraiek eramaten dituzte haurrak kotxez eta gainera asteburua pasatzeko aprobetxatzen dute. Lehen haurrak asteburuetan lasterketetara eramatea gurasoei mesede bat egitea zen eta

orain ez.

■ **Sakrifikatua da atletismoa.**

Ez dago tranparik. Futboleko partidua gaizki joka dezakezu, baina zorteari esker gol bat sartu eta partidua irabazi. Baina kronometroak, estilo onarekin korritu arren, oso makal zabiltzala esaten dizu. Ez dago beste kirolik halako superazioa eskatzen duenik. Besteen aurka egin dezakezu, baina zure buruaren aurka ere bai.

■ **“Oso zaila da 18-19 urterekin futboleko gertatzen dena atletismoan gertatzea, hau da, Raul bezalako bat ateratzea”**

Zoritxarrez beste arlo bat ere aipatu behar da. Ez dakit gure kiroltza noraino sartu den, baina limoi zukuarekin bakarrik ikusten da ez dagoela gauza handirik egiterik. Oso zaila da 18-19 urterekin futboleko gertatzen dena atletismoan gertatzea, hau da, Raul bat ateratzea.

Atletismoan 18-19 urteko gazteak ezin du heldu baten neurria eman, nahiz eta ona izan. Oso gutxitan agertzen dira Reyes Estevez bezain onak 21-22 urterekin.

■ **Beraz, pazientzia eta jarraitu egin behar da.**

Batez ere erresistentziako probetan gazteak jakin behar du puntu onena urte batzuetara etorriko zaiola, Fermin Cachori bezala. Begira Martin Fizi noiz iritsi zaion puntu gorena. Hor ibili da krosean, munduko hamargarrena, hamabostgarrena... beti beltzen atzetik. Eta azkenean, maratonia. Orain, hor ari dira Euskal Herriko atletak maratonia probatu nahian.

■ **Maratoirako joera horrek zer azalpen du. Martin Fiz?**

Martin Fiz baino lehenago Diego Garcia. Eskema guztiak puskatu zituen Diego izan zen. Espainia mailan atletak maratoina bultzatu dituen Diego Garcia izan da. 10.000 metrotan ez zen gehiegi nabarmentzen zena eta abiadura hori izanda ere segi egin du. Eta horrek animatu ditu gainerakoak. Espainiako eta Euskal Herriko maratolariak munduko onenak dira une honetan.

■ **Bultzatzaile bakarra ez da Martin Fiz izango.**

Eta dirua. Froga batean Martin Fizek adina diru lortzea atletismoko historian oso gutxi lortu dute, egia esan. Japonian ez zen jaitzi 2'08" minututatik eta hala ere

ALBERTO ELOSEGI

maratoian».

ALBERTO ELOSEGI

■ «Umeak gaitasuna badu nahiago du futbola atletismoa baino».

30rren bat milioi pezetarekin etorri zen.

■ **Diru gehien ematen duena da maratonia?**

Zalantzarik gabe. Adibidez, Diego Garcia berak bere etorkizuna ziurtatu du. Gaur egun maratoni zirkuitua antolatuta dago: New York, Boston, Chicago, Rotterdam, Londres, Japoniakoak... estrategikoki kokatuta daude neguan eta udaberrian. Kontuan izan behar da urtean bi maratoni baino gehiago arriskutsua dela eliteko atletarentzat. Gainerakoan erakunde ofizialen laguntzak jasotzen dituzte, beka olinpikoak adibidez. Eta orain kontratazioak daude. Eliteko guztiek dituzte beren managerrak lasterketak eta bi-daiak antolatzeko.

■ **Une batean aukeratu beharra dago: atletismoa ogibide izan dadin saiatu edo lehenean segi.**

Bai, aukera bat da. Maratoni korrikariak egun osoa behar du entrenatzeko, goiz eta arratsalde. Erabakia hartu egin behar da.

■ **Erakunde ofizialen dirulaguntzek laguntzen dute erabaki hori hartzera?**

Beka olinpiko garrantzitsuenak 6-7 milioi pezeta eskaintzen ditu. Hurrengo 5 milioikoa da, hurrengo 4 milioikoa. Lau milioirekin bizi daiteke? Gaztea bazara eta gurasoen menpe bizi bazara bai, baina hortik aurrera zaila daukazu.

■ **1992an Bartzelonako Joku Olinpikoetan Espainiako erakunde ofizialek eskaintako dirulaguntzen eragina**

igarri zen. Orain ere nabari da?

Joku Olinpiko horietarako prestatu zen ADO programak eragina izan du zalantzarik gabe. Epe garrantzitsua izan zen 1992a. Diruak du garrantzia horrelakoetan eta beti arazoa diru falta da. Euskal Herrian ere gauza bera gertatzen da. 1994-95ean Eusko Jaurlaritzak ematen zituen dirulaguntzak eta oraingoak alderatu eta ez dira igo, esango nuke ia txikiagoak direla.

■ **Euskadiko Kros Txapelketa egin be-**

rri da eta senior mailan hoberenak ez zuten parte hartu.

Martin Fizentzat Euskadiko Txapelketak ez du garrantzi handiegirik. Maratoniariak Sevillako Munduko txapelketara begira daude. Beste lasterketa batzuk dituzte buruan.

■ **Emakumezkoetan zer nolako maila dago Euskal Herrian?**

Talde polita daukagu: Kristina Petite, Estitxu Urrutia... Iaz Espainiako Txapelketan lehen 25 postuetan zazpi euskal herritar sartu ziren, lehen 20tan sei. Emakumeen egoera hobea da.

■ **Korrika egiteari utzi, hankei atsedea eman eta ahotsa jarri zenuen lanean.**

Lasarteko Krosean hasi nintzen megafonia lanak egiten. Gustua hartu nion eta orduz geroztik, Behobia-Donostian, Donostiako Maratoni, Euskadiko Kros Txapelketetan... hizlari aritzen naiz. Baldintza bat behar da baten eta bestean hizlari aritzeko: euskara eta gaztelania menderatu behar dira eta nik beti bietara egiten dut.

■ **Komunikatzailea zara. Atletismoa ongi zaintzen al dute komunikabideek?**

Komunikabideetan gizartean duen toki bera du. Gizarteko oihartzuna jaso eta toki hori uzten diote komunikabideetan. Indar frogak tradizio handikoak izan dira Euskal Herrian eta badu bere tokia atletismoak baina niri irratian gertatzen zaidana esango dizut: «Hi, Sarri, labur izateko, eh!». Ezkerrarekin, eskuinarekin, buruarekin, horrela eta hala eman zion... kon-

ALBERTO ELOSEGI

■ «Kronometroak esaten dizu oso polit korritzen duzula, baina oso makal».

ALBERTO ELORRIAGA

■ «Bizkaitarrak ari dira ondo, nahiz eta ospea Gipuzkoak izan duen urte askoan».

taketa guztia egiten da (futbolaz). Eta kirol guztiak dira interesgarriak, gure herrian txirrindularitza, pilota, arrauna... dira indartsuenak.

Beste kontu bat da noiz nabarmendu behar den kirol bat. Punta-puntako kirolaria dagoenean kirol horri eman behar zaio tokia? Martin Fizen lasterketaren kontaketa nik zuzenean egin nuen Helsinkitik Europako txapeladun izan zenean. Euskadi Irratian musika saio bat ari zen, deitu egin nuen eta moztu egin zuten irratsaioa zuzenean sartzeko.

■ Kirolari izarrek mugitzen du beraz guztia?

Neurri handi batean bai. Ikusi besterik ez dago: Alberto Berasategi tenisean ongi ibili denean, guztiak tenisari buruz hitz egiten ari ginen. Joxe Mari Olazabal puntan ibili denean zeharo interesatu gara golfarekin.

Julia Vaquero atleta galiziarari behin baino gehiagotan entzun izan dizkiot adierazpenak. Laugarren postua egin eta kazetariak galdetzen dio ea zer gertatu zaion horrelako porrota gertatzeko. Lasterkaria berriz, gustura baino gusturago egin duen postuarekin.

■ Kazetariaren ezagutza maila urria izan liteke horrelako komentarioen zergatia?

Ez dut uste. Atletismoaren inguruan ari garenez kazetariak adituak gara gehienak. Hor jotzen dutenak titularrak dira, titullarren beharra. Txapelketak hasi aurretik lortuko diren dominen kopurua zehazten da eta gero zerbait gutxiago lortzen bada, porrota da.

■ Zein da Gipuzkoako harrobia une honetan?

Naroa Agirre, Iker Sukia... ez pentsa asko dagoenik. Benitez abiaduran. Eta Euskadin Alex Garretas, Montxu Miranda, Estitxu Urrutia, Kristina Petite, Amaia Piedra, Angela Tejedor, Asier Zarraga,

Hamarrekoa

ANTXON BLANCO

«'Diario Vasco'n egiten duen lana Espainian 'Atletismo español'en bakarrik egiten da»

JOSE MARIA ODRIOZOLA

«Espainiako Atletismo Federazioak izan duen azken urteotako lehendakari onena»

RAFA PUIGNAU

«Euskadiko Federazioko lehen lehendakaria. Saltsa denetan ibilia. Oraindik ere hor dabil»

JUAN ANTONIO SAMARANCH

«Kirola eta politika nahastu ditu. Falange izaki, postu horiek hartzen dituztenei buruz ez dut inpresio onik»

DIEGO GARCIA

«Maratoiak bizi duen une goxoaren 'erruduna'. Maratoiaren arrakastaren meritu guztia du»

MARIANO HARO

«Fermin Cachoren atzetik bigarren tokian jarriko nuke»

EMIL ZATOPEK

«Nire idoloa izan da. Pertsonalki ezagutu dut. Berritzailea izan da gainera atletismoan»

JUANTXO SABADIE

«Gipuzkoako Federazioaren lana promozioa da eta une honetan zailtasun handiak ari da igarotzen, lehendakari gisa»

MARIA LUISA IRIZAR

«Meritua da Andoaingo baseritik atera eta Espainiako atleta onenetarikoa izatea»

MIGEL DE LA CUADRA SALCEDO

«Euskal erara txabalina botaz munduko errekorra egin zuen. Atletismoan ere abentureroa»

Kamel Ziani. Gipuzkoan giroa ez da oso itxaropentsua, ni behintzat ez naiz batere baikor.

Euskadiko Kros Txapelketan 1.040 inguruk hartu dute parte eta horietatik 555-edo bizkaitarrak izan dira. Bizkaitarrak ari dira ondo lanean eta ospe hori gipuzkoarrek izan dugu urte askoan. Gipuzkoan asko jaitsi da, krisia dago.

■ Ulia, Lasarte, Elgoibar... nazioarteko mailako lasterketa hauetan bertakoek ez dute parte hartu nahi izaten.

Froga hauek eta baita Donostiko maratonia ere komertzioaren erori dira, managerren eskuetan, Elgoibarko lasterketa salbu. Managerrek garbi dute, dirua irabazi behar da eta kalkulak horren arabera ateratzen dira. Izarrak ekartzen dira eta hainbeste ordaintzen zaie. Baina bertakoei ere ordaintzen hasi behar badute... ez dute etekinik ikusten. Euskadiko Txapelketan askok hartu dute parte, baina onenek lasterketa garrantzitsu horietara ez dute joan nahi eta joan beharko lukete.

■ Donostiako maratonia Migel Angel Mostaza managerraren esku dago orain. Beste bide bat hartuko du maratoniak? Eliteko lasterketa eta lasterketa herrikoia elkartuko dira?

Managerra bere kirolari talde on batekin garrantzitsua da. 2'09"tik jaitziko diren hamar gizon izatea ederra litzateke, baina atzetik 3.000 lasterkarirekin

◆ ONINTZA IRURETA

ALBERTO ELORRIAGA

■ «Froga batean Martin Fizek adina diru gutxi lortu dute atletismoko historian».

E Z P

PRINTZA

EHUren euskalduntzeaz

Iratxe Irusta Euskal Adarraren ordezkaria honela mintzo da Euskal Herriko Unibertsitatearen euskalduntze planaren inguruan. Otsailak 10eko «Euskaldunon Egunkaria»n idatziriko artikuluan:

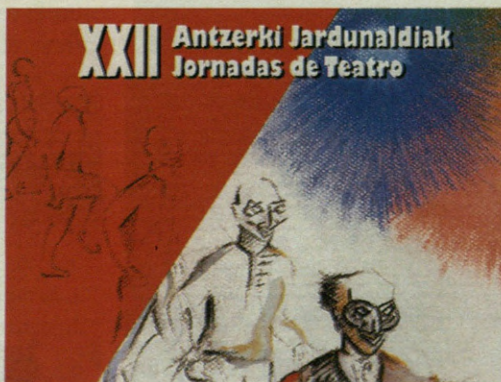
«Bigarren plan horren helburua ez da euskaldunok euskaraz ikasi ahal izatea, unibertsitate 'elebidun' bat lortzea baino. Hau da, ikasleoi nahi dugun hizkuntzan ikastea debekatu nahi digute, Euskaldunok unibertsitatean ere ukatu nahi gaituzte. Lehenengo planak karrera osoa euskaraz ikasteko giza eskubidea aitortzen zigun behintzat. Baina, edozein helburu duela ere, zirriborrotik sortu duten bigarren planean ez da inon ageri hori lortzeko baliabideak zeintzuk diren, epeak, ezarpen plana... finean, edozein plangintza serio-
ren oinarriak. (...) Gezurretan ari dira hainbat lizentziatura osorik euskaraz ikasi daitezkeela diotenean. Ez baduzue sinesten, matrikulatu eta ikusi. 'Elebitasunaren' alde daudela diotenean, beste horrenbeste. Zer da elebiduna, euskarazko irakasleak ez badituzte lortu nahi? Arras erdal-duna. Adituek diotenez, UPV/EHU ez dute ezta ehun urtetan ere euskaldunduko borondaterik ez badute.

GAZTEENTZAKO IRUTXULO

ORAIN artean Donostiako Bagera elkarteak «Irutxulo» aldizkaria kaleratzen zuen, barnean, gazteei zuzenduriko eta Gaztetxulo izeneko bi orriko saila zeramala. Sailaren arrakasta ikusirik Bagerako kideek aldizkari berria sortzea erabaki eta Donostiako gazteen iritzia inkesten bidez jaso ondoren, «Gaztetxulo» hilabetekariaren lehen alea berriki irten da kalera. Musika, sexua, euskara, unibertsitatea... gazteei zuzenduriko aldizkaria izaki, tankera horretako gaiak jorratuko ditu. 10.000 ale botako dituzte oraingoz, 5.000 Irutxuloko harpidedunentzat, eta hasiera batean be-
deren, doan banatuko dute.

ANTZERKIA HILABETEZ EIBARREN

HELDU den astelehenean hasiko dira Eibar-ko XII. Antzerki Jardunaldiak. Martxoaren 23a bitartean, hilabetez beraz, hainbat antzezlan ikus ahaliko da Unibertsitate Laboraleko Hezkuntza Esparruko aretoan. Orotara 17 produkzio desberdin eskainiko dituzte. Batzuk Euskal Herrian dagoeneko aski ezagunak direnak, Tanttakaren «Dakota» kasu. «La casa de Bernarda Alba» be-
zalako obra ezagunak ere bertan izango dira ikusgai. Zinemak bere tokia izango du «Antzerkia zineman» izeneko sailean eta hitzaldi eta mahainguruak ere aurreikusita daude.

■ Antzerki Jardunaldiak Eibarren.

22 MENDEAKO URMAELA

DUELA 2.200 urte inguru eraikitako harrizko urmael bat aurkitu dute Biasterin (Araba). 18,7 metroko luzera, 15,5eko zabalera eta 2,7ko sakonera duen urmael honetan urarekin zerikusia duten jarduera erritual eta erlijiosoen arrastoak topatu dituzte. Adituen esanetan, Europako tankera honetako aurkikuntza garrantzitsua izan daiteke. Baina, indusketa, bertan parking bat eraiki behar zutelako burutu zen eta orain interes arkeologikoarekin egin dute topo Javier Sampedro PPko alkatearen interesek —lur eremu horren urbanizazioa, 537 milioi pezetako inbertsioa suposatzen duena, «legealdiko proiekturik garrantzitsua» zen alkatearen esanetan—. Alde biek Eusko Jaurlaritzara jo dute, bakoitzak bina txosten aurkezturik. Kultura sailak ordea, bosgarren txosten bat du esku artean, EHUK burututakoa.

HITZ BITAN ● Euskal Herriko Unibertsitatearen gainean hainbat iritzi izan ziren iragan astean. Horietako bat Nerea Redondo Ikasle Abertzaleak taldekoak botatakoa: «Azken finean hori baita UPV, espainiar unibertsitate erdua kopiatzen duen unibertsitate koloniala Euskal Herrian. Euskal Herriko behar eta eskubideak ezertarako kontuan hartzen ez dituen» ● Zera zioen Pello Salaburuk EHUK etorkizunean izango duen eskaintza: «Lau urte barru eskaintzaren % 80 euskaraz izatea lortu ahal izango dugu» ● «Mitxelenaren gutunak 1954-84» liburua aurki kaleratuko duen Patri

L A K

NAFARROAKO ARTXIBATEGIA

NAFARROAKO Artxibategi Nagusia Errege Jauregian egongo da kokatua eta eraikinaren egokitze lanak aurki izango dira abian. Izan ere, Gobernuak lanen kontratua sinatzea baimendu berri du. Orotara 2.550 milioi pezetako kostua izango dute berritze eta egokitze lanek eta 2.001. urterako amaiturik izango direla aurreikusten da.

HAURREK IRAKUR DEZATEN

DONOSTIAKO Udaleko Hezkuntza sailak, Ganbararekin batera, urte osoan zehar burutuko den Irakurzaletasuna Bultzatzeko I Kanpaina abian jarri du. 3 eta 16 urte bitarteko haurrei zuzenduriko kanpaina Gipuzkoako hiriburuko 30 ikastetxetara iritsiko da ikasturte amaiera bitartean. Bost motatako ekintzak burutzen ari dira kanpainaren barruan: ilustrazioaren ingurukoak, narrazioaren ingurukoak, idazleen hitzaldiak,

ABIAN DA KORRIKA KULTURALA

Korrika 11 martxoaren 19an hasiko da. Korrika kulturala, ordea, iragan larunbatetik martxan da dagoeneko. Hamaikagarren edizio honetako bideoa, bideoklipa, kantua eta web orria aurkeztu dituzte jada eta hainbat kultur ekintza burutuko da martxoaren 14a bitarte, Euskal Herriko hainbat herri eta hiritan: film emanaldiak, bertso saioak, antzerkia, sagardo eguna, kontzertuak... Parte hartzaileen zerrenda ere luzea da: Mikel Laboa, Oskorri, Benito Lertxundi, Maskarada, Pako Aristi eta Mikel Markez, Kashbad...

kazetariekin topaketak eta publikoari zabaldu-tako konferentziak. Asisko Urmeneta, Iñaki Martiarena «Mattin», Bernardo Atxaga, Maria-sun Landa eta Ana Maria Matute dira, besteak deste, ekimenean parte hartzen ari direnak.

■ Haurren irakurzaletasuna bultzatu nahi da.

■ Inaxio Oliveri.

IZENAK

Inaxio Oliveri Hezkuntza sailburua EHUKo errektorearekin bildu zen hilaren hasieran. Bileran Oliverik EHUKo euskalduntze prozesuaren garapenari eta titulazio berrien sorrerari lehentasuna emango ziztzaiaela esan zuen.

Enrique Urbizu zinegi-leak ez du Atxagaren «Zeru horiek» liburuaren gainean filmerik egingo. Proiektua alde batera utzi du finantziazioa ukatu eta aktore nagusia izan behar zuen Victoria Abril en ezezkoa jaso ondoren.

Oskorri taldeak The Pub Ibiltariaren hirugarren alea kaleratu du. Aurreko biek legez, zuzenean grabatutako lanak entzulegoari kantu tradizionalak kantatzeko gonbitea luzatzen dio. Proiektuarekin jarraitzeko asmoa agertu dute gainera.

■ Pub Ibiltaria.

Urkizuk hizkuntzalari ezagunaz mintzo zen: «Koldo Mitxelena hiztun ona zen, baina ez hizlari ona» ● EAEko IU-EBk Korrika hartu zuen ahotan: «Herri batek bere kultur ondasun prezitua, bere hizkuntza, euskara, berreskuratzeko egiten duen ahalegina islatzen da Korrikaren kilometro bakoitzean» ● Juan Antonio Urbeltz antropologoak inauteriak izan zituen hizpide euskonews&media aldizkari elektronikoaren 20. alean: «Inauteri edo Haratuztek Garizumarekin zerikusirik ez duen ikuspegia eskaintzen dute. Nekazal ikuspegi bat litzateke eta, nik uste, askoz ere arkaikoagoa» ●

Aukera galduak (eta II)

Honetaz eztabaida ireki beharko genuke. Bizikidetasun, naziozintza bateratua eta gizarte-elkartasuna berez aski motibo izan arren, horiez gainera, euskaldunok ulertu beharko genuke ez garela talentutan hain aberatsak, halako artistak eta pentsalariak kareletik ostrazismoaren eta ahazturaren itsaso ilunera botatzeko. Gogoan izan geure aitaren etxea kopnendu eta bertako seme-alaben etorkizuneko Euskal Herria eraikitze orduan, beharrezkoak izango ditugula guztion ahaleginak.

FUNTSEAN, kexa ez doa, gehienetan bederen, euskararen edo euskal kulturaren aurka, ez eta euskal abertzaletasunaren beraren kontra ere, boteretik, erakundeetatik, komunikabideetatik eta alderdi konkretu batzuetatik bultzatzen den kulturaren eta abertzaletasun mota berezi eta maiz hertsiegiaren aurka baizik. Eta kritika horiek, atsegin ez baditugu ere, argudioetan oinarritzen diren artean, erabat zilegi izan behar dute demokrazia aldarrikatzen dugunon herrian.

Kontua da, izan, Euskal Herriko pentsalariak, Euskal Herriko artistak, berez pentsalari onak eta artista bikainak —eta arteaz edo literaturaz zertxobait dakienak ezin uka diezaieke maila hori Gil Berari edo Ibarrolari—, gehienok bezala pentsatzen ez badute jai daukatela gure artean. Eta haien kritika edo iritzi heterodoxoengatik sistematikoki baztertzen ditugula kultur ekitaldi, erakusketa eta gizarte-ospakizun orotatik.

Badakit norbaitek erantzungo didala artista eta intelektual horietarik gehienak hantusteak jorik daudela, harroputzak direla, nabarmenkeria eta protagonismo bila ari direla. Kasu batzuetan litekeena da, eta zer? Hori guztiz normala da eta halaxe izaten da mundu osoan ere. Idazleak eta artistak berezkoa du bere obra besteri erakutsi beharra, inoren estima

jasotzeko nahia eta premia. Asko, gainera, kritika, publizitate eta gizarte harremanetatik bizi dira neurri batez. Beraz, zergatik ez dira haserre sentituko beren lanerako eta bizimodurako hain beharrezkoa duten giroa ukatzen zaienean?

TXARRENA gainera, konparaketak dira. Hemengo artista eta intelektualei mesprezioz ukatzen dieguna, esku zabalka eskaintzen diegu, adibidez,

toreatzaile, kantari, kirolari eta entrenatzaile mertzenario arrotzei. Horientzat dena da elkarrizketa, laudorio, attergabeko publizitate eta protagonismoa. Gure herriari inolako ondasun artistiko eta intelektualik uzten ez dioten eta gure bizitza politikoak bost axola dien horiek gugandik milioi mordo izugarriak poltsikoratzen dituzte. Eta erdianalfabeto horiei eskaintzen dizkiegu gure ospe eta intsentsu guztia, gloria eta gorai-pamena, txalo eta estima publikoa. Bereizkeria lotsagarri honen aurrean, nola nahi dugu gure burulangleak pozik egotea? Ene irudiz, baljo-eskala aldatu beharra dukegu lehenbailehen.

“Saindu guztiak oliokoi”, diosku euskal atsoitzak, elizan santu bakoitzak aldamenean bere olio-lanparatxoa gogokoa ohi duela gogoratuz. Madrilen hori ondoegi dakite, eta hemen intelektualekin darabilgun portaera zabar eta traketsa ezaguturik,

haiek kortesiaz eta balakuz tratatzen dituzte hangoak eta hemengoak, eta horrela jende batzuk gugandik pixkanaka urruntzen dira. Zeren, egia aitortu behar badizuet, Madrilen, Madril antieuskaldun eta hainbestetan madarikatzen dugun horretan, gizabidez edo eta interesagatik, askoz hobeki tratatzen baikaituzte letra eta arte mundukoak, bertoko agintari eta funtzionario gehienak baino. Sinets nazazue, neure begiez ikusia dut eta ●

Xabier Kintana
Idazlea

“Hemengo artista eta intelektualei

ukatzen dieguna, esku zabalka

eskaintzen diegu toreatzaile,

kantari, kirolari eta entrenatzaile

mertzenario arrotzei”

Bertsolari gisa da batik bat ezagun, baina aspaldi egin zuen lehen agerraldia literatur munduan ere, «Sokratikoek ere badute ama» ipuin bildumarekin. Beste hiru lan ere idatzi ditu harrezkero; horietako bat, negu hasieran aurkeztutako «Pausoa noiz luzatu», bere nobela bakarra da.

ALBERTO ELONGE

■ «Oso erraza da ordenagailutik plazara pasatzea, baina askozaz zailagoa da bertso-saiotik itzuli eta idazten hastea».

«GAUZAK ESATEA EZ DA ASKI, ERA POLITENA BILATU BEHAR DA»

Laugarren liburua duzu hau, baina estreinako nobela. Ar-tean hain distantzia luzeetan trebatu bakoa izaki, gustura geratu zinen eleberria amaitzean?

Bai. Akaso hobia egin nezakeen, baina txarragoa ere bai, eh? Txarragoa errazago gainera. Lan dexente izan da, baina idaz-keta-prozesua oso polita iruditu zait. Bost hilabete eman ditut idazten, eta denboratarte horretan batz bestea hamabost ber-

tso-saio izan dut hilean. Hortaz, zera ikasi dut: oso erraza dela ordenagailutik plazara pasatzea, baina askozaz zailagoa dela bertso-saiotik itzuli eta idazten hastea.

■ Liburuan bi gertaera dituzu hizpide: batetik, 1930 hondarrean Jacan errepublika espainolaren alde izaniko altxamendua; bestetik, Kandido Labaka fraideak 1960 inguruan Francori egin beharreko bisita. Kandido Labaka ez ei da fikziozko pertsonaia...

Bai, benetan existitu zen, baina beste izen bat zuen. Liburuan ageri diren gauza asko ere egiaz jazotakoak dira. Hor ageri diren beste pertsonaia batzuk ere ez dira asmatuak: Jautarkol (liburuan *La familia de Pascual Duarte* nobela itzultzen ari den fraidea), adibidez; Fermín Galán eta Angel García Hernández ere (Jacako militarren altxaldiko buruzagiak) ez dira nik asmatutako pertsonaia: benetan existitu ziren, eta fusilatu egin zituzten. Beste batzuk,

berriz, fiktizioak dira baina egiazkoak izan zitezkeen.

■ **Benetan hala izan zela jakin ezean, kontakizuna ez dela sinesgarria esango luke norbaitek: errepublikaren alde altxatzen den gazte aurrerakoia gero fraide sartuta...**

Ba hala da. Hark kontatzen zuenez, Espainiako Errepublikaren aldeko altxaldian parte hartu eta hiru hilabete eman zituen kartzelan, Errepublika iristean Gobernazio Ministerioan postu ona izan zuen eta hantxe bizi izan zen hiru urtez, eta gero, Zegaman eman zituen oporraldi batzuetan, bederatziurren garaian, Zarauzko komentuan sartzea bururatu zitzaion.

entziklopediak eta abar arakatu nituen. Horrez gain, Fermín Galánek idatzitako liburu bakarra (*Creación* izeneko) ere erabili nuen esku artean, eta baita berari eta Angel García Hernándezi buruzko beste pare bat liburu ere, Oviedoko liburutenda

■ **“Ez diot garrantzi gehiegi eman historia zehatz kontatzeari, kontakizuna bera erakargarri egitea hobetsi baitut”**

batean eskuratutakoak. Dena den, ez diot garrantzi gehiegi eman historia zehatz-mehatz kontatzeari, kontakizuna bera erakargarri egitea hobetsi baitut.

■ **Biografia bat baino zerbait gehiago**

■ «Basarri buruzko liburuxka bat prestatu nahi dut Sendoa argitaletxearentzat».

■ **Dokumentazio-lan sendoa egin duzula antzeman daiteke.**

Ez ikaragarri, baina dezente, bai. Honen oinarria honako hau izan zen: Joseba Intxaustik Zarauzko Lanbide Eskolari buruzko liburu atera zuen hark 50 urte betetean. Liburu hartan Imanol Murua Uriaren elkarriketa aski on bat ageri zen, fraide horri eginikoa. Hori irakurrita argia piztu zitzaion eta hortik abiatu nintzen. Egia esan, ikaragarri dokumentatu beharrik ere ez neukan, nire aitaren irakasle izan baitzen. Txikitatik entzun dut etxean hari buruzko kontu piloa. Jacako altxaldiari buruz bai, dokumentatu behar izan nuen: Espainiako Gerra Zibilari buruzko liburuak,

egin gura izan duzu, beraz.

Biografia bat egin izan gura banu ez niokeen tonu hori emango kontakizunari, xumeago kontatuko nukeen... Bai, bai, beste zerbait egin nahi izan dut: pertsonaia-nobela bat, nik uste. Ez dakit asmatu dudana, baina 1930eko altxaldian parte hartu eta 1960ko hamarkadan Francoren eskutik saria jaso zuenaren psikologia-alaketa zein izan zen zirriborrazten saiatu naiz. Horren haritik, badira liburuan pa-seatzeari eta paisajeari buruzko gogoeta batzuk, leialtasunari buruzkoak...

■ **Zera irakurri dizugu: «Leialtasuna, esan zidan, barrueneko zerbait dela, kanpora azalduz gero, erakutsiaren erakutsiz urtzeko arriskua duena».**

Nobela bukatu eta gero erantsitako esaldi bat da hori. Iruditzen zitzaidan nobela batek hiru gauza behar dituela: transgresioa, erregresioa (flash-backak eta gauza horiek) eta digresioa. Nik banekien zer azaldu nahi nuen, baina horrelako esaldi

potolo batzuk falta zitzaizkidan. Irakurri didazun hori da eurretako bat. Gutxi gorabehera, 1930eko Frai Kandidok (Labaka sarjentuak) 1960koa nola ekarri zuen justifikatzeko era bat da, funtsean.

Liburua idatzi eta gero, pentsatzen jartzen nintzen: «Zerk justifikatzen du tipo hori Francoren garaian joatea? Zerk justifikatzen du egin zituen lanak egitea?». Hori azaltze aldera idatzi nuen esaldia.

■ **Leialtasunari buruzko gogoetaz gain, izenburuak laburbiltzen duen dilema (pausoa noiz luzatu) da nobelaren ardatz nagusi: une bakoitzean zein dinamika komeni den jakitea, alegia...**

Hori da gutxi gorabehera ezaugarri sakonenetakoa Frai Kandidoren psikologian. Tipoak 22 urterekin Jacako altxaldian parte hartu zuen eta gero frankismoari gorrinean bizitzeko beste modu bat hautatu zuen: Gobernadore Zibilaren lagun eta miazle izatea, hain zuzen, baldin eta berak erabakitakoa aurrera ateratzeko lagungarri bazitzaion. Tipoak pausoa izugarri luzatu zuen 22 urterekin eta gero, aldiz, dela frankismo garaian pausoa askorik luzatu ezin zelako, dela esperientziaren ondorioz eskarmentua zuelako, zera ikasi zuen: pausoa noiz luzatu, noiz laburtu, noiz geldirik egon...

■ **Liburuan Jacako altxaldikoek porrot egiten dute, euren erromantizismo eta guzti, eta urteak beranduago, Frai Kandidok pausoa luzatzeko modu sotilagoak hobesten ditu. Bigarren irakurketaren bat izan dezake horrek?**

Ez ni ados nagoelako edo berarekin bat ez natorrelako, baina bai, hortik doa nik Frai Kandidoren ibilbideaz egiten dudana interpretazioa.

■ **Bi plano nagusi daude: Labaka sarjentuarena (1930eko kontuak) eta Frai Kandidorena (1960ko kontuak). Liburuak aurrera egin ahala plano bakoitzari atal bat dagokio, baina hasieran aurretiaz inor ohartarazi barik egiten duzue jauzi plano batetik bestera...**

Irakurlea pixka bat harritu nahi nuen. Liburua irakurri duten lagunek aipatu didatenez, lehenengoan harritu egiten zara baina gero harrapatzen duzu amarrua. Hori

ALBERTO ELÓSGI

ere nahi nuen: izan ere, jakin badakit nik neuk hamazazpi urterekin Vargas Llosa irakurtzen hasi eta zenbateko poza hartzen nuen liburuan gertatzen zenaz jabetzen nintzela ikustean. Irakurlearen satisfakzio horren bila ere jo behar da; literatur amarruaz jabetzen ez dena oso galdurik sentituko da, eta hori ere tamala da, baina nik uste jendeak normalean bi plano horiek bereziko dituela.

■ **Jacakoak hirugarren pertsonan kontatzen dituzu, eta lehenengo pertsona polifonikoan komentukoak. Horrez gain, militarren hizkera eta fraideena ere desberdinak dira. Erregistro aldaketa ugari egin behar izan duzu...**

Sorpresen bat hartu dut: hirugarren pertsonan idaztea askoz zailago egin zait lehen pertsonan idaztea baino. Eta bitxia da, hirugarren pertsonan zer kontatu behar nuen banekien-eta: adibidez, atal batean, militar matxinatuek bilera bat egin zutela, Labaka sarjentua katedralera joan zela kanpaia jotzera eta itzuli zenean Fermín Gala bere aldarrikapena gauzatzen ari zela Jacako udaletxean. Zailagoa egin zait hori guztia hirugarren pertsonan kontatzea, ezagutzen ez nuen fraide baten mentalitatea lehenengo pertsonan islatzea baino. Zailagoa da pultso narratibo horri eustea hirugarren pertsonan, noizean behin lehenengo pertsonara aldatu eta fraide baten mintzo eta esanak irudikatzea baino.

■ **Atzera-aurrerak konstanteak dira liburuan. Zuk zeuk dena segidan idatzi zenuen ala 1930ekoak lehenik eta 60ko hamarkadakoak gero, ondoren biak tartekatuz?**

Ez, dena segidan idatzi dut, hori egin ezean zailagoa baita flash back-etan natural sartu eta haietatik natural irtetea. Iru-ditzen zait zerbait lortu baldin badut hori lortu dudala: flash-backetan natural sartu eta haietatik natural irtetea, alegia.

■ **Joskerari dagokionez, aditza aurrera botatzeko joera dago esaldi askotan.**

Kontzienteki egin dut hori. 1997ko konturen bat kontatu behar banu ez nuke hori egingo (ez behintzat istorioa giro oso erruralean kokaturik ez balego), baina 1930 eta 60ko hamarkadetako gauzak kontatzeko... Hizkuntzari erregistro ñabar bat eman nahi izan diot.

■ **Gauzak ohi ez bezala adierazteko ahalegina («trikutu egin zen erantzunaren zain», adibidez) nabari da nobelan.**

Denbora daukazunean, gauzak esatea

ez da aski, esan beharrekoaren aukera egin beharra dago, eta orduan era politena bilatu behar da. Alde ederra dago «*Zerua goibel zegoen, eta euria hastear zegoen*» esan, ala Anduk azken liburuan egin bezala, «*Zerua goibel zegoen, hustu-larri*». Nik uste euskaldunok zorte ikaragarria daukagula. Eduardo Mendoza batek, gazteleraz, ez dauka hizkuntzarekin zer sorturik. Gaztelania egina dago, eta ondo egina. Guk, aldiz, hizkuntza sortu egin genezake, mintzaira aski garatua baina ez aski asmatua dugulako. Idazlearentzat gozamena da hizkuntzan oraindik ere arlo birjinak egotea, hori sormen-esparrua delako. Baina hori bai, duela hamabost urtetik hona ikaragarri hobetu da euskal literatura hizkuntzaren

Ez, garbi neukan nola amaitu behar zen. Argitaratu baino lehen galdetu izan balidate zenbat karaktere izango zituen lanak, «300.000», erantzungo nukeen (eta 300.000 zituen azkenean); zenbat kapitulu itaunduz gero, hori ere asmatuko nukeen, eta kapitulu bakoitzean zer gertatzen den ere asmatuko nukeen ziurrenik. Alde horretatik oso kontrolatua neukan dena.

■ **Duela urte batzuk zera esan zenuen elkarrizketa batean: «Mikrofono aurkekoak barkazioa duen bezala (bat-batean delako), idaztea jada aukera bat da, eta terreno irristakorragoa da (...)».**

Bertsotan bertsoa bota beharra dago eta kitto, baina literaturan, aldiz, denok dugu zakarrontzia etxean, eta hara gauza asko

■ «Idazlearentzat gozamena da hizkuntzan oraindik arlo birjinak egotea».

erabileraren aldetik.

■ **Historiaren korapiloa ez da azken unera arte askatzen...**

Bai; horretarako Fermín Galanen amaren figuraz baliatzen naiz; ez da oso irtenbide adimentsua, baina soluzio aski goxoa

bota daitezke. Hortaz, beti duzu zalantza hori: batean barkagarri dena bestean ez ote den hain barkagarri.

■ **Idatzaldiaren osteko sindromepean zaude egun ala baduzu beste asmoren bat aurrera begira?**

Basarri buruzko liburuxka bat prestatu nahi dut Sendoa argitaletxearentzat. Horrekin hasia nago eta pare bat hilabetetan bukatuko dudala uste dut. Nobedadea da niretzat, sekula ez bainaiz aritu haurrentzako literaturan. Eta gero, 1990az geroztik gertatu den zerbait kontatzeko go-goia daukat, beste hizkuntza mota bat erabili ahal izateko ●

♦AITOR ZUBEROGOITIA

“Guk hizkuntza sortu egin genezake, mintzaira aski garatua baina ez aski asmatua dugulako”

iruditzen zait.

■ **Zuk zeuk argi zeneukan horrela amaitu behar zela liburua ala idazlanean aurrera egin ahala bururatu zitzaizun irtenbidea?**

Esna! eta Altuna zuzendariek euskarazko zinearen lekukoa kemen handiz hartu dute. Txotx arrakastatsuaren ondotik, filmatu berri duten «40 ezetz» izeneko labur honek ere ikusmina piztu du: Idi demen alde iluna, tongoak eta suspentsea. Euskal Herri sakona ukitu modernoarekin.

IDI ZINEMA: BERROGEI BAIETZ

■ Joxe Marik (Soroiz) ez du ulertzen bere idiei zer gertatzen zaien.

Joxe Mariren bi idiek beti irabazten dute Euskal Herriko txapelketa; harik eta dema batean beste batek bere idien alde kristoren apustua egin eta Joxe Marik galduko duen arte, herrikoen harridura piztuz. Ze demontre? Halakoxea da «40 ezetz» laburraren abiapuntua. Bertan, idi demen alderdi ezkutu eta azpijokoak islatu nahi izan dituzte, beti ere ikuspegi umoretsu batetik. «Txotx»-en gertatu bezala, oraingo honetan ere, informazioa pixkanaka doaz ematen eta azkenean ezusteko bat dago. «Txotx» egiten ari ginela, bitxia iruditzen zitzaigun idi demetan pala batez idi gorrota kentzen aritzen den pertsonaia, oso figura kuriosoa da —azaltzen digu Asier Altunak—. Hortik bururatu zitzaigun «40 ezetz» egitea. Idi dema aspaldiko ohitura

den arren, gaur egun denon ahotan dabilen kontu batekin lotzen dugu, suspentsea amaiera arte mantenduz». Dena den, ez dute Euskal Herria sakonaren trilogia bat egiteko asmorik. «Agian, hurrengo istorioa hirian kokatuko dugu. Oraindik ez badakigu ere, datorrena jauzi kualitatiboa izan liteke».

■ **“Ez dugu Euskal Herri «sakonaren» trilogia egiteko asmorik. Agian, hurrengo istorioa hirian kokatuko dugu”**

ESKARMENTUA DUTEN HASBERRIAK. Urtean zehar Telmo Esna! zarratarrak eta Asier Altuna bergararrak zinegintza dute ogibide, Telmo zuzendari laguntzaile modura Madrilan eta Asier berriz, elektrikari gisa zine-argiztaketa enpresa batean. Baina ahal

dutenean goikoei amen egiteari utzi, beren istorio bitxiak idatzi eta megafonoa hartuz, beraiek dira agintzen hasten direnak. Asier gidoia idazteaz gehiago arduratzen den bi-

tartean, Telmok filmaketaren pisua hartzen du bere gain, hain zuzen ere, zuzendari-laguntzaile izanik, ongi ezagutzen du erdaia bateko dinamika. Bere azken lana Iciar Bollainen «Flores del Otro Mundo» filman izan da. «Filmatzen hasi aurretik, garbi hitz eginez gero bakoitzak zer egiteko duen, ez da arazorik egoten».

TALDE OSOA MUSU TRUK. Guztira, hamabost minutuko iraupena izango duen laburra egiteko, filmaketa sei egunetan banatu dute: Aiako probalekuan lehenik, Igeldoko taberna batean gero, eta azkenik, Leitzan kanpoko sekuentziak. Eusko Jaur-laritzatik jasotako laguntza urri samarra izan denez (milioi t'erdi pezeta) talde osoak musu truk lan egin du. Hori dela eta Asierrek lantalde osoari bere esker ona erakutsi nahi dio. Baita Txepe Lara ekoizle iruñearrari ere. «Txotx egiteko konfidantza osoa jarri zuen gudan, eta orain ere askatasuna eman digu, roilo ona egon da. Baina noski, produkzio plana hain estutua egotean, inprobisatzeko aukerarik ez da izaten. Emaizta ziurtatzera joan behar duzu, ezin baita pelikula alferrik galdu». Azken sekuentzia izan da buruhauste gehien

eman diena, lau orri baitzituen. Orain muntaketa lanetan murgilduta daudelarik, laburra udarako ikusteko moduan egotea espero dute Asier eta Telmok. Bestela, Donostiako Zinemaldirako. Efectu bereziak biziki garestiak direnez, lagun batzuek plano digitalak egingo dizkiete.

AKTOREEK GAIZKI OHITUAK GAUZKATE.

«Denbora dextente pasa da idatzi genuenetik egin den arte, ia urtebete; beraz, bitarte horretan Telmo eta biok argi genuen nortzuk izango ziren aktoreak, esate baterako, Kandido Uranga eta Pako Sagarzazu. Biak aktore apartak dira, eurek bakanrik zuzentzen dute beren burua. Pena bat da Sagarzazuk euskaraz ez jakitea, baina hain langile izanda, buelta ematen dio horri. Kandidok daukan desabantaila berri, bere aurpegi markatua da, eta horrek mugatu egiten du mota guztietako papera egin ahal izateko; bestela fenomeno bat da. Baina gure kasuan, ezin hobeto egokitzen zaio gure pertsonaiari». Gainontzean, Asierren aburuz, Ane Gabarain, Isidoro Fernandez eta Jose Ramon Soroiz Pinpik-ekin ere erraza izan da lan egitea. Isidorok bilbotar euskaldunberriaren papera egiten du. Mundu guztia hika eta bera berriz, zuka. Hasiera batean, teknikoei gidoia oso nahasia zela zioten, irakurrita ez zela ongi ulertzen. Filmatzen hastean ordea, zentzua hartu duela ikusi dute. Eta hori, neurri handi batean, aktoreen lanari esker izan da. Halaber, ezin ahortzi aktoreak

■ Asier Altuna eta Telmo Esnal uztarria kentzen filmaketako atseden bat aprobetxatuz.

bezain garrantzitsua izan den norbait, idiak gobernatzen ibili den Jose Mari Olasagasti Igeldoko aizkolaria; normalean kamera ikusi ahala, animaliak errebelatu eta komeriak izaten dira planotik atera ez daitezkeen.

HIZKUNTZAREN TOPIKOA APURTU.

Telmo nahiz Asierrek garbi dute euskarazko zinea erdarazkoa bezain egingarria izan daitekeela baldin eta aurretik istorioan benetan sinesen bada. «Gaur egun film labur bat euskaraz egitea ez da oztopo; alde batetik, euskaraz jarduteko gai diren aktore eta teknikari onak badirelako, eta bestetik, kanpoko festibaletan azpitu-luekin oso ohituak daudelako. Hortaz, euskarak mugatu egiten zaituela dioen topiko horrek ez du balio. Aitzakia hutsa da erdal ereduari eusteko. Ohitura kontua da hori aldatzea. Eta gure esku beti egongo ez bada ere, produktoreak zeresan handia baitu hor, gu behintzat, saiatu egingo gara gure zinea euskaraz mintzatu dadin».

ZINE SOZIALA GUSTOKO. Asier eta Telmoren bi laburrak ikusiz gero, bistan da antza badutela, ez gai ruralak direlako,

kontatzeko moduagatik baizik, hots, estiolan istorioan baino. «Agian surflari bat eta bere munduan girotutako istorio bat egingo bagenu ere, pareko estiloa aterako litzaiguke». Saltoa noiz emango ote duten galdetzean, luzemetraia bat egiteko hainbat ideia egosten dituztela erantzun digu Altunak, «zerbait lantzen ari gara, baina poliki, presarik gabe, azken finean, zinearen mundua oso irristakorra

▣ **“Film luze bat egiteko zerbait ari gara lantzen, baina presarik gabe, zinearen mundua oso irristakorra baita”**

delako. Jende pila dago labor arrakastatsuak egin arren, gero bidean geratu dena». Biei umore beltza gustatzen zaie, istorio serioak baina disparate ukitua dutenak. Asierri hemen zine soziala falta dela iruditzen zaio, hau da, eguneroko bizitzan oinarritutako istorioak, errealitatearen adierazgarri direnak. «Badirudi

orain egiten den zinemaren kontatzen dena jendeagandik oso urrun dagoela. «Barrio» bezalako film batek ordea, frogatu du zine sozial horrek indarra edukitzeaz gain, aldi berean komertziala izan daitekeela. Alde horretatik, Ken Loach eta ingeles zinea orokorrean oso atsegin ditut. Noizbait halako zerbait hemen egingo bagenu... baina ziur nago, gugandik etorrira, komedia kutsua izango lukeela» ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

Astia Hartuta

L I B U R U A K

**SUKALDARI
LANETAN***Pedro Subijana*Inasmet
152 orrialde
2.800 pta.

Hegaluze marinatua tomate-entsaladarekin, txitxarro errea patatekin eta olio frijituarekin, xapoa amerikar eran, untxia ehiza-saltsan, azpizun-xerrak piperbeltzetan, patata-purea haragiz barrubetea, euskal pastela aranpasez barrubetea, sagar-tarta mahaspasekin... Horiek guztiak eta beste asko nola egin azaltzen du Pedro Subijana sukaldariak liburu honetan. Oinarrizko saltsa eta jaki hotzen azalpenak eman ondoren, eltzekari, oreki eta arrautzen txanda dator. Ondoren, arrainei eskainiriko atala dator eta geroago haragiarena. Azkenik, noski, postreak ipini dituzte. Euskaraz, gaztelaraz eta ingelesez emanak dauden erreze-tak irakurri, lehengai onak aukeratu eta arreta handiz lantzea besterik ez da geratzen ●

**ZURE
BEGIETARAKO
BAKARRIK***Hainbaten artean*Arteleku
185 orrialde

Erreakzioa izeneko ekimena 1995eko martxoan sortu zen, arte erreprezentazioei buruzko hausnarketa ikuspuntu feministatik egiteko asmoz. 1997ko uztaillean Artelekuk «Zure begietarako bakarrik, faktore feminista arte bisualei dagokienez» izeneko nazioarteko mintegi-tailerra antolatu zuen. Bertaratutakoek mintegi horretan esandakoak bildu dituzte orain liburu batean, euskaraz zein gaztelaraz. Claudia Gianetti, Ikerne Ilarregi, Karen Mackinnon, Guadalupe Echevarría, Virginia Villaplana, Lisa Hutton eta beste asko izan ziren han —bertako eta atzerriko emakumezko artistak, beraz— eta horien artelanen irudiak ere jaso dituzte liburuan ●

**ORIENTALIS-
MOAK
HURBILBIDE
GARAIIKIDEAK***Hainbaten artean*KM kulturunea
239 orrialde

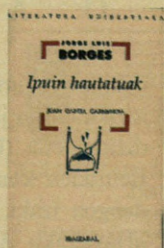
Donostiako Koldo Mitxelena Kulturuneak «Orientalismoak» izenburuko erakusketa jaso zuen iazko urte amaiera aldean. Ekialdeak mendebaldean duen eragina artean ere islatzen da, lehen erakusketak eta orain lan honek erakusten duen moduan. Liburuaren lehen zatian hainbat adituk (Raimon Panikkar eta Françoise Gründ, besteak beste) kontzeptu honen inguruko hainbat atal landu dituzte. Ondoren, testuek irudiei egiten diete leku. Erakusketa hartan ikusi ahal izan ziren hainbat artelanen, eta bertan izan ez ziren beste hainbat argazkiak eskaintzen ditu liburuak: Miquel Barceló, Enzo Cucchi, Francesco Clemente, Bill Viola, Wolfgang Laib, Alighiero Boetti eta Marina Abramovic-en lanak dira ●

**OPOR
ELEBERRIA***Charles Dickens*Elkarlanean
125 orrialde
1.200 pta.

Lau istorio kontatzen dira Elkarlanean argitaletxeko Klasikoen Kutxa bildumako 4. ale honetan. Charles Dickens egileak istorio bakoitzari protagonista bat eman zion —Gilen Tinkling, Alizia Rainbird, Robertotxo Redforth eta Goxane Ashfordi— horietako bakoitzak bere istorioa konta dezan. Zortzi, zazpi, bederatzi eta sei urte dituzte pertsonaia hauek, hurrenez hurren, baina egileak alderantzizko mundu batean ipini zituen haurrok. Helduak bailiran jokatzeko protagonisten eta helduak haur bihurtzeko dituzte. Ironiaz eta garraztasunez beteriko idazkeraz, helduen kritika egiten du liburu honetan iragan mendeko idazle ingeles ezagunak ●

IPUIN HAUTATUAK

Jorge Luis Borges

Ibaizabal
248 orrialde
1.300 pta.

Jorge Luis Borges argentinar idazlearen ipuinak luzeraz batez beste laburrak dira. Horrek posible egiten du liburu bakar batean ipuin kopuru handia sartzea eta, modu honetan, egilearen lanaren erakusgarri izatea. Kasu honetan, 26 ale jaso eta itzuli ditu Juan Garzia Garmendiak, Ibaizabal etxearen Literatura Unibertsala sailean kalera-tertze. Borgesek landutako joera desber-

dinen lekuko dira antologia hau osatzen duten 26 ipuinak. Tradizioan errotutako modernitateaz literatura ulertzeko modu berri bat ireki zuen idazlearen lana eza-gutzeko parada eskaintzen du, beraz, li-buruak. Anbiguotasunez, erreferentziaz beteak daude ipuinok, mugarik gabeko ulerbideak zabaltzen dizkio irakurleari eta, hala ere, bere testuak oso zehatzak dira ●

■ Juan Garzia

Jorge Luis Borges argentinar idazlearen «Ipuin hautatuak» itzuli ditu.

«Itzultzaileok zubi lana egin behar dugu»

Jorge Luis Borgesek literatura ulertzeko modu berri bat ekarri omen zuen. Zer-gatik?

Alde batetik berria da, baina bestetik ikuspegi klasikoarekin lotura du. Gauza berriak egitea oso zaila dela eta literatura bere burua behin eta berriro berridazten ari den zerbait dela zioen. Klasikoen literaturaren ikuspegi zaharra Borgesek literatura modernoan txertatu zuen. Gerora, idazle askoren ikuspegia baldintzatu du literatura ulertzeko modu berri honek.

■ «Ipuin hautatuak» Gerardo Markuleta eta zuk aukeratu dituzue. Zein irizpide erabili-ta?

Biek egitea erabaki genuen gusto pertsonalegiak nahas ez zitezen. Ikuspegi zabal bat eman nahi genuen. Oso antzeko zirenak baztertu ditugu, beste kasu batzuetan ez dugu baimenik lortu... Azkenean, nekez eztabaidatu daiteke liburuan bildu den corpusa dela Borgesek obraren isla.

■ Orden kronologikoan antolatu dituzue...

Eskerrak! Bestela ez genuke baimenik izango. Nahikoa lan izan genuen horretan. Borgesek egile eskubideak kudeatzen dituztenek ez dute begi onez ikusten aurretik egileak berak egin ez duen antologiari. Antologia hitza bera ezin izan dugu erabili. Gainera, oso desberdinak dira hasierako bere lanak eta azken urteetan idatzi zituenak.

Interesgarria da bilakaera ikustea.

■ Zein zailtasun topatu dituzue itzultzeko or-duan.

Borges irakurle sail batentzat idazle zaila da. Bere estiloa oso trinkoa da eta alusio eta erreferentzia literarioak etengabeak dira. Zehaztasun eta trinkotasun hori ematea zaila da. Baina gure mendean erreferentzia izan den idazle honen prosa eredu euskaraz ematea, euskaraz irakurtzen dutenek erreferentzia hori izatea, interesgarria da.

■ Baina Borgesek gazteleraz idatzi zuen eta zure itzulpenaren irakurle posible askok ba-dakite gazteleraz. Zein irakurri beharko luke-te, orijinala edo euskarazko itzulpena?

Irakurleak berak aproba egin dezake: orijinala hartu eta saiatu dadila itzultzen eta euskararen maila orokorrari dagozkion ondorioak ateratzen. Bestalde, gero eta gehiago aipatzen da hizkuntzan Iparraldeko lexikoak-eta duen garrantzia eta hori esan dizun pertsonak berak ondoren esan dezake gazteleratik itzultzeak ez duela zentzurik. Gazteleraz ez dakien eta euskara ederki menperatzen duen jendea ere hor da.

Azkenean, lehen aipatu dudana prosa eredu hori euskarazko liburuetan ez da ikusten. Erdarazko eredu asko erreferentziarik gabea da euskarazko prosan. Itzultzaile literariook zubi lana egin behar dugu, erreferentzia horiek eskainiz ●

LENTE PROGRESIBOAK

3 punturen arteko distantziarik erosoena

urruti

tarteko distantzia

hurbil

Edozein distantziatar ongi ikus dezazun, MULTIOPTICASen irtenbiderik onena dugu. INDO betaurreko progresiboak. Erosoak eta eraginkorrak. Ikusmen nekatua ahan-tz dezazun. Gainera, gure MULTIOPTICAS txartelarekin ordaintza hiru hilabete erosotan egin ahal izango duzu inolako gailaragirik gabe. Eta Travel Club puntuak lortu ahal izango dituzu. Del ezazu 900 34 35 36 telefonora eta informazio gehiago emango dizugu. INDO DISTANTZIA GUZTIAK BETAURREKO BAKARREAN

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN

Hernani, 4 - DONOSTIA

GAZTE HEZIKAITZAK

Pierre Aber

Gero

144 orrialde

1.400 pta.

Gazte talde bat da liburuko protagonista, Blouson Noir izenez ezagutzen dena. Eguna kalean ematea da talde kideen zeregin nagusia, euren motoak arretaz zaindu eta nonahi iskanbila eta zalaparta sortzea. Bud izango da taldearen buruzagi, Mickey agertzen den arte. Taldekide berriak gainontzekoei ideiak, ametsak eta itxaropen ezkutuenak ere zalantzan jarriko dizkie. Abentura liburua da hau, baina kaleetan girotutako abentura liburua eta marjinalitatearekin behin eta berriro egingo du topo istorioak. Matxinadak, borrokak, lasterketak... ditu osagai, baita ezusteko bat edo beste ere ●

D I S K O A K

BETI TTUN-TTUN

Joxan Goikoetxea
eta Juan mari
Beltran

No-CD Records
2.200 pta.

Hainbat proiektutan murgildurik dabilta disko honek bildu dituen bi musikariak. Joxan Goikoetxeak Albokarekin disko berria atera zuen iaz, Azterna zigiluaren arduran jarraitzen du eta bereak dira Kilometroak 98ko kantua eta ETBk ikuslegoa zoriontzeko gabonetan erabilitakoa. Juan Mari Beltran, besteak beste, Txanbela taldean aritzen da eta Oiartzunen musika tresna museoa sortu zuen. Euren ibilbidean musika herrikoia landu dute biek eta oraingoan ere aire he-

rrikoen inguruan bildu dira. Izan ere, ha- maika doinu jaso dituzte erreperitorio tra- dizionaletik (bestea, «Fandango aparta», Beltranen konposaketa da, beti ere, fan- dangoa izaki, tradizioari begira osatua). «Hasierako Aire»k ematen dio hasiera diskoari, hots, Xenpelarren bertso ezagu- nen doinu zaharrak. Beltranek Zuberoako txanbelaz jo du doinua. «Amaierako Ai- rea» Goikoetxeak dakar, doinu berberaz, baina, oraingoan, akordeoiaz emana.

Horien bien tartean «Sagar Dantza», «Ezkilaparta», diskoari izenburua ematen dion «Beti ttun-ttun» eta beste asko daude, doinu ezagunak gehienak, baina egile biek bereziki moldatuak. Txalaparta, klarine- tea, Hungariako citera, adarrak, sunpñua, txistu-danbolina... tresna ugari da entzun- gai hamabi kantuetan eta aire zaharrak efektu berriekin osatu dira. Hor dira Suso Saizen gitarra elektrikoa (Saizek berak produzitu du diskoa) edota Goikoetxearen sintetizadore eta ambienteak ●

Ostracon

Marmolezko bainua, Bako eta Arianaren eztaiak. Erroma, 180 K.O.

Seestrasse 291, CH-8038 Zurich • Tel. & Faxe: 07 411 481 50 64

Galeriako bisitaldiak aurrez hitzartuak

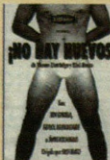
e-mail: ostracon@x8.net • internet: <http://x8.net/ostracon>

GETXO otsailak 18
"Musiketan"
Zikloaren barruan Kevin
Ayersen kontzertua
izango da. Sarrera: 1.200
pezeta.
Getxo Antzokia
20:00

ZARAUZ otsailaren
28a arte
Erakusketa
Joaquin Garridoren
artelanak daude ikusgai.
Torre Luzea

DONOSTIA otsailak
19, 20 eta 21
"No hay buevos!"
Sobradun taldeak bere
lana taularatuko du. Hiru
egunez izango da
ikusgai.
Egiako Kultur Etxea
20:00

DONAPALEU otsailak 21
"Hinki-banka"
Bordaxuriren antzezlan
izango da ikusgai.
Saint-Louis zinegela
16:30

DONAPALEU
otsailak 25
Etxamendi eta
Larralde
"Bizi baten
lekukotasuna:
kantuak sortzen eta
bizi-mina kantatzen"
izenburupean
solasaldia eskaniko
dute bi kanariak.
Zabalik Etxea
20:30

BILBO otsailak 21
"Marisornin"
Tupada antzerki taldeak
txotxongilo lana
aurkeztuko du.
Kafe Antzokia
17:00

ERMUA otsailak 19
Zazpi Eskale
Korrika kulturalaren
egitarauaren barruan,
eskale ezagunen
kontzertua izango da.
Zinema
22:15

ZALDIBIA otsailak 18
"Euskal Inauteriak"
Jose Maria Satrustegik
gai honen inguruko
hitaldia emango du.
Zaharren egoitza
17:30

IRUÑEA otsailak 18
"Larraldetasun, zer,
nola eta noiz"
Gai hori hartuko dute
ahotan Emilio Majuelo
eta Josu Txuekak.
Zaldiko Maldiko
20:00

USURBIL otsailak 20
Berto afaria
Aitor Mendiluze eta
Unai Iturriaga bertsotan
ariko dira bapo afaldu
eta gero. Sarrera: 2.000
pezeta.
Mahaspildegí elkarte
20:30

Agendarako deialdiak hogeiei egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

 kutxa

fundazioa
fundación

«Jaun eta Jabe» eta «Maité» arrakastatsuen ondotik, «Ertzainak» telesail berria ari dira taxutzen Eneko Olasagasti eta Karlos Zabala. Gai eta estilo aldetik ETB-n erabat urratzailea izango den polizia telesail honetako lehen atalak aste santua pasata izango ditugu ikusgai.

ERTZAIN BERRIAK BERGARAN

Telesail berria Bergarako komisaldegian dago girotua. Halaxe, orain arte jorratu duten komedia zuritik aldenduz, genero zeharo ezberdinari ekingabe diote Eneko eta Karlosek; gertakizun polizialak izango baitira telesailaren haria eta ardatza, kasu ezberdin bat aztergai atal bakoitzean. «Ertzainak» en komisaldegiko bizitza islatuko da polizia-serie gordina egiteko asmoz, umorezko ikutua ahaztu gabe baina. «Estiloz zerbait ezberdina egin nahi dugu, situazio komediatik at, generoa landu nahi dugu; hain zuzen arrazoi politiko eta sozialak zirela medio, orain arte gure fikzioan Euskadi ideal bat islatu dugu» argitzen digu Eneko Olasagasti zuzendari donostiarrak. «Gizartean zegoen hainbat arazo saihesten ibili gara, autozentsura kolektiboa zegoen. Orain berriz, suetena delako edo, beste jarrera bat antzematen da». Beraz, Ertzaintzaren irudia samurtu, humanizatu egingo da, beti ere konfliktu eta ustelkeria kasuak ukituz. Baita indarkeriaren gaia ere; zergatik ez. Enekoren iritziz, «duela urtebete ez zegoen lasaitasuna dute orain komisaldegietan, eta jendeak halako morboa dauka Ertzainak besteen ondoan nolakoak diren jakiteko».

Era berean, bi pertsonaia nagusien offeko ahotsa ere entzungo dugu, ez elementu narratibo bezala, beren pentsamendua adierazteko baizik, umore zipristinak ere botatzeko. Hizkuntzaren tratamendua ere ezberdina izango da, zenbait euskalki erabiliko baitituzte pertsonaiek. Kaleko euskaratik gertu egon nahian edo, telesailaren kokaleku Bergara aukeratu dute, bizkaiera zein gipuzkoarra erabiltzen dutelako.

Telesaila «Tentazioak S.A.» ekoiztearen lehen emaitza izango da. Enpresa hau ikus-entzunezko eta antzezlan proiektuak bideratzeko asmoz sortu dute J. Perugorria aktore kubatar eta Tanntaka antzerki taldeko sozioekin batera.

ERTZAIN EZAGUNAK. Paisanoz jantzita doan ikerketa taldekoak dira bi protagonistak: bat helduagoa, kalean urtetan ibilitakoa, Jose Ramon Soroiz, alegia, eta bestea berriz, ikastaroak egin dituen, lege zaleagoa: Joseba Apaolaza. Beste bik osatzen dute taldea: akademiatik atera berri

den gaztea, Jose Kruz Gurrutxaga (antza, ile luzea eraman ahalko du) eta, talde horren instruktorea, Mireia Gabilondo bergararra. Komisaldegiko burua, Aitor Mazo izango da. Gero, uniformedunak, txapelgorriak honako hauek dira: Maiken Beitia, Ramon Agirre, Martxelo Rubio eta Karlos Zabala bera (zuzendaria izan arren, aktore sena baitu). Zerbitzuko nagusia Kike Diaz de Rada eta telefonista aldiz, Idoia Sagartzazu. Itziar Lazkano epailea izango da eta forensea, Isidoro Fernandez. Kandido Urangak ere salatariarena egingo du. Bestalde, taberna ere bilgune garrantzitsua izango da, bertan Ane Aseginolaza tabernaria eta bere 20 urteko alaba, Maider Iabar. Iparragirre izeneko mozkorra ere agertuko da. Aldiro pertsonaia ezberdinek agerraldia egingo dute.

Zuzendaritzaz Eneko Olasagasti arduratuko da, Aitzpea Gonenaga eta Fernando Bernues-en laguntzarekin. Gidoilarien kordinatzaile Patxo Telleria izango da eta gidoiak, Teresa Calo, Juan Agirre (Lourvier's entzat lan egiten duena) eta Edorta Jimenezek idatziko dituzte. Musika Iñaki Salvador maisuaren esku utzi dute. Argiztapena ere biziki zainduko dute. ETB-ko telesailen look opako hori baztertzeaz Xabier Lozano arduratuko da, itxura aberatsagoa lortzeko bidean.

Ordubeteko atalak bost egunetan grabatuko dituzte: bi Miramongo platoan komisaldegia tabernako eszenak egiten, eta beste hirurak Bergarako erdigunean. Martxoan dira hamairu atalak grabatzen hastekoak eta lehenengo apirilaren 12ko aste horretan ikusgai izango dugu euskarazko katean ●

■ Sukalde kontuak ahaztuta, Apaolaza eta Soroizek ertzain bikotea osatuko dute, legezalea bata, kalekumea bestea.

Getxon bizi den 43 urteko bilbotar hau «Dr. Livingstone...» saioari esker egin zen ezagun. Baina jende askok ez daki Radio Euskadi-n duen «Levando Anclas» bidaiariaren irratsaioak martxoan 15 urte egingo dituela. Aukera ezinhobea Roge mirestularekin patxadan solasteko.

“Dr. Livingstone ezin da itzuli”

Nolatan animatu zinen irratitik telebistara dagoen saltoa ematera?

Ba, «Levando Anclas»ekin irratian nengoela, 1987an telebistatik erredaktore gisa aritzeko deitu ninduten «El Club de la Aventura» saioan, ETB-2 hasi berria. Gero, egun Los Angeles-en bizi den Iñaki Bizkarra eta bioi «Dr. Livingstone...» bururatu zitzaigun. Perun bizi den Jesus Lopez de Di Castillo aurkezleari kontratua bukatu eta ni neu hasi nintzen aurkezten. 1991tik 1994ra arte.

■ Ze balantze egiten duzu telebistan izandako esperientziaz?

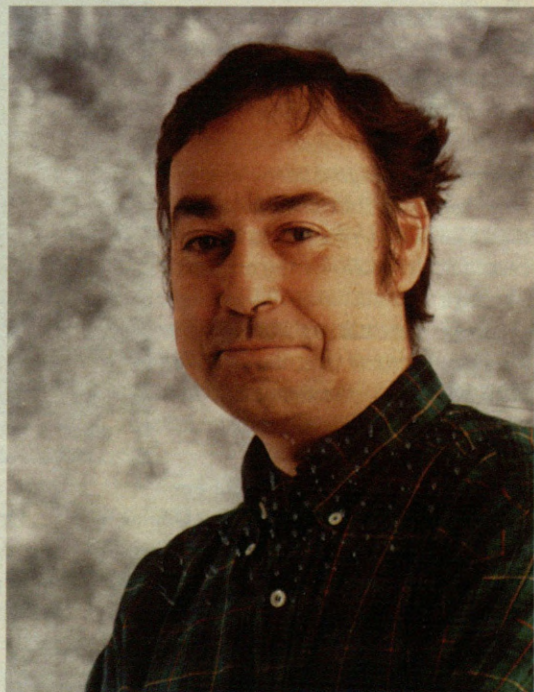
Oso bizipen ona izan da, kazetari gisa nire betiko ametsa egia bihurtu delako, hau da, dokumentalak egitea. Dozena bat: Ginea Ekuatorial, Uganda, Benin, Antilletak eta abar. Hala ere, telebista oso absorbentea da, xurgatu egiten zaitu, besteen menpe zaude beti. Irratiak aldiz, askatasun handia ematen dizu. «Levando Anclas»en gonbidatuekin batera prestatzen dut emankizuna. Eta gero, publiko fidel horri irudimena landuarazten diozu, gainera. Ez dago gehiago eskatzerik.

■ Dena den, ezin uka telebistak irratia baino oihartzun handiagoa duela, ezta?

Bai, jakina; irratiko mezua nolabait uhinetan galtzen den bitartean, telebistan zentzu gehiagoetatik sartzen zaio ikusleari. Atzo bertan, irratian gonbidatu izan nuen Haitiko gizon batek salatzen zuen Errepublikak Dominikarrean zortzi urte eman dituela esklabu kotoi-plantazio batean. Kontu bera telebistan agertu izan balitz...

■ Telebistako programazioari so, zure ustez ba al dago zirrikiturik «Dr. Livingstone...» bezalako saio batentzat?

Ez dut uste. Milurte amaiera-ko telebista txepela eta ganorabakoa iruditzen zait. 90. hamarkadaren hasieran berriz, gehiago arriskutzen zen kultur saioen alde. Baina pribatuak hasi bezain pronto gureak egin zuen. Reality show-ak lehenik eta programa arrosak orain. Ni behintzat saiatu naiz gauzak egiten. Esaterako, Asegarce-rekin 13 programa egin ditugu La2-en. Asegarcekoek Tele 5-en akordioa sinatzean ordea, La2-eri saio berriak egitea eskaini zioten; baina ez, ez

■ «Dexente desanimatu naiz, telebista korrontearen kontra aritzea bezalakoa baita».

omen zitzaien interesatzen. Gerora, bitartean bost aldiz errepikatu dute. Dexente desanimatu naiz, telebista korrontearen kontra aritzea bezalakoa baita ●

T x o r i B a t e k E s a n D i g u

■ FORMULA BAT BERRIRO EUSKARAZKO KATEAN

Motorrak burrunbaka hasiko dira aurki; pole position, gurpil aldaketak eta emozioa barra-barra, M. Hakkinen txapeldunari titulua nork kenduko. Iaz izandako harrera ona ikusirik, aurren ere ETB-k emisio-eskubideak eskusiban lortu ditu. Martxoaren 8tik aurrera Gerardo Puente ekingo die erretransmisioei Australiako Grand Prix-arekin ●

■ “LOURVIER’S EXPRESS” SAIO BERRIA

Abiadurarekin jarraituz, Louriervier-ekoek bestelako garraiobide aukeratu dute. Hain zuzen ere, tren geltoki batean girotuko da «Louriervier’s Express» izeneko programa. Oraingo honetan, esketx eta imitazioez aparte, gonbidatuak ere izango dituzte, iraupena luzatuz. Martxo aldera hasiko dira grabatzen eta Abasolo arduratuko da berriro ekoizpenaz ●

■ AZKENEAN FILM KOMERTZIALAK ETB-1EAN

«Segoviako Ihesa» milaka aldiz errepikatu ondoren, ETB-n konturatu dira tiradizoa duten filmak euskaraz ere eman ditzaketela eta, bide batez, hizkuntza normalizazioan lagundu. Halaxe, azken urteotan estreinatu diren bi film emango dira «Zine Oro» saioan: Robert Rodriguezen «Iluntzetik egunsentira arte» banpirikoa, eta «Biziarteko kartzela» ●

X O R R O X I N I R R A T I A

Elizondoko egoitza berritik hasi da Xorroxin Irratia emititzen. Lehengo ilusio berbera baina oraingo teknologiarekin. Irratsaioak, Xorroxingo ur jauzia bezain garden eta freskoak.

ESTUDIO BERRIAREN XARMA

Berri usaina dario Elizondoko egoitzari. Xorroxingo administraria, publizista eta bost esatariak ilusioz gainezka dau-de; baita herrietako kolaboratzaileak ere. «Guretzat haize freskoa hartzea bezalakoa izan da. Hemen askoz leku gehiago izanen dugu, elkarri bultzaka ibili gabe» azaltzen digu Goizalde Urdanpilleta irratiko esatariak. Iruritako betiko etxe partikularra utzi eta urtarrileko azken ortziralaz geroztik, egoitza berriatik aireratzten dituzte irratsaio guztiak. Hiru solairuko etxe honetan, Musika Eskola eta Xaloea Telebista dituzte bizilagun.

Hamaika ahalegin egin eta gero, azkenean lortu dute Baztango Udalak bi urterako egoitza berri hau uztea. Estudio berriko kostuei aurre egin ahal izateko, Nafarroako Gobernuaren laguntzak eta publizitatetik lorturiko sosak ez dira aski. Beraz, kreditu bat eskatu behar izan dute.

■ Irudian Xorroxin Irratia egiten duten lagunak, Elizondoko estudioaren inaugurazio ekitaldian.

Orain ere, Xorroxinek 24 orduz emititzen du, albistegiak, magazinak, nekazal munduko berriak, herri kronikak, kirolak, eta abar. Goizalderen esanetan, «asteaz zehar entzule gehiago ditugunez, asteburuetako emankizunak zertxobait indartu

egin ditugu. Hain zuzen, nongo entzulegoa dugun jakiteko inkesta bat egin genuen Tripi-tapa astekariaren bidez. Nahiz eta datu zehatzak jakitea zaila den, badirudi gehienbat Baztanen entzuten gaituztela, Maierrekan ere bai, eta Bortzirietan gero eta gehiago. Pixkanaka badirudi hedatzen goazela, nahikoa kontent gaude».

Entzule motari dagokionez, tenorearen arabera aldatuz doa: goizean goiz, nekazariak izan ohi dira irratiko entzuleak; eguerdian berriez etxeokandreak. Hortik aitzin, gazte zen helduek entzuten dute. Halaber,

aipa dezagun Xorroxingo entzuleen pentsamoldea ere anitza dela. Izan ere, inguruko jende gehiena euskaldun petoa izan arren, UPNri botoa ematen dion euskaldun ugari dago, nekazariak gehienak. Baztan bitxia da benetan. ●

A u r p e g i a

■ Xexili Foix

“Irrati librean ez dugu monotoniarik”

Gure Irratian entzuleen nagiak ateratzen dituen animatzailea

Baionan sortu eta bizi den 26 urteko Xexili Gure Irratiko ahots eztenetakoa dugu. Euskaldunberria, irratiari hasi aitzin literatura eta Euskal Filologia ikasketak egin zituen. Halaxe, Baionako aldizkari batean lan egin ondoren, irratiaren xarma ezagutu eta geroztik, burubelarri dihardu bertan. Asteaz bitan, 6etatik 9ak arte «Goizik Erne» egiten du, nagiak ateratzeko irratsaio bizia; baita berriak eta emankizun

musikala ere ortziral arratsaldetan. Xexiliren iduriz Gure Irratiaren abantaila aniztasuna da: «Alde batetik, librea izanez, askatasuna badugu nahi ditugun gaiak hautatzeko. Eta horrek ez du preziorik. Bestenaz, hemen denetarik egiten dugu, kazetariak ere animazioa egiten dute, norbait eri baldin bada; eta hori monotonian ez sartzeko biderik onena da, gainera» ●

B a g a k

■ HITZALDI MAMITSUAK ALTZAKO IRRATI ASTEAN

Donostiako Altza auzoko Casares Kultur Etxean gaur egungo irratigintzari buruzko mahainguruak izango dira hilaren 22tik 26ra bitarte. Astelehenean irratinobelaren inguruko hitzaldia emango dute. Asteartean berriez, irrati formula musikala izango da mintzagaia, irrati komertzialetako ordezkariarekin. Asteazkenean berriez, «Irratia, telebista eta euskal kazetarien lana» izango dute ardatz mahaira bilduko diren Euskadi Irratiko eta ETBko bost kazetarik. Osteguneko zehaztu gabe dago, eta ostiralean «beste irrati motak» jorratuko dituzte. Hitzaldi guztiak 19:30etan hasiko dira ●

L A N D A R E A K

Lorategiak dotoretzeko garai ere bada, baina betiko arrosak eta hortentsiak alde batera utzi eta irudimenari lanean has dadin eskatuko diogu.

LORATEGIEN MUGA

Landaketaz ari gara azkenaldi honetan. Sagardiak, basoak eta baratzak bisitatu ondoren lorategiari ere gainbegiratu bat eman beharko diogu.

Lorategia osatzerakoan kopetekoa erantzi eta betiko arrosa, hortentsia, gorosti eta aranondo japoniarraz gain milaka eta milaka landare badirenaz jabetu behar gara. Garraiorako eta estraperlorako sekula baino erraztasun handiagoak diren garai hauetan eskuera ditugu mundu osoko landare harrigarrienak eta hauen dotoretzeko lorategian jartzeko inoiz imajina ezin gennizakeen materialak, altzariak eta abar. Kopetekoa kendu, bai, eta hautsi ditzagun kokiltzera ohituagatik sorgortuta dauzkagun irudimenari jarritako hesiak. Irudime-

narenak bezalaxe begitazioenak, hauek ere sormenerako ez dira txarrak eta.

Ingurura begiratu eta ikusten jakitea da lorategien diseinuan oinarritzkoa. Automobilaren kubiertak, oliba eta olio poteak,

ipotx bixiak, haur pixa-egineroak eta ikurriñaren margoko geranioz soilik osatutako balkoiaz gain ezer gutxi ikusten den lekuan ez da zaila lorategigintzan gaina hartzea.

Hurritz-haga eta zume-arbaz egindako itxitura antzeko batean ikusia dut pasa den udazkenean lorategi dotorea. Itxiturarekin bidezidor-itxurako batzuk egin eta gora eta behera han hazita zeuden gainkapeka kurkubita klase guztietako landareen panpinoak. Udazkenean hostajea ihartua, inorkin eder, azpi dotorea zen eta arba eta haga artean kolore eta forma arraroenetako kurkubitak zintzilik zebiltzan dilindan. Han ere kopetekoa erantzia zuen noizbait baten batek ●

♦ JAKOBA ERREKONDO
mandio@redest.es

O S A S U N A

12 urterekin ahoa bete hortz izatea ez da harritzekoa. Beste kontu bat da hortzak garbiak dituzten ala ez. Ikerketaren arabera, EAEko 12 urtekoen % 57k txantxarrik ez du.

AHOA BETE HORTZ

Euskal Herriko umeen ahoak inoiz baino garbiagoak daude. Horrela dio behintzat duela hamar urtetik honako eboluzioa biltzen duen umeen hortz haginaren ikerketa epidemiologikoak. Osasun Sailak agindutako ikerketak nabarmentzen duenez 12 urteko umeen % 57 txantxarrik gabe dago gaur egun, eta portzentaje horrek duela hamar urte lortutakoa bikoizten du, hemengo haurren aho osasuna erreferentziatzat hartzen ditugun Europako herrialdeetako parean jarritz. Osasun Sailak gurasoen kontzientziazio handiagoa aipatzen du emaitza positibo horien arrazoi bezala, eta baita umei zuzendutako prebentzioko programak ere.

Duela hamar urte, inkestatutako 15 urteko umeen erdia ez zen inoiz joan dentistarengana, eta horrek esplikatzan du gazteen % 17 izatea bakarrik txantxarrik ez

zuen. Iazko urtearen amaieran aurkeztu zen bigarren ikerketa epidemiologikoak, Euskal Autonomia Erkidegoko hiru lurraldeetako 3.000 haur eta gaztetxorekin eginak, hobekuntza ikaragarria izan dela frogatzen du. Gaur egun 7 urtetik 15era bitarteko gazteen % 80 espezialistarengana joan dira, behin gutxienez. Orain hamar urte, 12 urteko haurren % 31 baziren txantxarrik ez zutenak, gaur egun % 57koa da portzentaje hori, EAEn. Espainiako batez bestekoa, txantxarrei dagokionez, zertxobait apalagoa da (12 urteko umeetatik % 40 inguru dira txantxarretatik libre daudenak); beraz esan daiteke Euskal Herria punta-puntan dagoela alor honetan ●

♦ JABIER AGIRRE

Zumaiako flysch-etan karramarro bila

Itsasoak eta lurrak bat egitean forma eta egitura ugari eratu dituzte gure kostaldean. Higiduraren ondorioz itsasoa beti garai izaten bada ere, senaiak lekuko, batzutan lurra ere harro jartzen da puntak erakutsiz. Kostaldeak, morfologian aberatsak izateaz gain, bizidunetan ere ez dabilta urri eta era guztietako izakiak topa ditzakegu bertan, itsasoaren baldintza atseginak eta lurraren oparotasuna biltzen baititu. Ezin dugu ahaztu itsasoa dela bizitzaren sorlekua, eta bertan topa ditzakegula bizidun mota gehienak.

Itsasoak eta lurrak izaten dituzten hartuemanak ikusteko, aste honetan Gipuzkoako kostaldea bisitatuko dugu. Deba eta Zumaia artean dauden Aitzuriko senaia eta Aizkorriko punta zeharkatuko ditugu, piraten moduan altxorak aurkitzeko asmoz. Ez ordea, urre-zilarrak, bitxiak... Aspaldiko altxorak daude Zumaiako itsasbazterrean, harkaitz artean, baina itsasoaren bustiak eta kresalak hondatu beharrean bizia eman die. Nola ez, arrain, karramarro eta harritxoak altxatu orduko aurkituko dugun itsas animalitxoaz ari gara.

Duela gutxi arte, itsasoa izan zen Zumaiarako sarrera erosoena, besteak beste pirata eta lapurrek erabiltzen zuten bide hori, eta badirudi hauetatik babesteko elkartu zirela biztanleak, Orreagako fraideen eskuetan zegoen Santa Mariako Monastegi inguruan harresi bat eraikiz. Han sortuko zen Zumaiako herria, 1347an.

Abiatu aurretik itsasaldien ordutegiaz jabetuko gara, eta itsasbeheraren txanda hurbiltzen ari denean, Zumaiako San Telmo ermitan hasiko dugu txangoa. Marine-len otoileku den ermita xarmantak, itsa-

■ Urrutikoa (Bizkaiko itsasertza) eta gertukoa (hondartzako altxorak).

soaren eta kostaldearen ikuskizun zabala eskaintzen digu. Ezkerreko bidezidorra jarraiturik Aizkorriko puntara iristeak me-rezi du ibilbidetik pixka bat aldentzea, itsasoari goitik harro begiratze-ko. Bide inguruan, gesalaz eta haize bortitzaz babesteko estrategia desberdinak dituzten landareak topatzen dira: hosto mamitsuetan ura metatzen dutenak, gatza iraitziz tonu grisak hartzen dituztenak eta baldintza idorretara ohituta-koak. Atzean utzitako bideskari berriro ekinez Aizkorriko kalara jai-

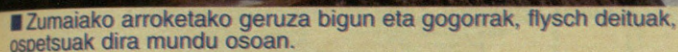
tsiko gara eta harkaitz artean nimino senti-tuz marearteko zabalunea jarraituko dugu. Itsaslabarretan eta zapaltzen ditugun arroketan geruza gogorak (kararri eta hareharriak) eta bigunak (margak eta arroka buz-tintsuak) txandakatzen dira flysch izeneko

■ Arrokak altxa eta biratuz gero itsatsita, itsaski koloretsuak ikusiko ditugu.

■ Harkaitz labainetan karramarro berdeak eta beltzak ageri dira.

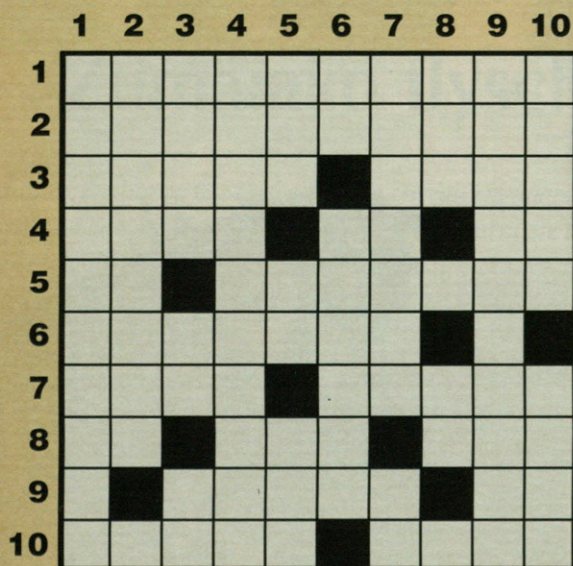
Baina bidea jarraitzea erabakiz gero, zeharka-zeharka mendian gora eginez, kaskabeltzak, txontak eta txantxangorriak izango ditugu bidelagun. Kilometro batara dagoen bidegurutzean eskuineko bidea hartuz, Elorriaga auzoa ikusiko dugu, atzean Izarraitz ageri zaigularik. Lehenengo baserriaren atzealdetik doan bidea (GR 121) hartuko dugu, eta berak eraman- go gaitu Aizkorriraino beste lau bat kilo- metro egin ondoren. Bidean, aurkituko du- gun merenderoan mokauren bat dastatzeko aukeraz gain, haurrentzat jolastokiak izango ditugu. Baserrien artean, zelaiak dira nagusi, baina lurren jabetasuna bereiz- teko harriz eta sastrakaz eratutako hesiren bat ere gelditzen da. Aizkorri distantzia pixka batekin ikusteko aukera dugunean,

LIERNI ARRIETA

■ Belardia igo eta tontorrean etzan; itsasbazterreko arroak eta animalien bizitza patxadaz begizta daiteke.

1999ko otsailak 21 ● ARGIA

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN

- 1.- Baretasun. 2.- Inurriak bizi diren leku.
3.- Edukiera-unitate. Aiako seme. 4.- Haurra. Elearen hasieran.
Musika nota. 5.- Jainko egiptoarra. Estalkia. 6.- Nafarroako udalerrria. Tona. 7.- Italiako hiri ezaguna. Antzinako Egiptoko hiria. 8.- Bizkaiko herria. Gauerokoa. Bete. 9.- Nitrogenoa. Hainbat, bezainbat. Utik! 10.- Mesedez! Beharra.

GOITIK BEHERA

- 1.- Liluratzearen ondorioa. 2.- Basapiztia. Kontsonantea.
3.- Su. Einsteinioa. Ez eme. 4.- Egunaren zatia, eguerditik ilunabarrera arte luzatzen dena. 5.- Gizon izena. Lehen biak. Zango-atal. 6.- Titanioa. Epeka. 7.- Atari. Aluminioa.
8.- Dozena erdi. Potasioa. Baldintzetan. Lehenengoa.
9.- Ugari denaren nolakotasun, oparotasun. 10.- Enea. Tema.

Kikeren Umorea

ERAGOZPENIK

Gizon honek, Irundik Madrilera doan trena hartu du Donostiako geltokian. Gizon dotorea benetan: goitik beherako jantzia, gorbata, txarolezko zapatak eta larruzko maleta beltza. Bagoira sartu eta errosarioa errebatzen ari diren hiru mojatxo aurkitu ditu pareko aulkietan.

- Zer egingo diogu bada!

Gizona bagoira sartu orduko, bere eserlekuan jarri eta egunkaria irakurtzen hasi da. Baina handik bost bat minututara, maleta hartu, zabaldu, kolonia atera... orinala atera... lurrean jarri, eta etxerik sendoenaren zimentuak ere mugituko lituzkeen aparteko kakaldi izugarri horietako bati ekin dio.

Mojek, Beltzebu bera azaldu izan balitzaie baino harrituagoak, beren begien aurrean gertatzen ari dena sinestu ezinik, mutu diraute.

Gizonak orduan, orinal barruko edukia lehiotik behera bota nahi du; baina ez da ohartu lehioa itxita dagoenik. Ondorioa: bagoi guztia zipriztinduta.

Isil-isilik, orinala maletan sartu du, kolonia piska bat bota dio bere buruari, jantzi da, eta....orduan mojei:

- Axola al zaizue zigarrotxo bat erretzen badut?

Letra Zopa

T	O	S	Z	I	R	E	K	O	A	H	A	R	N	I	B
X	A	E	D	I	B	N	E	R	T	L	E	T	E	A	I
I	R	T	O	Z	G	E	L	T	O	K	I	A	S	E	Z
L	N	Z	M	U	T	I	N	H	U	A	B	A	E	N	T
I	U	R	O	B	M	D	U	R	T	H	A	P	R	H	U
B	R	Z	U	L	A	T	Z	A	I	L	E	A	L	R	N
I	T	U	E	N	B	G	R	K	A	E	R	N	E	L	E
T	K	Z	D	I	D	A	O	L	A	H	Z	E	K	M	L
U	H	I	A	D	Z	L	P	I	T	E	M	Z	U	L	A
A	N	A	T	S	T	A	I	R	A	N	I	K	A	M	H

Aurki itzazu letra zopa honetan trenarekin zerikusia duten 10 hitz. Hitzak ezker-eskuin, goitik-behera edo diagonalean azalduko zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

★	J	★	G	★	E	★	O	★	S	★	I
★	S	★	A	★	G	★	A	★	R	★	R
★	S	★	O	★	R	★	O	★	A	★	K
★	H	★	A	★	R	★	A	★	N	★	E
★	N	★	A	★	P	★	A	★	R	★	R
★	A	★	E	★	S	★	T	★	E	★	E
★	I	★	L	★	U	★	N	★	T	★	A
★	A	★	R	★	E	★	R	★	I	★	O
★	B	★	I	★	D	★	A	★	I	★	A
★	T	★	A	★	K	★	B	★	A	★	M
★	H	★	A	★	Z	★	K	★	U	★	R
★	S	★	U	★	A	★	R	★	G	★	A
★	Z	★	U	★	B	★	I	★	E	★	T
★	N	★	I	★	O	★	N	★	Z	★	A

Gurutzegrama

Ezker-eskuin: 1. Eguzkitako. 2. Mukiak. Zuk. 3. Aran. Atala. 4. Kanasta. U. 5. Ura. Ozpina. 6. Mikel. A. Ke. 7. Ea. Tankeak. 8. Z. Ezin. Rr. 9. Katar. Oria. 10. Ot. Nuklear.

Goitik-behera: 1. Emakumezko. 2. Guraria. At. 3. Ukanak. Et! 4. Zina. Etzan. 5. Ka. Solairu. 6. Ikatz. Nn. K. 7. T. Tapak. Ol. 8. Aza. I. Erre. 9. Kulunkaria. 10. Oka. AEK. Ar.

E	Z	E	G	E	N	A	O	K	O	J	I	T	U	Z	K
E	G	I	N	Z	A	K	I	A	K	B	E	R	E	A	Z
N	E	U	T	B	I	P	U	N	T	U	A	D	R	O	K
H	K	E	Z	A	I	U	R	G	I	M	T	N	A	H	
O	A	S	T	O	R	D	A	G	O	L	A	X	T	X	O
R	E	N	I	D	K	O	A	O	K	A	I	L	M	R	
A	R	E	D	S	P	A	S	N	T	D	E	K	A	J	A
I	A	L	O	I	R	P	A	O	S	O	K	I	A	U	R
T	P	A	K	N	A	I	P	R	E	H	A	A	N	U	M
O	I	D	E	N	M	O	D	U	R	K	A	R	R	U	A

Hitz Gezidunak

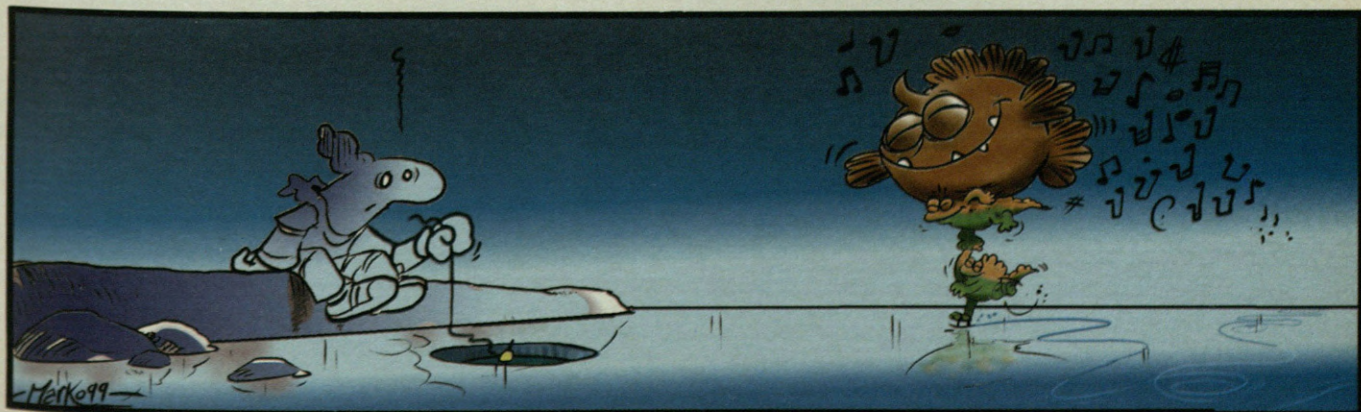
	Jasanga	Junta	Puska	Sagu	Harriak	Gura
	Argazkiko	gailua	txikiak	txikia		
	herria	Jazarpena	Apal	Aldiz	51	Tona
Araudia						Hidro
Sortu			Hegazi			genoa
zintuena			mota		Portu	Baserriko
			Karta-joko		2. eta 4.	animalia
					bokalak	
Asteko 2.						Baldin
egun						tzetan
Gaitz						Tuterakoa
mota						
Alokairu	Nafarroa	Janari	Cervantesen			Merkatua
an dagoena	ko urtegia	kopurua	personaia			
Losentxari	Oparo	Modua	Itsukeria			
				Errep.	Oinarriko	
				txori-mota	edaria	
				1998koak	Kontso.	
					bikoitza	
Iragana			Intsektu		Zuzen	
Gabezia			mota		Kontso.	
			Euskaraz		errep.	
			eta kitto!			
	Iluna				Musika	Oxigenoa
	barrak				nota	Zabaldu
	1				2	
Aurizkia		Baita	Ipurtzulo			Partinbo
(hiru)						aren marka
Deialdi		Eskaini eta	Kasik			Egunaren
		ez eman	(bi hitz)			atal
		Neurri			Donostia	
		apalekoak			ko auzoa	
		Bizkaiko			Röntgen	
		ibaia				
Kontso	Lanabes		Soro		Nahastura	Bokal
nantea	mota				trinko	errepika
Kiskalia	Radona		Grezia		Kontso	tua
					nantea	
			Gidaliburu		Ikuskizun	
			Bokala		mota	
					Iodoa	
Anaia,			Altxa			
hitz					Da, hari	
elkarketan						

Argazkia: Gipuzkoako herria

Denborapasak: LUMA • Umorea: KIKE AMONARRIZ • Komikia: MARKO ARMSPACH

ERROBIKO PIRANJAK

JOSE INAZIO ANSORENA

Aita Santua Euskal Herrira etorri zen eguna (I)

Uste dut Imanol Olaizolak hots egin zidala berria emateko. Kontua zen 1982.eko azaroaren sei-garrenean, Joan Paulo II Aita Santua Loiolara etortzekoa zela eta Ramon Labaienek, hartara Kultur

Sailburu, nahi zuela euskal moduan eta duintasun handiz ongi etorri ematea. Udalararen bitartez etorriko zitzaigun agindua, Donostiako Udaletxeko txistulariok eta Diputaziokoak, eta klarinak batzeko egun horretarako, baina jakinaren gainean jarri nahi ninduten. Neronek eraman beharko nuke zuzendaritza musikala, txistuen eta klarinen lana era kuriosoan atontzea alegia. Oso ondo zehaztuta egongo omen zen dena, seguridade arau handiak hartuko zituzten eta bi hilabete lehenago eman behar nituen jotzaile guztien argazkiak eta nortasun agirien fotokopiak. Gobernu Zibilararen bitartez partehartzaile guztien azterketa zen egitekoa eta, horren arauera, egun horretan Loiolara pasa ahal izateko txartelak prestatuko omen zizkiguten. Edo ukatuko.

Eskatutako dena garaiz egin nuen eta esandako eguna baino bi aste lehenago bidaliko zizkigutela txartelak. Hala ere, azkeneko astean oraindik ez zidaten txartelarik eman. Hots egin eta lasai egoteko. Bezperan oraindik txartelarik gabe. Kultur Ordezkaritzara joan eta han esan etxera bidaliko zizkidatela. Gaueko hamarrak iritsi eta inor ez zen gure etxera inguratu. Goizeko seietan irten behar genuen mikrobus batean eta dokumentazio egokirik gabe ez zigutela pasatzen utziko agindu ziguten. Gaueko hamar t'erdietan Imanol Olaizolari deitu nion telefonoz. Ez zekien zer gertatzen zen. Ez omen zen bere ardurapeko kontua. Mesedez ahal nuena egiteko eta hurrengo goizean Loiola aldera abiatzeko nola edo hala, ea pasatzea lortzen genuen.

HURRENGO goizean, seietan, txistulariok eta klarinak bildu gara Aldundiaren arkupeetan. Gurekin batera dator Gipuzkoako bandera eutsi behar duen *ordenantza* —Legión-ean sarjentu ibilitakoa—. Mikrobusa —eskerrak guk antolatu genuen kontu hori— prest dago eta puntu-puntu abiaturara Loiola aldera. Arroan autopistatik atera eta berehala Goardia Zibilararen kontrol batekin topo:

-¿Ande van uté?

-Vamos a Loyola, a tocar en la ceremonia de recibimiento al Papa.

-Pacen uté.

Handik kilometro batzutura berriro Goardia Zibila. Galderantzun berberetsua eta aurrera. Aurrerago Ertzantzaren beste kontrola:

-¿A dónde van?

-Aita Santuari txistua jotzera. Gipuzkoako Aldundiaren izenean...e.a.

-Pues sigan- ez ulertzeko aurpegia ezarri.

Ez naiz gogoratzen zehatz-mehatz zenbat kontrol pasa genituen. Baina pilotxo bat izan zen. Inork ez zigun, hala ere, ditxosozko txartelarik eskatu. Eta halako batean hantxe aurkitu ginen, mikrobus eta guztiz Loiolako Basilikaren aurrean. San Inazioaren etxe aurrean dauden eskaileren ondoan aparkatu genuen mikrobusa (Orain aldatuta dago parte hori, baina garai hartan haraino iristen zen bidea). Jaitsi eta traste guztiak (galazko jantziak, danborrak, tronpetak, txistuak...) berehala sartu gara etxean barrera arropaz aldatzeko leku egokirekin bila. Hura paisanozko polizia beteta zegoen, baina inork ez zigun ezer esaten. Puska batean bila ibili eta gero, inork ezer esaten ez eta zuzendari bati dagokionez, neronek erabaki nuen: «*Hauxe da gela aproposa. Hemen aldatuko gara*».

Ordu laurden bat edo han ginela (entsiue txiki bat ere egin genuen ordurako), taldeko gehienak kaltzontziloetan gaudelarik, atea bapatean zabaldu eta trajez jantzitako muturbeltz itsusia agertu zitzaigun garraisa:

-¿Qué hacen ustedes aquí? ¡Atrás, atrás!- bi eskuez atzera joateko agintzen zigularik.

-Pareces el domador con los leones en el circo- gure taldeko batek esan zion.

Guztiz haserretu zen berehala polizia zela jaikingo genuen hura. Istilua. Orduan konturatu ziren dokumentaziorik ez genuela eta ezinezkoa omen zen gu han geratzea.

-Bueno, pues nos marchamos- esan nion muturbeltzari.

Haserreago. Ezinezkoa ere alde egitea. Nor ginen justifikatu behar genuen. Gertatutako dena adierazi nion, baina ez zen gutaz fidatzen. Puska batean itxoin eta gero, han izateko eskubidea zuen jendearen zerrendak ekarri zizkieten eta atal batean *Txistulariak* agertzen ziren. Baina ziurtasuna emango liokeen pertsona batek bermatu behar zuen gu ginela txistulariak. Beste guztiak gela hartan giltzapean utzi eta ni bidali ninduen (ordurako galazko jantziarekin) paisanozko polizia batekin horrelako autoridade baten bila. Lehendabizi Xabier Aizarna zena topatu nuen. Aldundiko Buru zen eta gurekin etortzea erregutu nion. Horrelaxe egin eta polizia garraisaileari ziurtatu zion txistulariak gu ginela. Konforme nonbait. Joan da Aizarna eta errenkan jarri gaituzte geure izenak esateko eta zerrendan daudenekin parekatzeko. Baina berriro nahasmena: batere izenik ez da pareko. Nola ulertu hori? Guk ez genekien kontu batengatik: bi txistulari talde zeuden egun horretarako. Gu, Aita Santuari ongi etorri emateko. Eta Azpeitiko txistulariak mezan pieza batzuk jotzeko. Zerrenda hartan bakkarrrik azpeitiarrak agertzen ziren ●

“Oso ondo zehaztuta egongo omen zen dena, seguridade arau handiak hartuko zituzten eta bi hilabete lehenago eman behar nituen jotzaile guztien argazkiak eta nortasun agirien fotokopiak. Gobernu Zibilararen bitartez partehartzaile guztien azterketa zen egitekoa eta, horren arauera, egun horretan Loiolara pasa ahal izateko txartelak prestatuko omen zizkiguten”

Euskal Herriko Sagardotegien Mapa

BERRIA

...eta gainera:

- Sagardoaren mundua
- Bibliografia
- Loturak
- Euskaraz, gaztelera eta frantsesez

www.argia.com/sagardoa

